

ՎԵՑԱՄԵԱՅ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

Ս. Փ. ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

1907—1912

ՅՊԱԳԻՐ. Օ. ԱՐՋՈՒՄԱՆ

1913

292
26

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Օ. ԱՐԶՈՒՄԱՆ

№ 211

ՏԻՅԻ-ՏԻՅԻ

ՀԱՅԿԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐԱԼԻ ՏՊԱՐԱՆ

ՏԻՅԻ

ՎԵՑԱՄԵԱՅ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԸՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

Ս. Փ. ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅԻ

1907—1912

Ս. Փրկչեան Աղգային Հիւանդանոցը, որ իբր հայ ազգին մարդասիրական ամենակարեւոր հաստատութիւնը, իրաւամբ իր վրայ հրաւիրած է ամէն դասակարգի աղքատաց համակրանքն ու ձեռնտուութիւնը, և, շնորհիւ այս հոգածու վերաբերման, կրցած է կոնգուն մնալ այնքան տարիներէ ի վեր՝ ընդարձակելով ու կատարելագործելով, չէր կրնար չգրաւել նաեւ խնամոտ ջանքերը բոլոր այն մարմիններուն որոնք իր գործերը յանձնաձեւելու պաշտօնին կոչուած են: Բոլոր հոգաբարձութիւնները որ իրարու յաջորդած են, իրենց կարգին, այս կամ այն չափով, աշխատած են միշտ աւելի ևս բարելաւելու Աղգին Տան վիճակը, ամօքելու ամէն կարգի պատասպարեւելիք տառապանքը:

Ճիշդ է թէ յաճախ աննպաստ պայմաններ եկած են դժուարացնելու Հոգաբարձութեանց գործը, բայց յարատեւ ու անվշտ ջանքեր յաղթած են ամէն դժուարութեան:

Ճշմարտութեան հակառակ չարժած չպիտի ըլլայինք, երբ ըսէինք թէ այն պարագաներն ու պայմանները որոնց մէջ իրենց պաշտօնը կիրարկեցին վերջին չրջանի Հոգաբարձութիւնները, ա՛յլապէս աննպաստ եղան Հաստատութեան համար, որով և մեր վրայ ինկած աշխատութեան բաժինը ա՛յլապէս ծանր եղաւ: Յայտնի է թէ, շնորհիւ Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակման, երբ Աղգը կրցաւ իր բաղմաղան ցաւերն ու վէրքերը հրապարակային զբաղման առարկայ ընել, և ընդհանուր ուշադրութիւնը մեծ իրաւամբ դարձած էր Մայր-Հայրենիքէն հասնող տառապագին աղաղակներուն, Աղգային Հիւանդանոցը թուեցաւ թէ պահ մը դադրեցաւ իր գոյութիւնը զգալի ընելէ՝ աւելի մեծ ցաւերու մէջ, մանաւանդ երբ 1909ին տեղի կ'ունենար Կիլիկիան ահաւոր ու աղետալի կոտորածը, որ անտարակոյս սգակիր ազգին միտքն ու հոգին առ ինքն պիտի գրաւէր: Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, միւս

Հաստատութեան Ս. Փ. Եկեղեցին

կողմէ, այս դժբախտութեանց, ինչպէս և հաղորդակցութեանց դիւրութեան և ան-
նպաստ ու նպաստաւոր պարագաներու հետեւանքով, հաստատութեանս պատասպար-
եալներու թիւը կը բազմանար, անոր բեռը կը ծանրանար: Այս պայմաններուն մէջ,
սովորականէն աւելի ճիգերու կը կարօտէին Սահմանադրութենէն ետքի Հոգաբարձու-
թիւնները՝ ապահովելու համար գոյութեան միջոցները Հիւանդանոցին:

Այսպէս ալ եղաւ: Եւ այսօր, Հոգաբարձութիւնս, բաւ համարելով իր պաշ-
տօնավարութիւնը, հարկ կը համարի ներկայ տեղեկագրով իր պաշտօնին համարա-
տուութիւնը ընել, կցելով անոր իր անմիջական նախորդներու գործունէութեան
պատկերն ալ, քանի որ վերջին 6-7 տարուան միջոցին ուրիշ տեղեկագիր չէ հրատա-
րակուած:

Այն Հոգաբարձութիւնը որ կը պաշտօնավարէր 1906 տարւոյ Տեղեկագրին
պատրաստութեան ատեն, և որ կազմուած էր Պատրիկ Կիւլպէնկեան, Գրիգոր Էվ-
րէնեան, Յարութիւն Այանեան, Ա. Գարաճանեան, Պետրոս Խորասանեան, Տիգրան
Մանուկեան, Տօքթ. Նսլարեան և Տօքթ. Վ. Թորգոսեան էֆէնտիներէ, Ազգ.
Կեդր. Վարչութեան կը մատուցանէր 1907 Մայիս 10 թուակիր իր հրաժարա-
կանը, յայտարարելով թէ «Ազգ. Վարչութեան վերակազմութեամբը հասած է ժամա-
նակը որ Հիւանդանոցն ալ ունենայ իր վերակազմուած Հոգաբարձութիւնը»: Ասկէ զատ,
Հոգաբարձութեան յարդոյ անդամները մէջ կը բերէին իրենց բազմազբազ վիճակը,
և իրենցմէ ոմանց 1895 Փետրուար 13է ի վեր ունեցած երկարամիայ պաշտօնավա-
րութիւնը:

Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Բազմաթիւն ժողովը ընդունելով վերոյիշեալ հրա-
ժարականը, 1907 Օգոստոս Տին կ'ընտրէ նոր Հոգաբարձութիւն մը՝ հետեւեալ անձ-
նաւորութիւններէ. — Յարութիւն էֆ. Այանեան, Տօքթ. Տիգրան պէյ, Աճէմեան,
Արսէն էֆ. Արսէնեան, Արշակ էֆ. Գարակէօզեան, Գրիգոր էֆ. Էվրէնեան, Տիրան
պէյ Կիւմիւշկէրտեան, Տիգրան էֆ. Մանուկեան, Մարթէն էֆ. Յակոբեան և Տօքթ.
Սիմոն էֆ. Սեղբոսեան:

Սոյն նորընտիր Հոգաբարձութիւնը 1907 Օգոստոս 10ին իր առաջին նիստը
կազմելով կ'ընտրէ՝ իր ղեւանը: Հոգաբարձութիւնը իր պաշտօնի անցած օրէն
ինքզինքը կը գտնէ կացութեան մը հանդէպ, որ պարզուած է ստորեւ զըր-
ուած տեղեկագրին մէջ: Այդ կացութեան մաս կը կազմէ բաւական կարեւոր պարտք
մը: Արդէն 1906 տարւոյ մատակարարութեան հաշուետուութեան մէջ ցոյց կը արբ-
ուի առիկա՝ այն է 2000 ոսկւոյ պարտքի առաւելութիւն մը, որ սակայն ար-
դիւնք է ո՛չ թէ մատակարարութեան հաշուէն ո ո և է բացի, այլ լոկ վերջին չիւնութեանց
առթիւ տեղի ունեցած չատ մը ներքին փոփոխութիւններէ, պարտէզի և հրապարակի
յարդարումներէ և սալաշատակներու չիւնութենէ, խոհանոցի նորոգութենէ, մեքենայի
տեղւոյ չիւնութենէ, և ին. առաջ եկած բացառիկ ծախքերու:

Հոգաբարձութիւնը պաշտօնի ձեռնարկելով հանդերձ, պէտք կը տեսնէ կարգ
մը թելադրութիւններ ընելու Ազգ. Կեդր. Վարչութեան 1907 Սեպտ. 7 թուակիր վե-
րոյիշեալ տեղեկագիրովը որ ահաւասիկ.—

Ամենասպաշիւ

Սրբազան Պատրիարք Հայր

Նախագահ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան

Ս. Փրկչեան Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան նորոնքիւ անգամս խըմբովին կուգանք խոնարհաբար մեր խորին շնորհակալութիւններն յայտնել առ Բարձր. Սրբազնութիւնդ եւ առ Պատ. Ժողովդ, այն վստահութեան համար որով բարեհաճութիւնն ունեցաք մեզ յանձնուլ Ս. Փ. Հիւանդանոցիս նման բազմաճիւղ Հաստատութեան մը Վարչութիւնն:

Բարձր Սրբազնութիւնդ եւ Պատ. Ժողովդ կրնաք վստահ ըլլալ թէ մերովսանն ջանադիր պիտի գտնուինք գրութեան սոյն յարկին բարեկարգութեան եւ միանգամայն պատասխարելոց վիճակին բարւոյնման:

Սոյն տեսութեամբ Հոգաբարձութիւնս գործի ձեռնարկելով մանրակրկիտ հնոնութեան ենթարկած է Հաստատութեան ընդհանուր վիճակն՝ այսինքն պատասխարելոց թիւն ու դրամական կացութիւնն: Յաւ է մեզ յայտնել թէ առաջնոյն թիւն չափազանցեալ գտանք բաղդասմամբ Հիւանդանոցիս տնտեսութեան տնտեսութիւնն՝ որ խիստ խնդրեալ է, եւ երկրորդն ոչ միայն դասարկ սնունդ մը, այլ նաեւ պատկառելի գումարով բեռնաւորեալ պարտուց տակ ննջեալ վիճակ մը ներկայացուցած է, ինչ որ Հոգաբարձութեանս ուժն ջլատելով Հաստատութեանս բարւոյն մասակարարութեան արգելք կ'ըլլայ: Սոյն պարտուց վրայ պէտք է յաւելուլ նաեւ յառաջիկայ ձմեռն եղանակի անհրաժեշտ պիտոյից հայրաքրոյմն եւ երկու յարկաբաժիններու կամաւորման ամենակարեւոր խնդիրն, որն որ քան զարեւրէր ի վեր կանխատեսեալ եւ մեծ զոհողութիւններով ի գլուխ ելնելէ յետոյ այսօր դասարկ կը մնայ, որ ոչ միայն պատուաբեր չէ, այլ նաեւ ազգային մէն մի անհաշին խընդին վրայ ծանցացած բեռ մ'է:

Հոգաբարձութիւնս յառաջ ցանկելով իր հնոնութիւնները, տեսաւ որ տարիներու բոլորմամբ եւ արդի ժամանակին պահանջմամբ Հաստատութեանս գործերն ու պէտքերն այն աստիճանի ընդարձակուած ու բազմացած են որ Հոգաբարձութեան անգամս որչափ ալ բարի տնտեսութիւններ ունենան եւ խղիւփտեմ աշխատին, անկարելի է որ կարենան հասցնել այն կէտին որ ամէն բան ըստ կարելոյն կանոնաւոր վիճակ մը ունենայ, ուստի Վարչական եղանակը բարեփոխելով բարեկարգելուն պէտքը խիստ զգալի եւ պարտաւորիչ գտանք, ինչ որ մեր նախորդին եւս զայն զգալով Հոգաբարձութեան կազմակերպութեան ասեկին բոլորած են, իրենց բոլոր ոյժը տալով զանազան բարւոյնմանց եւ շինութեանց գործերն ի գլուխ հանելու:

Ուստի Հոգաբարձութեանս վրայ ծանցացած հետեւեալ վեց կենսական խնդիրներն զոս կայ նաեւ Որբանոցի վարչական, արհեստական, մասակարարական եւ հետազոտական խնդիրն որ կը ծանրաբեռնէ Հոգաբարձութեանս զբաղմանց շարքը:

Որբանոցի Վարչութիւնը կանոնաւոր ընթացքի մը մէջ շարունակել կարենալու համար առօրեայ հսկողութեան առարկայ ընելու անհրաժեշտ պէտք կայ, որուն անկարելի է հասնիլ, հակառակ բոլոր մեր բարի կամեցողութեան. հետեւաբար կ'առաջարկենք որ Պատ. Ժողովդ իբր նախապատասխանութիւն նորոգ կառուցանելի Որբանոցին, բարեհաճելի արդի Որբանոցի Վարչութիւնը յանձնել արդէն կազմուած Որբանոցի Մասնախումբին, պայմանաւ որ Հոգաբարձութիւնս ամսական (50) յիսուն ոսկոյն որոշ

գումար մը վճարելով հանդերձ, որոշեալ բոլոր որբերու սննդեան, հագուստի, լուացիի, ջեռուցման եւ լուսաւորութեան հոգն ալ ստանձնէ եւ անոնցմէ դուրս ուսումնական, արհեստական եւ վարչական ամէն պատասխանատւութենէ զերծ մնայ մինչ ի լրումն Որբանոցի շինութեան, այնպէս որ սոյն դրութեամբ Հոգաբարձութեանն բեռն թերեւ-
ցընելով, միշտ եւ ժամանակ մնայ մնացեալ գործոց կարգադրութեամբ զբաղելու : Իսկ վերոյիշեալ վեց կենսական խնդիրներն հետեւեալք են ,

1. Պատասպարեւոյ խնդրեալ վիճակը առողջապահական եւ երեւակեան տեսակետով .
2. Դիզեալ պարտոց մասամբ վնասման եւ վերջնական յարդարման խնդիրը որ
կը ճնշէ Հաստատութեան մասկարարութեան վրայ .
3. Զմրան անհրաժեշտ պիտոյից հայրաքրման եւ բոշակներու վնասման խնդիր .
4. Երկու յարկաբաժիններու կանաւորման խնդիրը որ աւագ կարեւորութիւն ունի .
5. Հաստատութեան երեւմտեայ հաւատարմութեան խնդիր .
6. Վարչական բարենորոգման եւ կազմակերպութեան խնդիր .

Առաջին խնդրոյն համար պաշտօն յանձնեցինք մեր բժիշկ պաշտօնակցաց որ ար-
հեստական տեսակետով ուսումնասիրեն, որոց տուած գրաւոր եւ բերանացի դիտողու-
թիւնք պատասպարեւոյ խնդրեալ վիճակը խիստ անգոհացուցիչ եւ միանգամայն զանա-
զան արդարացի պատճառաբանութեամբ վստակաւոր բլլալն կը հաստատեն. ուստի նոյն
քիւերու սահմանափակումով անհրաժեշտ դասելով նորա փութանակի գործադրութիւնն
կը պահանջեն, որուն վրայ Հոգաբարձութիւնն եւս համոզում գոյացնելով համամտու-
թեամբ հրահանգ տուաւ ներքին Տնօրէնութեան որպէսզի խիստ բնութեամբ Հաստատու-
թեանն բոլոր ճիւղերու մէջ, իրենց տեղերը դրկուիլն կարելի եղողներն ամփոջապէս ար-
ձակէ եւ մնացեալներուն որոշ թիւը ներկայացնէ որպէսզի անձամբ բնութիւն մ' եւս
կատարելով պատասպարեւոյ վերջնական թիւն որոշենք , այս պատճառաւ է որ Որբանոց
ընդունելութեան համար եղած նորոգ դիմումներուն մերժողական պատասխան տալու
հակադրեալ եմք :

Երկրորդ խնդրոյն. գալով , Հոգաբարձութիւնն հետազօտեց տեղի ունեցած պարտոց
գոյութեան պատճառներն եւ ուսկից յառաջ եկած բլլալն, որով յանգեցաւ հետեւեալ եզ-
րակացութեան ,

77567 $\frac{1}{4}$	Ղ.բ.	Մինչ ցմբը 1905 տարւոյ մասկարարութեան գոյացեալ բացը
27000	»	Կտակեալ գումար մը ըլլալով մասկարարութեան հաշւոյն անցած եւ
	»	1906ի գործաւորութեանց մէջ ուղղուած .
40000	»	Որբանոցի համար տրուած դրամագրութիւն .
243000	»	1906ի շինութեանց առթիւ եղած արտասովոր ծախք .
400000	»	Սիկիդքեն ի վեր շարունակաբար պարտոց գումարին միջին թիւը որ ամէն տարւոյ հաշուեցոյցին մէջ տեւումն է .
787567 $\frac{1}{4}$	Ղ.բ.	1906 դեկտեմբ. 31ին Հաստատութեան պարտք .
137567 $\frac{1}{4}$	»	որ ներկայ տարւոյ վեց ամսուան շրջանին մէջ զանազան հատոյթներով վնասեալ ըլլալուն երբ զեղջեմք
650000	Ղ.բ.	կը մնայ .
100000	»	Զմրան զանազան պիտոյից հայրաքրման .
250000	»	Երկու յարկերու կանաւորման .
1000000	»	Ահաւասիկ Հոգաբարձութիւնն 10000 ոսկւոյ պարտքի մը առջեւ կը գտնուի: Երբ կանաւորման համար անհրաժեշտ համարուած 2500 ոսկւոյ հայրաքրման

մեր վրայ առնունք՝ զանազան հանգանակութեամբ հողալու պայմանաւ, եւ մնացեալ 7500 ոսկիէն 4000 ոսկի պարսն երբ մնալուն պարսք բողոմք, ինչպէս կը շարունակուի ՚ի վաղուց անցի, 3500 ոսկու ամիջական պէսի մը առջեւ կը գտնուի Հոգաբարձութիւնս, զոր՝ անմիջապէս գտնելու միջոցներէ զուրկ է: Ուսի ներկայիս քախանձանոց կը խնդրենք Ձեր բարձր Սրբազնութենէն եւ Պատկ. Ժողովէդ որ ազգային ո՛ր եւ է հաստատութեան մը պատասխի դրամներէն տկոսաւոր կամ անտկոս, փոխատուութիւն մը ըլլայ Հիւանդանոցիս անտկին, որպէսզի անմիջական վնասումներն ընելով կարող ըլլամք շարունակել մեր պատեօնը:

Ելեւմուտքի հաւասարակշռութեան խնդիրը որ աւագ կարեւորութիւն ունի եւ որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ մեզ, մեր ընկերակիցներէն երեք հոգիէ բաղկացեալ մասնախմբի մը նկատարման յանձնած եմք որ կանոնաւորապէս կ'ըբադի գործը իջօրէն ուսումնասիրելու եւ մինչեւ 15 օր իւր տեղեկագիրն բերելու. սակայն իբր նախագլուցութիւն յարանուն պարտուց առաջին առնելու համար հարկ անհրաժեշտ է պատշապարեղ թիւ սահմանափակել, որպէսզի ծախսուց անսահման եւ անորոշ ընթացքը պատճառ չըլլայ պարտուց յաւելման եւ անելանելի կացութեան մէջ դնելու Հաստատութիւնս: Առ այս մեր հատուկից հետ բաղդատմամբ պատասխարեղ որոշ թիւ մը սահմանելու հարկին մէջ կը գտնուինք, որպէսզի կարեւոր խնայողութեամբ նախ կարող ըլլամք պարսք ընել ազատի, եւ հետզհետէ միջոցներ գտնել քե՛զ ծախսուց կրճատմամբ եւ քե՛զ հատուկից յաւելմամբ պարսքերն վնասելու եւ աղետալի հետեւանաց վերջ տալու, ինչ որ ո՛չ յուսանաւական եւ ո՛չ ալ անկարելի է, վասնզի մէկ երկու տարիէ ՚ի վեր տեղի ունեցած հանգանակութեանց կարեւոր գումարներն շինութեանց եւ եկեղեցու զարդարանաց յաւելուած են, եւ երբ Ձեր Բարձր Սրբազնութիւնն Հիւանդանոցիս արդի իսկական վիճակը ազդին ներկայացնելու բարեհաճութիւնն ունենայ, իրադա եմք որ ամեն դասակարգի ազգայնոց սրտին մէջ սոյն գրութեան յարկին նկատմամբ արմատացած սերն ու գուրգուրանքն կարն համահակամիջոցի մը մէջ վնասել պիտի տայ մեզ դիզեալ պարտուց վերջին դանկը:

Ինչպէս որ վերեւ բացատրեցինք երբեք յուսահատական վիճակ մը չենք գտնուողութեալ բարեխոյոյսումներն գործադրելով, իսկ հակառակ պարագային անելանելի կացութեան մը մասնուելուն ալ երբեք չեմք տարակուսիր, եւ մեզ համար փափաքելի չէ առանց համոզման մեր խղճին դէմ մուրին մէջ ընթանալ մեր գործառնութիւններն չի սահմանափակելով: Վհատելու ալ պատճառ չեմք տեսներ, վասնզի Հիւանդանոցիս ընդհանուր վիճակը ամեն տարի զգալի առաւելութիւն ցոյց կուտայ, ինչպէս որ պիտի տեղեկանաք ներկայ հաշուեցոյցէն, եւ տարուէ տարի կը բազմանայ կտակեալ գումարներու թիւը, թեպէտ եւ սոյն տրջաններու մէջ ալ բաւական նուիրատուութիւններ եղած են, սակայն ասոնք Հիւանդանոցի բարեզարդութեան եւ տարբեր պակասներ լրացնելու ծառայելով մասնաբարորութեան օգտակար չեն եղած, ինչպէս են եկեղեցական անօրներ, սպասներ, զանազան տեսակ իրեղեններ, *հրիւլ*, եւայլն:

Քաջայայտ եմք, Սրբազան Տէր, որ մեր սոյն խոնարհ առաջարկն անմիջական կարեւորութեամբ իջօրէն նկատողութեան առնելով՝ պիտի բարեհաճին խիստ մօտ օրերու մէջ գոհացուցիչ պատասխանի մը արժանացնել զմեզ, առանց որոյ Հաստատութեանս կացութիւնը վնասեցուցիչ վիճակի մը պիտի ենթարկէ զմեզ որոյ հանդէպ մեր պարտականութիւնն խղճմտօրէն չկարենալ կատարելու հարկին մէջ գտնուելով չպիտի կարողանանք շարունակել մեզ վստահուած պատեօնը:

Մատչելով ՚ի համբոյր Ս. Աշոյ Ձեր Բարձր Սրբազնութեան

Մեծամ ամենախնամարհ որդիք

Ստորագրութիւնք

Հոգաբարձութեան յորդ անդամոց

Տնօրէնութեան Գործարարական

Ինչպէս կ'երեւայ, այն ատենի Հոգաբարձութիւնը արդէն ուրուագծած է իր գործունէութեան համար ծրագիր մը, բայց ատանց դայն գործադրելու ժամանակ ունենալու, և տասնամեակայ պաշտօնավարութենէ մը ետքը, երբ Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակմամբ և Ազգ. Սահմանադրութեան վերահաստատմամբ կը վերակազմուին Ազգ. Վարչութիւնը, Տեսուչ Խորհուրդները, Հոգաբարձութիւնները և Խնամակալութիւնները, Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնն ալ հարկ կը համարի գործէ քաշուելու, և կուտայ 908 Յուլիս 22 թուակիր իր հրաժարականը՝ մինչև յաջորդին ընտրութիւնը իր պաշտօնը շարունակելու պայմանով։

Այդ թուականէն սկսեալ չորս իննգ ամիս ետքը՝ 1909 Յունուարին է որ կը կազմուի Հիւանդանոցին համար նոր Հոգաբարձութիւն մը, հետեւեալ անձնաւորութիւններէ. —

Տեսքը՝ Նշան Ղուկասեան, Տօքթ. Ս. Պանճէպանեան, Տօքթ Մ. Շէրպէթ-ճեան, Տօքթ. Կ. Խանճեան, Միսաք Նարլբեան, Մ. Ինճէեան, Յ. Արիկեան, Տօքթ. Գ. Ճէլալ և Լ. Յովհաննէսեան, որոնցմէ Տօքթ. Պանճէպանեան, Տօքթ. Շէրպէթ-ճեան, Մ. Ինճէեան, Յ. Արիկեան և Լ. Յովհաննէսեան էֆէնտիներու հրաժարումով, ատենց յաջորդ կ'ընտրուին Տօքթ. Ալէքսանդր պէյ Արապեան, Կարապետ Խանճեան, Միհրան Խանճեան, Համբարձում Մէնզիլճեան, Մ. Նարիկէճեան, Բ. Աւետիսեան և Տօքթ. Ե. Արապեան էֆ.ները։

Ան այս նորակազմ, և յաջորդաբար մասնակի փոփոխութիւններու ենթարկուող Հոգաբարձութիւնն էր որ ձեռնարկելով իր պաշտօնին, իր առջեւ գտաւ մատակարարական դժուարութիւններ՝ ինչպէս ըսինք՝ ա՛յլապէս ծանր։ Պարզած ենք քիչ մը վերև թէ՝ Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն ասդին, երբ ազգային զանազան աղէտներ և բազմազան պէտքեր երեւան եկան, հանրութեան Հիւանդանոցի նկատմամբ ունեցած վերաբերումն ալ նուազեցաւ, քանի որ շարք մը պատահական դէպքեր և պարագաներ՝ ինչպէս զաղթականներ, որբեր, ֆարդեր, մասնակի սովեր, այրիներու խնամակալութիւններ՝ դաւառացի ուսանողներ, ևայլն. բնականաբար հանրային օժանդակութիւնը կը հրաւրէին իրենց վրայ։ Այս պատճառով ալ, Հիւանդանոցի մատակարարութեան արդէն իսկ դժուարին գործը ա՛լ աւելի դժուարացաւ։ Նոր պարտքեր ընկելու անկարելիութիւնը, կանխիկ գնումներու համար՝ հասոյթներու նուազութեան հետեւանքով կրուած դժուարութիւնները, պահանջատէրերու՝ դատական միջոցներու դիմելու սպառնալիքները ու նոյն իսկ կատարուած դիմումները կը ստեղծէին այնպիսի անձկալիք կացութիւն մը, որուն համար Հոգաբարձութիւնը հարկադրուեցաւ հանրային կոչեր, Պատրիարքարանի ու օրուան Վարչութեան դիմումներ և Պատրիարքարանի Կեդր. Սնտուկէն մասնակի փոխառութիւններ ընել։ Բոլոր այս դժուարութեանց հակառակ, սակայն, Հոգաբարձութիւնը յաջողած է, մեծ զո՛ղողութիւններով և զանազան խնայողութիւններով, ըստ կարելոյն նուազագոյն բացերով փակել իր մատակարարութեան հաշիւները, լուադոյն առիթներու սպասելով միշտ՝ հաւասարակշիռ միձակի մը մէջ դնելու համար Հաստատութեան մատակարարական գործը։

Ըստ որում այս կացութիւնը առաջ կուգար պատասպարելոց թուոյն աստիճանաբար ստուարանալուն և հասոյթներու նուաղելուն հետեւանօք, թէ՛ լրագրական ծանուցումներով և թէ՛ Ազգ. Պատրիարքարանի միջոցով ազգարարուեցաւ գաւառի Առաջնորդութիւններուն, Թաղ. Խորհուրդներուն և այլ պաշտօնական մարմիններու

որպէսզի ժամանակի մը համար դադրեցնեն իրենց դիմումները՝ նոր պատգարեալներու ընդունելութեան համար, բայց միշտ անօգուտ:

Երթեւեկի դիւրութիւնները, ճամբաներու բացուիլը աւելի ևս մղում տուած էին ամենօրեայ դիմումներու: Ամէն օր, ամէն ժամ, հեռաւոր տեղերէ ամէն տեսակ հիւանդներու, անկեալներու, ծերերու և յիմարներու խումբեր Պոլիս հասնելով, կամ ուղղակի Հիւանդանոցի, կամ Գրասենեակին և կամ Պատրիարքարանի դռնը ափ կ'առնէին, և Պատրիարքարանը հակառակ իր շրջաբերականներուն, և համոզուած ըլլալով հանդերձ թէ Հիւանդանոցի ո՛չ շէնքին տարողութիւնը և ո՛չ ալ նիւթական միջոցները կը ներէին ապստան շնորհիւ ամէն դիմողի, կը հարկադրուէր յանձնարարել անոնց ընդունելութիւնը: Պատրիարքարանի յանձնարարութեանց վրայ կ'աւելնային նաև յանձնարարութիւնները Գաւառ. առաջնորդներու, Թաղ. Խորհրդոց, Աղքատախնայներու, և այլ պաշտօնական մարմնաց, որոնք կը կարծէին թէ Հիւանդանոցին շէքը անսահման տարողութիւն ունի, և Անոր սնտուկին մէջ առատ դրամ կը գտնուի միշտ, պատսպարութիւն և խնամք տալու համար բոլոր յանձնարարեալ աղքատաց: Հոգաբարձութիւնս սակայն իր միջոցներուն ներած չափով կ'աշխատէր զոհողութեամբ տալ բոլոր այդ դիմումներուն, զգուշանալով մատակարարութիւնը աւելի դժուարութեանց մասնելէ, և նոր պարտքեր դիզելէ:

1910 Մայիս 10ին Հոգաբարձութեան երկու պակաս անդամներուն տեղ անդամակից կը նշանակուին Օգսէն Քիւրքճեան և Ներսէս Օհանեան էֆէնդեր, և կ'ընտրուին ու կը վաւերացուին, որով Հոգաբարձութիւնը կ'ամբողջանայ հետեւեալ կերպով. —

Տօքթ. Եր. Արապեան, Յովսէփ Արթինեան. Բարսեղ Ա. Խախեան, Տօքթ. Կարապետ Խանճեան, Նշան Դուկասեան, Կարապետ Խանճեան, Մաքսուտ Նարեկէճեան, Օգսէն Քիւրքճեան և Ներսէս Օհանեան էֆէնդեր:

Հոգաբարձութիւնը Աղդ. Կեղոնական Վարչութեան մատուցած է տեղեկագիր մը, զոր աւելորդ չենք համարել ստորև ներկայացնելու՝ զազափար մը տուած ըլլալու համար իր գործունէութեան և իր պաշտօնավարութեան միջոցին Հիւանդանոցի ու յարակից Հաստատութեանց վիճակի մասին. —

4 Սեպտեմբեր 1910

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հայր

Նախագահ Պատկ. Բաղաթ. Ժողովոյ

Ազգ. Կեդր. Վարչութեան

Զեր Բարձր Սրբազնութիւնը Օգոստոս 9 թուակիր և 448 համար պաշտօնագրով մը կը հրաւիրէր Հոգաբարձութիւնս՝ Աղդ. Կեդր. Վարչութեան մատուցանել իր պաշտօնավարութեան կանոնական համարատուութիւնը:

Հոգաբարձութիւնս իր պաշտօնին ձեռնարկած է 1109 տարւոյ Յունուար 16ին և յաջորդական 130 նիստերու մէջ զբաղած է Հիւանդանոցի Վարչական և մատակարարական գործերով:

Նախագէս ընտրուած անդամներէն Տեաք Արիկեան Յովակիմ, Ինճեան Մկրտիչ, Զէլալեան Տօքթ. Փրիզոր, Շէրալիթեան Տօքթ. Մաքսուտ, Պանճէպանեան Տօքթ.

Աշոտ հետզհետէ հրաժարած ըլլալով, անոնց տեղ Պատկ. Քաղաք. Ժողովոյ կողմէ ընտրուած են Տնարք՝ Արապեան Տօքթ. Երուանդ, Արթինեան Յովսէփ. Աւետիսեան Բարսեղ, Խանճեան Կարապետ, Նարիկէճեան Մազսուտ, Քիւրքճեան Օդաէն և Օհանեան Ներսէս, որոնք ցարդ կը պաշտօնավարեն Տնարք Խանճեան Տօքթ. Կարապետ և Ղուկասեան Նշանի հետ:

Անդառնին իր պաշտօնավարութեան առաջին օրէն Հոգաբարձութիւնս դիտեց թէ Հիւանդանոցի մատակարարութեան գործը կարի դժուարացած է, մէկ կողմէն Պետական հացի և մսի նպաստին և միւս կողմէ Ազգ. նուիրատուութեանց զգալի կերպով նուազելուն հետեւանքով: Նոյնպէս նախորդ մատակարարութիւնէ դուստացած տուկոսաւոր և անտոկոս Լիր. Օսմ. 7000ի մօտ պարտք մը կայ, զոր կարելի չէ հատուցանել Հիւանդանոցին հասոյթի սովորական միջոցներովը:

Իրաց այս ծանր վիճակը բաւական զբաղեցուցած է Հոգաբարձութիւնս որ, իբր գործման այդ անել կացութեան, ծրագրած է միջոցներ, որոնցմէ մէկ քանին, — ինչպէս՝ Լիր. Օսմ. 15000ի վիճակահանութեան մը կազմութիւնը, տարեկան սովորական դարձած նուսազահանդէսի մը կազմակերպութիւնը, դաւաճներու և արտասահմանի, ինչպէս և մայրաքաղաքիս ազդայնոց միջև. ի նպաստ Հիւանդանոցի հանգանակութեան մը ձեռնարկութիւնը և այլն — արդէն ենթարկուած են Պատկ. Քաղաք. Ժողովոյ նկատաւման, միւս կողմանէ Հոգաբարձութիւնս որոշած և գործադրած է կարգ մը խնայողութիւններ պաշտօնէից թւոյն և ամսաթիւսկոց վրայ, և ջանացած է ըստ կարելոյն սահմանափակել Հիւանդանոցի պատասպարկոց թիւը: Այս վերջին պարագայն սակայն դժուարութեանց բաղկած է, վասնզի մեր ազգայնոց մէջ գրեթէ արմատացած է այն գաղափարը որուն համեմատ ամէն ազգային անհատ որ նիւթական լայն միջոց չունի, իրաւունք ունի ձրի դարման և կամ պատասպարութիւն գտնելու Ազգին Տանը մէջ. միւս կողմէ Ազգ. պաշտօնական մարմինները առանց նկատողութեան առնելու Հոգաբարձութեանս պարբերաբար կրկնած աղարարութիւնները, ձրի դարմանութի կամ պատասպարութեան առատ յանձնարարականներ կուտան իրենց դիմող ազգայնոց, չի փորձելով տեղական միջոցներով գոհացում տալ անոնց խնդրանքին և յաճախ զանց առնելով իսկ քննել յանձնարարական խնդրող ազգայնոց կամ անոնց պարագաներուն նիւթական վիճակը, իբր թէ միակ Հիւանդանոց մը և անոր նիւթական միջոցները բաւական ըլլային ընդունելու անխտիր դարմանի կամ պատասպարութեան պէտք ունեցող ամէն ազգայինները:

Այս իսկ է պատճառը որ այսօր Հիւանդանոցի պատասպարկոց և հիւանդաց մէջ կը գտնուին այնպիսիներ, որոնք կարող են վճարք մը ընել՝ և ձրի կամ գրեթէ ձրի արձանագրուած և ընդունուած են, պաշտօնական մարմիններէ և կամ անձերէ յանձնարարուած ըլլալով: Կան նաև այնպիսիներ որոնք անմիջական դարմանի կարօտ չըլլալով՝ Հիւանդանոց զրկուած են, պարզապէս անոնց տրուելիք խնամքի ձանձրոյթէն ազատ մնալու համար:

Այս տեսակները Հիւանդանոցի մնայուն բնակիչները եղած են:

Որբանոցի պատասպարկոց մէջ ևս կան տակաւին մաս մը աղաք, որոնք բացարձակ որբ չեն և ունին յայտնի պաշտպան կամ հայր և կամ մայր, և որոնք սակայն հաստատուած են Որբանոցին մէջ, յանձնարարութեամբ պաշտօնական մարմնոց և անձանց:

Ամէն պարագայի մէջ սակայն Հոգաբարձութիւնս պարտաւոր էր ձեռնարկել

պատասպարելոց թւոյն սահմանափակումին, առողջապահական և մասնաւորապէս կրկին տեսակէտներով, նկատելով որ շէնքն իսկ անբաւական է պարունակելու աւելի քան 500 պատասպարեալ, եթէ չ'ազդուի զանց տանել առողջապահական պայմանները:

Հոգաբարձութեան անդամ Տօթ. Սանճեան Էֆ.ի տեղեկագրոյն համեմատ, զոր պատրաստած էր որոշմամբ Հոգաբարձութեան, Յակոբեան, Ունճեան և Կիւլպիկեան յարկաբաժիններուն մէջ 99 հիւանդ պէտք է դարձանել, 104 անկողիններէն 5ը բացառիկ պարագաներու համար պարտաւ պահելով: Արանց Հիւանդարանի հին շէնքը պէտք է պարունակէ 40 անկողին՝ փոխանակ 50ի, ինչպէս կայ այժմ: Կանանց Հիւանդարանի հին շէնքը նոյնպէս պէտք է ունենայ միայն 40 անկողին, մինչդեռ այժմ կայ 60:

Արանց Հիւանդարանին մէջ 50 անկողին կրնայ զետեղուիլ՝ փոխանակ 100ի, ինչպէս է ներկայիս: Հիւժախտաւոր ու յիմար արանց համար 47 անկողին կայ, մինչ տեղը կը բաւէ 42 անկողնի: Կանանց Յիմարանոցի գետնայարկը կայ 35 անկողին որ ամբողջովին պէտք է վերցնել տեղւոյն անյարմարութեան պատճառաւ, իսկ միջնա-յարկի 75 անկողինները պէտք է զեղչել առ առաւելն 40ի՝ տեղւոյն տարողութեանը համեմատ: Արանց Մերանոցի անկողինները 49էն վերածել 30ի, ինչպէս և կանանց Մերա-նոցի անկողինները 30էն իջեցնել 20ի:

Որբերուն համար եւս տեղ կայ Հիւանդանոցի չրջափակին մէջ միայն 60 որ-բուհի, և Ս. Յակոբայ Որբանոցին մէջ 80 որբի, հետեւաբար որպէսզի Հիւանդանոցը իր նպատակին ծառայէ, առողջապահիկ կանոններու կիրառութեամբ, Հաստատու-թեան ամբողջ շէնքին զանազան բաժանումներուն մէջ պէտք է գտնուին ի դարմա-նումն և ի պատասպարութիւն զրէթէ 180 հիւանդ, 190 յիմար և աղուշ երկու սեռէ, 50 այր և կին ծեր անկեալ, 60 որբուհի և Ս. Յակոբայ Որբանոցին մէջ 80 որբ, ընդ ամէնը 560 հոգի բարձրագոյն թիւ:

Սակայն երթեւեկութեանց դիւրութեան հետեւանօք մայրաքաղաքս դիմող գաւառացի ազգայնոց անտեսական տխուր վիճակին պատճառաւ, ցարդ կարելի չէ եղած հիւանդաց և պատասպարելոց թիւը ըստ այնմ զեղչել, և հետեւապէս անգործադրելի մնա-ցած է Պատկ. Քաղաք. Ժողովոյ յանձնարարութիւնը, որուն համեմատ պէտք էր Հիւանդանոցի մատակարարութեան ծախքերը հաւասարեցնել իր հասոյթներուն:

Հոգաբարձութեանս իր պաշտօնին ձեռնարկած թուականին, 1909 Յունուար 16ին, Հիւանդանոցին մէջ կային 957 անձինք, հետեւեալ բաժանմամբ՝

Հիւանդ	197
Թիւար	275
Մեւր	114
Որբ	233
Պաշտօնեայ	138
Ընդ. թիւ	957

1909 Յունուար 16ին պատրաստ 957 անձանց վրայ մինչև 1910 Օգոստոս 31 Հիւանդանոց մտած են 3645 անձինք, որով համագումարը եղած է 4602 անձինք: Այդ ժամանակամիջոցին մէջ բժշկուելով կամ բարւոքելով Հիւանդանոցէն մեկնած են

Յակոբեան Յարկաբաժին

3355 անձինք և մեռած են 496 անձինք, որով 1910 Օգոստոս 31ին Հիւանդանոցին մէջ պատասպարուած են 752 անձինք հետեւեալ բաժանմամբ

Հիւանդ	144
Յիւսար	257
Ծեր	102
Որբ	136
Պաշտօնէ	113
Ընդհանուր	752 անձինք:

Հիւանդանոցի տարեկան ծախքը մօտաւորապէս 12000 ոսկի է. այս գումարին դէմ Կալուածներէ, Թոշակներէ, Տոկոսէ, Վազըֆէ, Մօմի, Օրացոյցի, Սիկատի թուղթի և Լուցկիի վաճառումներէ կայ զընթէ 6000 ոսկւոյ հաստատուն հոսոյթ մը, որուն մէջն է հացի և մսի Պետական նպաստին փոխարէքը, մնացեալ 6000 ոսկւոյ մօտ գումարը ձեռք պիտի բերուի պատահական հասոյթներէ, որպիսիք են Ծաղկեպտակի, Ծաղկեփունջի, Ս. Ծննդեան և Զատիի շնորհաւորական այցելութեանց և այլ առիթներով եղած նուիրատուութիւններ, շրջաբերուած գանձանակաց և պնակի հասոյթք, 'ի նպաստ Հիւանդանոցի կազմակերպեալ տարեկան հանդէսներ կամ հանգուակութիւններ և այլն:

Եւ որովհետեւ ծանօթ պատճառներով պատահական հասոյթները նուազած են, 909 տարւոյ մատակարարութիւնը ունեցած է 350 ոսկւոյ մօտ բաց մը, որ և ազա-հովարար շատ աւելի պիտի ըլլար, եթէ Հոգաբարձութիւնս ծախսոց մէջ խնայողութիւններ և հիւանդաց ընդունելութեան կամ այլոց պատասպարութեան համար կարելի խստութիւններ 'ի դօրծ դրած չըլլար: Յուսայի է սակայն որ, Պատկ. Բաղաք. Ժողովոյ օժանդակութեամբ՝ ներկայ տարուան մատակարարութիւնը բաց չունենայ:

Տարւոյս ընթացքին հետեւեալ փոփոխութիւնները տեղի ունեցած են Հիւանդանոցի պաշտօնէութեան մէջ: Գրասենեակի տեսուչ Մագսուտ էֆ. Խիւտալէրեանի հրաժարմամբ նոյն պաշտօնին կոչուած է համարակալ Յովակիմ էֆ. Մանուէլեան, որուն յաջորդած է իրր քարտուղար-համարակալ Գրիգոր էֆ. Վանկան, իսկ անհատատրիմ արկղակալ Միհրան Գոսարճեանի պաշտօնը ջնջուելով արկղակալութիւնը յանձնուած է Տիսու Յովակիմ էֆ.ի:

Նոյնպէս Հիւանդանոցի Տնօրէն Իսրայէլ էֆ. Հայկազնի հրաժարմամբ նոյն պաշտօնը յանձնուած է Սամաթիոյ ծանօթ աղագայիններէն Անտոն էֆ. Ապանեանի և այս առթիւ ջնջուած է Դեր-Տնօրէնի պաշտօնը, զոր կը վարէր Թովմաս էֆ. Գարազաշեան և որ հրաժարած է նոյն պաշտօնին ջնջման պատճառաւ:

Բժշկապետներուն մէջ փոփոխութիւններ կատարուած չեն. ըստ առաջնոյն ներքին հիւանդութեանց բժշկապետն է Տօքթ. Դաւիթեան էֆ. և վիրաբուժապետն է Տօքթ. Մալխասեան էֆ. և պետ յիմարարոյժն է Տօքթ. Պօղոսեան էֆէնտի: Օգնական բժիշկներու, հիւանդապահներու և այլ կրկնորդական պաշտօնէից մէջ ալ հարկ եղած փոփոխութիւնները եղած են, զորս աւելորդ է յիշել:

Հոգաբարձութիւնս ուշադրութեան առած է նաև Հիւանդանոցի հասոյթի աղբիւրները: Ըստ այսմ լուցկիի մնաւորները որ ցարգ շատ անհշտ արդիւնք մը տուած էր և անցեալ տարի ալ ընաւ արդիւնք չէր տուած, Հոգաբարձութեանս հակակոյճներք և փոխադարձաբար ընդունուած և փոխանակուած յատուկ պայմանագրութեամբ:

յանձնուեցաւ հայ յանձնառուի մը որ, տարեկան 40 Օսմ. ոսկւոյ որոշ գումար մը պիտի վճարէ Հիւանդանոցի Սնտուկին, եւամսեայ 10 Օսմ. ոսկւոյ չորս կանխտուածութիւնով։ Բայց աստի եթէ խրաբանչիւր լուցկիի սնտուկին վրայ հիւանդանոցին համար որոշուած բաժինը տարեկան 40 ոսկիէն աւելի արդիւնք բերէ սպասուածին աւելնալովը — զի առաջնակարգ լուցկի ի վաճառ պիտի հանուի — այն յաւելեալ արդիւնքն ևս պիտի յատկանայ Հիւանդանոցին սնտուկին, իսկ հակառակ պարագային յանձնառուս պարտաւոր է հատուցանել՝ առանց ու եւ զեղչի և աւարտութեան՝ որոշուած 40 ոսկւոյ գումարը։

Նոր կարգադրութիւն մը ևս եղած է Հիւանդանոցի սեփական սիկառի թղթին համար։ Յանձնառուս Մարտիկ էֆ. Շիրինեան, կրկու տարեւան համար, նոր պայմանագրութեամբ մը պարտաւորուած է ամսական 5000 դրուշի որոշ գումար մը վճարել Հիւանդանոցի Սնտուկին։

Բաղդատաբար աւելի լաւ արդիւնք մը ձեռք բերելու համար Հոգաբարձութիւնս, պայմանաւորուեցաւ նաեւ Լիւոն էֆ. Տաքէսեանի հետ, վիշտիակ ի գեղատընտեսութեան, և ունոր յանձնեց Հիւանդանոցի սեփական անտանոց խնամածութեանը հետ, Հիւանդանոցի հանդիպակաց պարտէզին սահմանակից 150 արտաւայր հողերուն մշակութիւնը։ առ այս միջքննայի և սերմնացուի համար 120 ոսկւոյ չափ ծախք մը եղաւ թէ և, սակայն յուսայի է որ ներկայ տարուան արդիւնքերութիւնէն նոյն ծախքին փոխարէնը կ'ստացուի և հետզհետէ կը գոյննայ ենթադրուած հասոյթը։ այս որոշման հետեւանօք Հիւանդանոցի սեփական կողմերու արտագրութեանէն մնաւ մասամբ կը մատակարարուի պատասպարելոց աւատ ու անարատ կաթն ու մածոնը։

Հոգաբարձութիւնս սրտի զոհուեկութիւնը ունեցաւ օգտուելու առատաձեռնութեանէն բարեւար ազգայնոյ մը, Մեծ. Կարապետ էֆ. Արիսանեանի, որ ի յիշատակ իր հանգուցեալ ծնողաց, իր անձնական ծախքովը, (գրեթէ 150 լիր. օսմ.) կառուց Հիւանդանոցին համար փուռ մը, ուր կը պատրաստուի արդէն 6 ամէս ի վեր, պատշապարկող օրական հացը յատուկ պաշտօնէից ձեռօք, այս միջոցաւ տարեկան կարեւոր չափ մը իրականացնել յուսայի է։

Ս. Յակոբայ Որբանոցի խնդիրը բաւական ծանր զբաղման մը առիթ տուաւ Հոգաբարձութեանս անցեալ շրջանին։ Այն խնդիրը ծագում առաւ յիշեալ Որբանոցի սաներուն մէջ վարժարանական կարգապահութեան դէմ յառաջ եկած ըմբոստական շարժումէ մը, որ անօրինակ ու անակնկալ էր Տարբ. Նախակրթարանի մը ուսանողաց համար, և որ բաւական զբաղեցուց մէկէ աւելի պաշտօնական մարմիններ։ Որբանոցի ուսանողաց սօսն անպատշաճ ընթացքին հետեւանօք, նախորդ Պատկ. Բաղաք. Ժողովոյ հաւանութեամբ Որբանոցի համար կազմուած Խնամակալութիւնը հրաժարեցաւ. ուսուցչական խումբը Վարչական տնօրինութեամբ ցրուեցաւ և դասաւանդութիւններն ալ ընդհատուեցան բաւական ժամանակ։ Պաշտօնական մարմնաց կողմէ կատարուած քննութեանց համեմատ որոշուած էր նախապէս ըմբոստական շարժման պարագլուխ հանգիստացող աշակերտները Որբանոցէն արտաքսել, սակայն այն որոշման գործադրութիւնը դժուարութեանց տեղի ալալով, ուր ուրեմն Ազգ. Պատկ. Վարչութիւնը Հոգաբարձութեանս հետ համաձայնութեամբ յարմար դատեց որ «Որբանոցի սաներէն անոնք որոնք ծնողք կ'ունան յայտնի պաշտպան մ'ունին, տակաւ առ տակաւ վիրաւարտութիւն անոնց մօտ, իսկ մնացեալ որոնք մնան Հաստատութեան մէջ և անոնց թուոյն և ուսումնական կարողութեան համաձայն սուսուցիչներ կարգուին իրենց ուսումը

լրացնելու համար»։ Պատկ. Վարչութեան տոյն տնօրինութեան գործադրութեանը ձեռնարկած է արդէն Հոգաբարձութիւնս, սակայն ծնողք կամ պաշտպան ունեցող սաներէն ոմանք կը դժկամակին մեկնել Որբանոցէն, և նոյնիսկ արձակեալներէն ոմանք կը վերադառնան։ Հոգաբարձութիւնս կը շարունակէ աշխատիլ որպէս զի Որբանոցը յատկանայ իսկապէս որք և անաէրունջ տղայոց, ինչպէս կը արամադրէ արդէն Ազգ. Սահմանադրութիւնը։ Կը թուի թէ նիւթական մատակարարութիւնը դիւրին ընծայելու նպատակաւ է որ ժամանակին Որբանոցը Հիւանդանոցի շրջափակին մէջ հաստատած են. ամէն պարագայի մէջ սակայն յարմար կարգադրութիւն մը չէ, բոլորովին տարբեր նպատակներու սահմանուած երկու կարեւոր Հաստատութեան հոգը և խնամքը յանձնել միակ պաշտօնական Մարմնոյ մը, այս կերպով աստիճան մը ևս դժուարացնելով նոյն Մարմնոյն պաշտօնը։

Այս դժուարութեան պատճառաւ է որ գրեթէ ամէն Հոգաբարձութիւն փանացած է Որբանոցին համար կազմել ինամակալութիւններ, որոնք սակայն յաճախ չեն յաջողած թեթևելնել Հոգաբարձութեան բեռը։

Մագիլիի է ասպքէն որ Ազգ. բարդն ունենայ ողջունելու շատ մօտաւոր ժամանակի մը մէջ բացումը Կարակէօյեան Ազգ. Որբանոց-Արհեստանոցին, ուրոյն ինամակալութեան մը վարչութեան ներքեւ, բաւ համարելով որչափ որ զո՞ւեցաւ ներկան ապագային, այն ատեն հաւանականաբար Որբանոցի խնդիրը կը գտնէ իր վերջնական լուծումը։

Ան այժմ ծանօթ բմրոտական շարժման պարագլուխ հանդիսացող 10 տղաք դուրս հանուած են Որբանոցէն և ներկայ 910—911 դպրոցական տարւոյն համար կազմուած է Ուսուցչական խումբ մը, որ պիտի աւանդէ երկու տեւէ ուսանողներուն Տար. նախակրթարանի յատուկ կրթական ծրագրին պարունակած նիւթերը։

Ահաւասիկ Հոգաբարձութեան քսանամսեայ պաշտօնավարութեան տեղեկագիրը, իր ընդհանուր գիծերուն մէջ։

Հոգաբարձութիւնս յաւակնութիւն չունի բոկու — ոչ իսկ կարծելու — թէ նշանակելի ծառայութիւն մը կրցաւ մատուցանել Հիւանդանոցին. սակայն կրնայ գէթ խղճի հանգարտութեամբ յայտնել թէ տուեալ միջոցներով և պարագաներու բերմամբ, ըրաւ ինչ որ կրնար, ինչ որ պէտք էր ընել, հաւատարմութեամբ կատարելով իր ստանձնած դժուար պաշտօնը։

Շարժումն մէջ երկիցս գումարուելով ուշադրութեամբ քննած է Հիւանդանոցի վերաբերեալ ամէն խնդիր, և ո՛ր և է խնդրոյ մասին որ որոշումները տուած է յաճախ միաձայնութեամբ և միշտ մեծամասնութեամբ։ Հոգաբարձութեանս ուղղութիւնն եղած է գործել անաչառութեամբ, գործել ուղղամտութեամբ և այս ուղղութիւնէն չէ չեղած իր պաշտօնավարութեան ամբողջ ընթացքին մէջ։

Մնամք որդիական խորին ակնածանօք

Անդամք Հոգաբարձութեան

ՐԱԲՍԵՂ ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ	Ատենապետ
ՄԱԴՍՈՒՏ ՆԱՌԿԻԼԷՃԵԱՆ	Ատենադպիր
ԿԱՐԱՊԵՏ ԽԱՆՃԵԱՆ	Գանապետ
ՏՕԲՔ. ԿՐԳ. ԽԱՆՃԵԱՆ	
ՏՕԲՔ. ԵՐՈՒԱՆԵՂ ԱՐԱՊԵԱՆ	
ՆԵԱՆ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ	
ՅՈՂՄԷՓ ԱՐԹԻԵԱՆ	
ՆԵՐՍԷՍ ՕԶԱԵԱՆ	
ՕՂԵԱՆ ՔՈՒՐԲԵԱՆ	

Հոգաբարձութիւնը կը շարունակէր իր պաշտօնը, երբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Խառն Ժողովը 1911 Յունուար 31 թուակիր և 1028 համար պաշտօնագրով մը կը յայտնէր թէ, «Համաձայն Ազգ. Երեսփ. Ժողովոյ որոշման, Կեդր. Վարչութեան Կրօն. և Բարագ. Ժողովները, վերստանձնած են իրենց պաշտօնը՝ մինչև իրենց յաջորդին ընտրութիւնը» և կը յանձնարարէր Հոգաբարձութեանս իրր թուակից մէկ ճիւղը Կեդր. Վարչութեան, շարունակել իր պաշտօնը: Ըստ այսմ, Հոգաբարձութիւնս իր պաշտօնին վրայ մնաց մինչև Յունիս 15:

1911 Յունիս 16ին նոր Հոգաբարձութիւն մը կ'ընտրուի՝ հետեւեալ կերպով. —

Տնարք Բ. Աւետիսեան, Յ. Արխիան, Անտոն Թարաք, Կարապետ Խանճեան, Տօքթ. Գ. Ճէլալ, Մ. Շահպազ, Յ. Սէլիեան, Ն. Օյանեան, Տօքթ. Գ. Ֆընտըղեան, որոնցմէ ոմանք հրաժարական տուած ըլլալով, Հոգաբարձութիւնը ի վերջոյ կազմուեցաւ հետեւեալ կերպով. Տնարք՝ Բ. Աւետիսեան, Կ. Խանճեան, Ա. Թարաք, Յ. Համաձեան, Ն. Օյանեան, Տօքթ. Գ. Ճէլալ, Մ. Շիրինեան, Տօքթ. Ֆընտըղեան և Մ. Էքսէրճեան:

Իսկ 1912 Հոկտեմբերին Հոգաբարձութիւնը դարձեալ վերակազմութեան ենթարկուեցաւ: Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը վերակազմելով զայն, նախորդ անդամներէն Բ. Աւետիսեան, Կ. Խանճեան, Մ. Շիրինեան, Մ. Էքսէրճեան և Ն. Օյանեան էֆէնտիները իրենց պաշտօնին մէջ վերընտրած և Տօքթ. Զիլինկիրեան, Տօքթ. Պանչէպանեան, Ն. Ղուկասեան և Ս. Թէլլեան էֆէնտիները նոր անդամ կարգած էր և հրաւիրած զանոնք որ 1912 Հոկտ. 31ին նիստ գումարեն: Յիշեալներէն Մ. Էքսէրճեան և Ս. Թէլլեան էֆէնտիները հրաժարած ըլլալով, ըստ առաջարկութեան Հոգաբարձութեան, Յ. էֆ. Համաձեանն վերադարձնուեցաւ և Ս. Թէլլեան էֆ. յաջորդ նշանակուեցաւ Տօքթ. Ա. Թովսեան էֆ. որով, Հոգաբարձութեան անդամոց թիւը ամբողջացաւ հետեւեալ կերպով. —

Տնարք Աւետիսեան Բարեղ, Թովսեան Տօքթ. Արմինակ, Խանճեան Կարապետ Համաձեան Յակոբ, Ղուկասեան Նշան, Շիրինեան Միհրան, Տօքթ. Զիլինկիրեան, Տօքթ. Պանչէպանեան, Ներսէս Օյանեան: (*)

Հոգաբարձութեան այս յաճախակի փոփոխութիւնները, բաւական են ցոյց տալու արդէն թէ Հիւանդանոցի մատակարարութեան չուրջ այնքան դժուարին վիճակ մը ստեղծուած էր որ, չստեղծ չէին համարձակել պաշտօն ստանձնելու Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան մէջ և անոնք որ ի սկզբան յօժարութիւն յայտնած էին՝ մէկ կամ երկու նիստի ներկայ գտնուելէ յետոյ կը հրաժարէին:

1907 Հոկտեմբեր 30ին, Հոգաբարձութիւնը Տիկնանց Խնամակալութիւն մը կազմած էր հետեւեալ կերպով. —

Տիկնայք Զ. Տիլպէր (Ատենապետ), Ն. Սէֆերեան, Յ. Գարամանեան, Թ. Իրրանսեան, Ա. Մանուկեան (գանձապետ), Մ. Յալորեան, Բ. Շահպազ, Տօքթ. Դաւիթեան, Պ. Խորասանճեան և Օր. Մառի Միհնտիսեան (Ատենադպիր):

Այս Խնամակալութիւնը սակայն՝ նախորդ Հոգաբարձութեան հետ հրաժարած էր: Արդի Հոգաբարձութիւնը նկատելով որ նոյն Խնամակալութիւնը օգտակարութեան կարեւոր բաժին մը ունեցած է, որոյած է զայն նոյնութեամբ վերընտրել (1909 Ապրիլ 18ին). բայց չէ յաջողած:

(*) Տնարք՝ Կարապետ Խանճեան և Տօքթ. Անտոն Պանչէպանեան մէկ քանի ամիս յետոյ հրաժարած ըլլալով, Հոգաբարձութիւնս այժմ 7 անդամներէ կը բաղկանայ:

Կիւլաքնեկան Յարկարաժին

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅԻ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅԻ ԵՒ ՄՍԻ ՊԱՐԷՆԸ

1908ին Օսմ. Սահմանադրութեան վերահաստատութենէն յետոյ, Հիւանդանոցի յատկացեալ հացի և մսի պարէնը դադարեցաւ, ու անոր փոխարէն յատկացաւ դրամական նպաստ մը, նոյն տարուան համար, որուչ 400,858,50 : Այս գումարը 1909 և 910 տարիներու մէջ թէև զիջուեցաւ 255,499.25 դրչ.ի, սակայն Օսմ. երևութեան Գ. Զօհրապ և Տօքթ. Ն. Տաղաւարեան էֆ.ներու մօտ Հոգաբարձութեանս կատարած դիմումներուհետեւանքով և Օսմանեան Խորհրդարանի մէջ այս նպաստին բարձրացման պէտքին մասին ցոյց տրուած ստիպողութեան վրայ, Խորհրդարանին բարեգէպ մէկ որոշումով այս նպաստը բարձրացաւ 362,897 դրչ.ի :

Բայց որովհետև Հիւանդանոցի հասոյթները չէին բաւեր մատակարարութեան ծախուց, Հոգաբարձութիւնս պէտք տեսաւ որ հիւանդարանը փոխանակ առհասարակ ձրի Գործառնատուն մը ըլլալու միոյիայն Ազգին չքաւոր դասակարգին համար, այնտեղ ընդունուած ամեն կարգի հիւանդներ՝ անոնք մանաւանդ որ բան մը վճարելու կարող են, մասնակցին իրենց դարմանին համար եղած զոհողութեանց : Քննութիւններու արգիւնքով երեւան եկաւ գծախտարար, որ նոյն իսկ քիչ շատ բարեկեցիկ անձեր, անհատական յանձնարարութիւններով, կամ թաղ. Խորհուրդներու վկայագրերով ընդունուած էին Հիւանդանոց իրրեւ բացարձակ չքաւոր : Հոգաբարձութիւնս ստիպեց այդ կարգի պատասպարեալները, որ իրենց կարողութեան չափով գումար մը վճարեն և այս կերպով բաւական նշանակելի հասոյթ մը գոյացու, թէև կարելի չեղաւ բոլորովին արգիլել յանձնարարականներու այս դատասպարտելի ձևը, հակառակ կրկնակի ազդարարութեանց և խիստ զեկուցումներու :

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ ԵՒ ՀԱՍՈՑԹԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Ինչպէս ցոյց կուտան վերոգրեալ տեղեկութիւնները և Հոգաբարձութեանց տեղեկագիր-նամակները, մատակարարական դժուարութիւններու ենթարկուած են վերջին չրջանի Հոգաբարձութիւնները : Երբ մէկ կողմէ Հիւանդանոցին պահանջները կը բազմապատկուէին, միւս կողմէ հասոյթի ու մատակարարութեան միջոցներն ալ, ընդհակառակն կը նուազէին :

Արդարեւ, 1908 Հոկտ. 6ին կը տեղեկագրուէր թէ պիլյիկի հացը որ Սպարապետի Դուռնէն կը արուէր, դադարեցուցուած է : Բայց Հնորիւ կատարուած դիմումներուն թէ՛ նպարճսութեան և թէ՛ Սպարապետութեան մօտ, կարելի կ'ըլլայ պետական հացի հայթայթումը ապահովել առամասպէս ցնոր տնօրինութիւն : Այնպէս որ պահ մը երեւան եկած այս մէկ դժուարութիւնը բարձուած կ'ըլլար : Բայց ասիկա բաւական չէր :

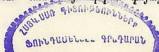
Դժբախտութիւն մը ևս այն էր որ գաւառներէն եղած նիւթական նուիրատուութիւնները, մէկ քանի տարիներու երաշտութեան և գիւղացիներու զինուորադրութեան հետեւանօք, զգալի կերպով նուազեցան: Այս կերպով Հիւանդանոցի մասնաճիւղը մասամբ զրկուեցաւ իր պարէններէն, քանի որ գաւառներէն եկած նուէրներն էին, ընդհանրապէս, լուրիւ, սխառ, սոխ, ձիթապտուղ, ձէթ, պուլիուր, թարխմա, ևն.:

Դարձած էր նաև, Մանթաշօփի նաւթադորձարանին կողմէ տարեկան 700 թիւթեղ քարիւղի նուիրատուութիւնը, և թէև այս առթիւ գրուած է Էլմիածին՝ Ս. Հայրապետին որ Պաքուարնակ նաւթատէր ազգայիններու զինուժ ըլլայ, բայց արդիւնք չէ ունեցած:

Հոգաբարձութիւնս ամէն կարկիւթիւն կ'ուզէր փորձել, ամէն ջանք և ճիգ կը թափէր հասոյթի նոր միջոց մը գտնելու համար: Կացութեան պահանջն ալ այս էր: Ազգայիններէն ոմանք առաջարկներ ներկայացուցած են Հոգաբարձութեանց՝ յանուն և ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցի ապրանք վաճառելու և կամ գործառնութիւն ընելու և իրենց շահուն համեմատութեամբ Հիւանդանոցին բաժին մը վճարելու պայմանաւ (տպարան յանեցնել, կօշիկ վաճառել, մոտիտ վաճառել, Անատոլի երկաթ թուղւոյ միջոցով ապրանք փոխադրել, ևն.) սակայն ասոնցմէ և ո՛չ մէկը (բացի ապրանք փոխադրելու պարտադրին) յաղդած է, որովհետև Հոգաբարձութիւնները ինչ ինչ նկատումներով յարմար գտած և առաջարկած են որ փոխանակ շահու համեմատութեամբ բաժին մը վճարելու, ամսական որոշ դումար մը տրուի, և սակայն առաջարկուները չեն համաձայնած: Միայն, ինչպէս ըսինք, ապրանքներու փոխադրութեան գործը առաջարկողներէ Տխար Կարապետ Օրաքեան և որդիք յանձնառու եղած են ամսական որոշ դումարի մը վճարման փոխարէն յանուն Ազգ. Հիւանդանոցի Անատոլի երկաթուղւոյ միջոցով ապրանք փոխադրել: Բայց ատեն մը ետքը յանձնառուները թէև դադրեցան իրենց ամսական վճարումները ընելէ, սակայն եղած թելադրութիւններու վրայ շարունակեցին ամսական նպաստը տալ ըստ առաջնոյն:

1912 Օգոստոսին՝ Օսմ. առևտրական դրամատան հետ համաձայնութիւն գոյացաւ 1500 Օսմ. ոսկւոյ վիճակահանութեան մը համար, որ արտօնուած էր կառավարութեան կողմէ. իւրաքանչիւր տոմսակ $\frac{1}{4}$ Օսմ. ոսկւոյ արժէքով 6000 հատ տոմսակ պիտի վաճառուէր որմէ գոյանալիք 1500 ոսկիին 500 ոսկին պիտի յատկացուէր պարգեւի, 500 ոսկին՝ Ազգ. Հիւանդանոցի սնտուկին և 500 ոսկին՝ վիճակահանութեան համար հարկ եղած ծախքերու: Բայց այս ծրագիրը յետաձգուեցաւ՝ Թուրք-Լիթաւական և ապա Պալքանեան պատերազմներուն երեւան գալուն հետեանքով: Նախորդ չըջաններէ գոյացած պարտքերու վճարման համար Հոգաբարձութիւնս խորհեցաւ պարգեւաւոր միւս վիճակահանութիւն մը կազմակերպել և Պատրիարքարանի միջոցաւ քանիցս դիմում ըրաւ կառավարութեան արտօնութիւն ստանալու համար: Բայց պետական խորհուրդը անըդունելի դատեց եղած առաջարկութիւնը և զլացաւ հարկ եղած արտօնութիւնը, որով այս ձեռնարկը մնաց անհետեանք:

Մեր հասոյթի միջոցներէ մէկը կազմող սիկատի թուղթին գալով, 1911 Յունիսին որոշուեցաւ քննել Մարտիկ էֆ. Շիրինեանի հետ 1903 Յունուար 1ին կնքուած սիկատի թուղթի պայմանագրութիւնը, և հրախրուեցան նոր յանձնառուներ որոնցմէ Օննիկ էֆ. Սարաֆեանի հետ համաձայնութիւն գոյացաւ ամսական 40 ոսկւոյ

որոշ գումարի մը փոխարէն իրեն յանձնել սիկաուի թուղթի պատրաստութեան և վաճառման գործը:

Այսպէս Հոգաբարձութիւնն զանազան միջոցներով և հասոյթի յաւելման համար ունեցած ջանադրութեամբ, ինչպէս նաև բարեւէր ազգայնոց նուիրատուութեամբ յաջողեցաւ մատակարարութիւնը լաւ ուղղութեան մը մէջ դնել, ստիպուած ըլլալով հանդերձ՝ նախապէս գոյացած պարտքերուն ի հաշիւ պարբերաբար վճարուիներ ընկելու:

Կալուածոց մատակարարութիւնը մեր նախորդին օրով յանձնուած էր ուրոյն Յանձնաժողովոյ մը, որուն անդամներն էին զլխաւորաբար Խաչիկ Էֆ. Խորասանճեան, Գրիգոր Էֆ. Գառնակերեան և Բարթող Էֆ. Հիւսիքեան: Եւ ինչպէս ինչպէս, ասոնք գնահատելի ջանքերով աշխատեցան արդիւնաւորել Հիւսիքեանոցի կալուածները (*), Նոյն Յանձնաժողովը Հիւսիքեանոցի կալուածոց ամսական վարձքերէն և անպէտ ու անպահանջ կալուածներու վաճառումէն գոյացած գումար մ'ալ ունէր իր սրամազրութեան տակ, որ անձեռնմխելի կը մնար և պիտի յատկացուէր հասութարքի կալուածի մը գնման: Հոգաբարձութեան համար ուրախալի է յիշել այս առթիւ թէ իր պաշտօնավարութեան օրով, եղած են նորանոր կարեւոր նուիրատուութիւններ, որոնք կ'երևան տեղեկագրիս կից Կալուածական ցուցակին մէջ:

Հ Ի Ա Ն Դ Ա Ն Ո Յ

Մշտապէս իր վրայ խօսիլ և գրել տուած խնդիր մը — այն է՝ Ազգ. Հիւսիքեանոցը դնել եւրոպական տիպար Հիւսիքեանոցի մը աստիճանին վրայ: Եւ պէտք է ըսել թէ այս ուղղութեամբ ևս ո'չ մէկ ջանք, ո'չ մէկ կարելիութիւն ինչպէս չ'է: Եւ մեր Ազգ. Հիւսիքեանոցը, իր բոլոր թիրուծիւններով հանդերձ, այսօր ի վիճակի է չափ մը տեսակէտներով մրցելու օտար նոյն օրինակ հաստատութեան հետ:

Դժբախտաբար, մեր հասարակութեան մէջ տիրող թիւր ըմբռնում մը, թէ ինչ որ ազգային է՝ չի կրնար գոհացուցիչ և կատարեալ հանգամանքով մը ներկայանալ, կը մղէ ազգայիններէն շատեր — անհատներ անուշա — որ ի հարկին դիմեն օտար Հիւսիքեանոցներ և այսպէս Ազգ. Հիւսիքեանոցը զուրկ կը մնայ կանոնաւոր և բաւարար վճարում ընող հիւսիքներէ:

Ինչպէս ասկէ առաջ, վերջին շրջանին ալ տնօրինութիւններ եղած են Հիւսիքեանոցին կանոնաւորութիւնն ու կատարելութիւնը ապահովող և ուրախ ենք յայտարարելու թէ մասնաւոր վերջին տարիներու մէջ, սկսած է աւելնալ թոշակաւոր Հիւսիքեանոցներու թիւը:

Թոշակաւորներու համար նախապէս մէկ սրահ յատկացուած էր, սակայն նկա-

(*) Կալուածոց սոյն Յանձնաժողովը իր համարատուութիւնը ընելով հրաժարած է: Սոյն աշխատութիւնը ստանձնած են յետոյ առժամաբար Սարգիս Էֆ. Էսմերեան եւ Կարապետ Էֆ. Բանճեան: Հոգաձերէ ուրոյն յանձնաժողով մը գործակցի իրեն:

տելով որ սրահը անբուական կուգայ նոյն ախտով վարակուած պատասպարեալներու թուոյն համեմատութեամբ, և նկատելով որ թեթեւ կամ առաջին աստիճանի թուրախտաւորներն ալ ուրիշ սրահի մը չգոյութեան պատճառով, ծանր և յառաջացեալ թուրախտաւորներուն մէջ կը դրուին, պարագայ մը որ թէ՛ խշճի և թէ՛ զգուշական պայմաններու հակառակ է, կ'որոշուի երկու յորմար սրահն'ը ևս յատկացնել նոյն հիւանդութեան համար:

1910ին քօլերայի համաճարակին առթիւ Հոգաբարձութիւնն հարկ տեսաւ մասնաւոր միջոցներ ձեռք առնելու, և այդ առթիւ ենթարկուեցաւ կարգ մը դժուարութիւններու՝ մասնաւոր տաղաւարի չգոյութեան պատճառով: Այնպէս որ, հակառակ ձեռք առնուած խիստ միջոցներու, մէկ քանի դէպքեր պատահեցան:

Հետեւաբար, ինչպէս բազմիցս շեշտուած է, հարկ անհրաժեշտ է կարգ մը մասնաւոր տաղաւարներու շինութիւնը:

Աւելցնենք նաև որ Պալքանեան պատերազմին առթիւ Օսմ. վերաւոր զօրաց համար 30 անկողին տրամադրուեցաւ:

Անկարոյժ Տիար Տօքթ. Սարգիս Սէրթլեան (1911 Մարտ 30) թուակիր նամակաւ մը Աղդ. Հիւանդանոցի ակնարութական ճիւղը ձրիաբար վարելու փափաքը յայտնելով, կ'առաջարկէր հարկ եղած արտօնութիւնը տալ իրեն, առայժմ չաքաթը 1 - 2 անգամ յաճախել Հիւանդանոց: Հոգաբարձութիւնը զոչութեամբ ընդունեց Տր. Սէրթլեանի առաջարկը, և աչքի հիւանդութեան ենթարկուած հիւանդներու համար ևս սահմանեց 8 անկողին: Տօքթ. Սէրթլեան էֆ. համաձայն իր յանձնառութեան չաքաթը անգամ մը կայցելել Հիւանդանոց և կը դարմանէ աչքի հիւանդութենէ վարակեալ աղքատ հիւանդները:

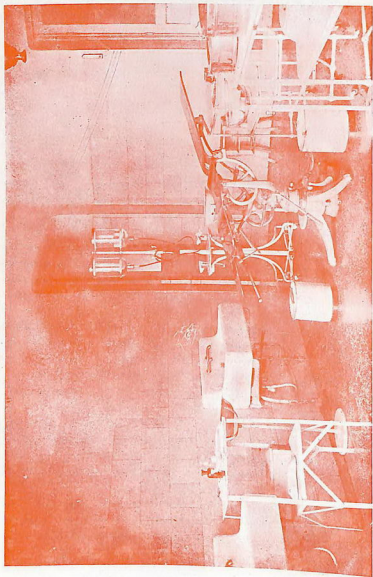
Իսկ Տօքթ. Տատուրեան էֆ. երկար տարիներէ ի վեր կը դարմանէ չաքաթական այցելութեամբ, կոկորդի, քթի և ականջի հիւանդութեանց ենթակայ աղքատ հիւանդները:

Ատամնարոյժ Տօքթ. Ն. իշխատութեան կանոնաւորապէս այցելելով Հիւանդանոց, կը դարմանէ ակուայի հիւանդութեան ենթակայ բոլոր պատասպարեալները:

1907 տարւոյ Հոկտեմբեր ամսոյն Անգլիացի երեք հիւանդապահուհիներու պաշտօնավարութեան շրջանը կը լրանար: Իրենց պաշտօնավարութեան առաջին տարեթուակը վճարուած էր Գով'աննէս էֆ. Յակոբեանի կողմէ, այն է՝ 250 Օսմ. ոսկի: Բայց իրենց օգտակարութիւնը գնահատուած ըլլալով, Հոգաբարձութիւնը կ'որոշէ անոնց հետ տարուան մը համար ևս պայմանաւորուիլ, թուակները Հիւանդանոցի անտուկէն վճարուելու պայմանով: Սակայն իրենցմէ երկուքը պայմանաժամին լրանալէն առաջ հրաժարած էին, և երրորդը միայն շարունակեց իր պաշտօնը ցլուռմն պայմանաժամին:

Իսկ 1910 Հոկտեմբեր 28ին, Հիւանդանոցի երեք բժշկապետներու հետ կատարուած խորհրդակցութեան մը համաձայն, Օր. Մ. Պաղտասարեան պետ-հիւանդապահուհուհի ընտրուեցաւ և միանգամայն հիւանդապահներու յատուկ ներքին կոնսնպիր մը պատրաստուեցաւ:

Գալով բժշկական մարմնոյն, Տօքթ. Շէրպէթեան էֆ. 1908 Փետրուարին կը հրաժարի բժշկապետութեան պաշտօնէն և իրեն յաջորդ կ'ընտրուի Տօքթ. Դաւիթեան էֆ.: Վերաբուժապետ Տօքթ. Զարդարեան էֆ. ալ 1909 Սեպտ.ին հրաժարելով, իրեն յաջորդ կ'ընտրուի Տօքթ. Լեւոն Մալխասեան:

Գործող թանձր սառնիչ

Աւելորդ կը համարինք, մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, բացատրելու համար այն յառաջդիմութիւնները որոնք հետզհետէ ներմուծուած են Հիւանդանոցիս ներքին և արտաքին ձիւղերու մէջ, օգտուելով դիտական նորանոր մեթոտներէ, որոնք կը կիրարկուին եւրոպական հիւանդանոցներու և յիմարանոցներու մէջ: Ներկայ տեղեկագրին կցուած վիճակագրութեան թուանշանները կը բացատրեն այդ ամէնը, հետեւաբար փափաքելի է որ այս տեղեկագիրը աչքի առջև ունեցող հետաքրքիր անձինք իրենց ուսումնասիրութեան առարկայ ընեն այդ վիճակագրութիւնը:

Յաւալի է որ Հիւանդանոցին հեռաւորութիւնը, արդելք կ'ըլլայ շատ անգամ որ ամեն կարգի ազգայիներ յաճախ այցելեն նոյն Հաստատութիւնը, իրենց աչքովը տեսնելու հետզհետէ գործադրուած յառաջդիմութիւնները: Բայց Հոգաբարձութիւնս գոհութեամբ կը հաստատէ որ այս արդիւնքին պատճառաւ հետզհետէ կը դիմեն թոշակաւոր հիւանդներ, առաւելութիւն գտնելով նոյն իսկ իրենց դարմանուած օտար հիւանդանոցներու վրայ, ուրկէ կը դիմեն Ազգ. Հիւանդանոց:

Հիւանդանոցի անհրաժեշտ պէտքերէն մէկը նկատուած էր Միքրոպաղնական աշխատանոցի մը հաստատութիւնը: Հոգաբարձութիւնս այդ պէտքը լրացուց 1912ին՝ շնորհիւ առատաձեռնութեան Գալուստէ Գ. Կիւլպէնկեանի, որ այդ նպատակաւ նուիրեց 2000 ֆր. և այսօր Հաստատութիւնը օժտուած է Միքրոպաղնական աշխատանոցով մը, մասնագէտ պետի մը հսկողութեան տակ:

Սակայն Հիւանդանոցը տիպար Հաստատութիւն մը ըլլալու համար պէտք ունի տակաւին լրացուցիչ մասերու ինչպէս, յիմարանոցի նորոգութիւնը զոր խոստացած է ի դուռն հանել մօտաւոր ժամանակի մէջ Աթանիկ էֆ. Էքնասիւն, Ռեօթքէնեան Բ. Ճառագայթներու հաստատութիւնը, ինչպէս նաև կառուցումը թոքախտաւորներու յատուկ տաղաւարի մը, և զետեղումը ֆաշոնիֆէտի և երկետրական լուսաւորութեան:

Այս կառարելագործութիւնները չեն կրնար երեւան գալ՝ Հիւանդանոցի սովորական պէտքերէն խնայելով, այլ անհրաժեշտ է որ անհատական նուիրատուութիւններ ըլլան այս նպատակաւ, ինչպէս կ'ըլլան դրացի Յունաց Հիւանդանոցին:

Ո Ր Ր Ա Ն Ո Յ Ը

Որքանոցը, որուն ձակատագիրը ցարդ այնքան սերտ կերպով կապուած էր Ազգ. Հիւանդանոցի բախտին հետ, առանձին մասնոցութեան առարկայ եղած է միշտ հոգաբարձութիւններու համար: Ո՛չ միայն Հիւանդանոցի նման ինքն ըստ ինքեան կեանքի և մահուան միջև սեմ մը եղող Հաստատութեան մը տխրազին միջոցորտը, այլ և անոր կրած բոլոր նիւթական ձախողութիւնները իրենց հետեւանքները զգաւորեցած են Որքանոցին վրայ, որ սակայն առողջ սերունդի մը կենսաւէտ բոյնը պէտք էր ըլլալ: Ի մի բան անքնականոն երևոյթ մըն էր Որքանոցին կապուած մնալը Հաստատութեան մը՝ որ հիւանդներու, յիմարներու և անկարներու պատասպարան մըն է միայն, և արդէն այս հարցը բազմիցս յուզուած է իրուամբ ազգային և լրագրական շրջանակներու մէջ, միշտ սպասելով այն օրուան յորում Որքանոցը վերջապէս, շնորհիւ Գարակէօզեան կտակին պիտի անջատուէր Հիւանդանոցէն փոխադրուելով այլուր:

Այս անհրաժեշտութիւնը զգալի էր մանաւանդ նաև այն վիճակին հետեւանօք որուն ենթարկուած կը մնար Ս. Յակոբի մանչերու Որքանոցի շէնքը, արդէն խաղ-

խուլ և փլշելու սպառնալիքին տակ, ծովու փոթորիկներու խառութեան դիմաց, այնպէս որ հէգ որբերը երկիւղալի վիճակի մը մէջ կը գտնուէին:

Ուրախ ենք սակայն այս անգամ աւետելու թէ Որբանոցի փոխադրութեան գործը կատարուած իրողութիւն մըն է արդէն, և որբերը ի մօտոյ պիտի փոխադրուին Շիրիի Որբանոցը (*):

*,

1909 Յուլիս 2ին, Հոգաբարձութիւնը Որբանոցի խնամակալութիւն մը կը կազմէ նեաւեակ կերպով:

Տեարք՝ Վլադիսլավու՝ Մանուկեան, Յակոբ Գորեան, Լեւոն Բանիկեան, Զարմայր Զլմարտախանեան, Հեթում Սեթեան, և Ներսէս Օհանեան: Իսկ ի դիմաց Հոգաբարձութեան նոյն խնամակալութեան անդամակից կը կարգուի Տոքթ. Կարապետ ԼՖ. Խանճեան:

Յիշեալ խնամակալութիւնը որքան ալ դնահատիկ ջանքեր ընծայած ըլլայ Որբանոցին բարելաւման, բայց և այնպէս իր կամքէն անկախաբար նոյն հաստատութեան մէջ պատահեցան մի քանի անախտով միջոցէպէր, զորս հոս արձանագրելու տխուր հարկին մէջ կը գտնուինք: Ատոնք կը վերաբերին Որբանոցի ներքին կարգապահութեան:

Արդարեւ, 1908 տարւոյ Մայիս ամսոյ մէջ Որբանոցի աշակերտները տեսչութեան դէմ ըմբոստացած ըլլալով, անոնց պարագլուխներէն հինգ աշակերտներ կը ճամբուին: Կ'երեւայ սակայն թէ այս կարգադրութիւնը բոլորովին աւաճաք չէր առած կացութեան, որովհետեւ ըմբոստական այդ տրամադրութիւնը ատեն մը ետքը նորէն երևան կուգայ:

1909 Դեկտ. 1/14 թուակիր գրութեամբ մը Որբանոցի խնամակալութիւնը կը հրաժարի, այն պատճառով որ Որբանոցի խառնաշփոթութեանց պարագլուխ եղող 24 ընդհանրապէս չափահաս՝ տղաք Որբանոցէն չէին արտաքսուած: Հոգաբարձութիւնս սակայն նոյն ատեն մերժեց այս հրաժարականը, բայց խնամակալութիւնը չստանձնեց իր պաշտօնը և Հոգաբարձութիւնս հարկադրուեցաւ, որբերը յանձնել դաստիարակի մը խնամքին:

Այս անհաճոյ դէպքերուն վրայ, Ուսումն. Խորհրդոյ կողմէ քննութիւն մը կատարուելով, որոշուեցաւ անմիջապէս և առժամապէս փակել Որբանոցը, ցրուել բոլոր աշակերտները և արձակել ուսուցիչները: Ուսումն. Խորհուրդը իր կապարած քննութիւնը տեղեկագրեց Ս. Պատրիարք հօր որ հրահանգեց Հոգաբարձութեանս կարեւորը անօրինել:

Հոգաբարձութիւնը նկատելով որ յարմար չէր Որբանոցը բոլորովին փակել և որբերը թողուլ իրենց բաղին՝ անտէր և անպատասխար, բաւականացաւ դասախօսութիւնները միայն դադրեցնելով ըստ հրահանգի, և ցնոր անօրինութիւն հսկողներ կարգելով նոյն հաստատութեան մէջ:

Ի վերջոյ, 1910 փետրուարին, որոշուեցաւ յայտնի ծնողք կամ պաշտպան ունեցող տղաքը ճամբել, արձակել նա և չփոթութեանց պարագլուխ տղաքը, իսկ մնացեալ որբերը պահել: Այսպէս ուսուցչական մարմին մը կազմուելով դասախօսութիւնները վերսկան և շարունակուեցան կանոնաւորապէս:

(*) Տեղեկագրին ճշտաթաղկութեան պահուն մանչերու, որբանոցը փոխադրուած է Շիրի:

Բայց կարգապահութիւնը, ինչպէս կ'երեւայ, վերջնապէս չէր հաստատուած Որբանոցին մէջ: Որովհետեւ 1910 Օգոստոսին, Որբանոցին սաներէն տասը տղաք վերստին ըմբոստական շարժման մէջ զանուեցան՝ ուսուցչական մարմինն հանդէպ, ընդհանրապէս արտաքին թելադրութեամբ: Այս առթիւ Հոգաբարձութեան կողմէ կրկին դիտողութիւն եղաւ Վարչութեան, որ վերստին նկատողութեան առնելով այս խնդիրը, որոշեց հարկ եղածը անօրինել՝ այդ ըմբոստ տղաքը պետական զինուորական վարժարանաց մէջ զնկելու համար:

Սակայն այս կարգադրութիւնը չկրցաւ գլուխ ելիլ և Հոգաբարձութիւնն ստիպուեցաւ այդ տղաքները իրենց ծնողաց քով խրկիլ ու այսպէսով թարեկարգութիւնը վերջնականապէս հաստատուեցաւ Որբանոցին մէջ:

Այս առթիւ հարկ կը համարենք յիշատակել թէ, Սուչովայի ազգայնոց դիմումին վրայ Հոգաբարձութիւնն Որբանոցէն 7 սաներ խրկեց, որոնք հիմա իրենց պաշտպաններու խնամքը վայելելով, կը պատրաստուին ապագայ ասպարէզներու:

Հիւանդանոցի չրջափակին մէջ կը գտնուէին 100է աւելի անտէր որբուհիներ, որոց վիճակը Հոգաբարձութեան խնամքին և ուշադրութեան առարկայ եղած էր, որովհետեւ, անոնց գտնուած յարկը բոլորովին անյարմար էր որբուհիներու պատսպարութեան: Հոգաբարձութիւնն իր պաշտօնավարութեան չրջանին մէջ, անոնց պատսպարութեան և ուսման համար հարկ եղած զոհողութիւնը չզլանալով հանդերձ, աշխատեցաւ որ որբուհիները փոխադրուին յարմար շէնքի մը մէջ և այս նպատակաւ զիմուսներ եղան Վարչութեան և ուրախ ենք յայտարարելու որ անոնց փոխադրութեան գործն ալ վերջացած կրնայ համարուիլ (*):

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԵՒ ԿՏԱԿՆԵՐ

Ի վաղուց անտի, Հիւանդանոցը կարեւոր չափով մը իր գոյութիւնը պարտական եղած է այն նուէրներուն և կտակներուն, որ եղած են բարեսէր անձնաւորութիւններու կողմէ, և Հիւանդանոցին մէջ ցայսօր իրագործուած զանազան շինութիւններն ու կառարելութիւնները արդիւնք են այդ բարեգործական օժանդակութիւններուն:

Հոգաբարձութիւնն շնորհակալութեամբ կը յիշատակէ հոս հետեւեալ նուիրատուութիւնները, մաղթելով որ այսուհետեւ եւս անոնք իրենց շարունակութիւնը ունենան աւելի մեծ հոմանասութեամբ, հետզհետէ լրացնելու համար բազմաթիւ պակասներ և Հիւանդանոցը հասցնելու համար նախանձելի կառարելութեան մը:

(*) Ազգ. Վարչութեան, Գարակէօղեան եւ Արհեստանոցի Խնամակալութեան և Հոգաբարձութեան միջեւ եղած կարգադրութեան համաձայն, ինչպէս Գարակէօղեան Ազգ. Որբանոցը, նոյնպէս եւ աղջկանց Որբանոցը ունեցաւ ուրոյն Խնամակալութիւն մը, որ յարմար շէնք մը վարձելով Օրմարէօյ, փոխադրեց հոն որբուհիները: Աղջկանց Որբանոցին մատակարարութեան համար Հիւանդանոցի սնտուկը պիտի վճարէ տարեկան Օ. Ռ. 1400 եւ Արհեստանոցի Խնամակալութիւնը տարեկան Օ. Ռ. 2000: Ասոնցմէ զատ Աղջկանց Որբանոցը կ'ունենայ նաեւ Արհեստանոցի Խնամակալութեան միջոցաւ մատակարարուած կալուածոց հասոյթէն ունեցած եւ պահեստի դրուած գումարին 2/5-ը որ պիտի ծառայէ այն հաստատական է պէտք եղած կերպով ինտելիտ 100է աւելի որբուհիներ, հետեւեալքար Խնամակալութիւնը պէտք պիտի ունենայ բացառիկ միջոցներով իր հասոյթը աւելցնելու:

Բարսեղ էֆ. Հալաճեան 1907 Դեկ. 27ին 150 օսմ. ոսկի կը նուիրէ ի յիշատակ իր ողբացեալ կողակցին Տիկին Թադուհի, Աղզ. Հիւանդանոցի կանանց բաժնին մէջ մնայուն անկողին մը հաստատուելու համար՝ հետեւեալ արձանագրութեամբ, «Մանիւն գրութեան», նուիրեալ Վսեմ. Բարսեղ էֆ. Հալաճեանէ, ի յիշատակ իր ողբացեալ կողակցին՝ Տիկին Թադուհի, 1903»:

Տիկին Էլիզ Նազառեան՝ ի յիշատակ իր ամուսնոյն՝ Շնորժ էֆ.ի, Հիւանդանոցին մէջ մասնաւոր սենեակ մը շինուելու համար 1903 Ապրիլ 11ին 150 օսմ. ոսկի նուիրած էր: Բայց 1908 Մայիսին, փոխադարձ հաւանութեամբ կ'որոշուի այդ գումարը յատկացնել նոր շէնքերէն մէկուն մէջ քրիստոնիզմի ծախուց, մասնաւոր յիշատակարան մը զետեղելով նոյն նուիրատուութեան համար:

1908 Հոկտ. 29ին Նշան էֆ. Ղուկասեան Գրասենեկի վերատեսչութեան պաշտօնէն կը հրաժարի, 13 ամսուան պաշտօնավարութենէ մը ետքը, և նոյնքան ատենուան համար ամսական 10 ոսկույ թոշակով 130 ոսկույ իր պահանջէն՝ մի միայն 40 ոսկին իբր ճանապարհածախս ստացած ըլլալով, մնացեալ 90 ոսկին Հիւանդանոցի անտուկին կը նուիրէ, պայմանով որ նոյն գումարին փոխարէն՝ իր անուան մահիճ մը հաստատուի Հիւանդանոցին մէջ: Համաձայն այս առաջարկին արդէն հաստատուած է նոյն մահիճը:

1909ին Հանգուցեալ Մաքսուտ Սեպուհ պէյի ընտանիքը և աղջիկները ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն և հօր, Հիւանդանոցի հանդիպակաց պարտէզին հօրին ջուրը Հիւանդանոցին շէնքին մէջ փոխադրելու համար, շարժիչ մեքենայ մը շինել տուած են:

1909 Սեպտ. 15ին՝ Հաճի Կարապետ էֆ. Արմանեան 150 ոսկույ ծախքով մը ի յիշատակ իր հանգուցեալ ծնողաց, շինել տուած է փուռ մը, ուր կը պատրաստուին Հիւանդանոցի համար պէտք եղած հացերը:

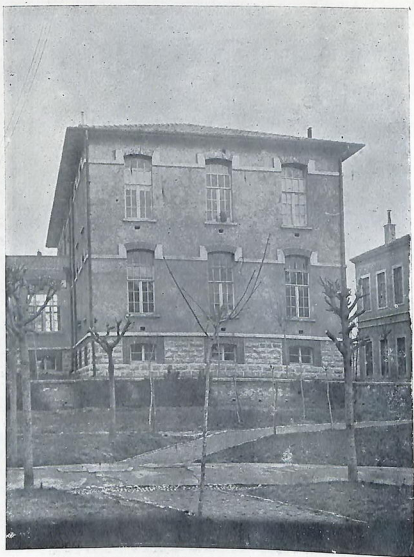
1910 Սեպտ.ին Անվերստընի Տիկին Միւրան Իփէքճեան կառաջարկէր 4000 ֆր. ի նուիրատուութիւն մը ընել, Հիւանդանոցին կաթնտու կովեր գնուելու համար պայմանաւ որ Հիւանդանոցի Անանարանը առողջապահական պահանջմանց համաձայն նորոգուի: Հոգարարձութիւնս ձեռնարկեց այդ նորոգութեան և ի գլուխ հանեց զայն 500 ոսկույ մօտ ծախքով մը: Տիկին Իփէքճեանի 4000 ֆր.ի նուիրատուութեամբ ալ գնուեցան Հիւանդանոցի համար կաթնտու կովեր:

1911 Նոյեմբերին Գատըգիւղի բնակիչներէն Լուսն էֆ. Կէմճեան և կինը՝ Տիկին Մէօհրիպէ և քենին՝ Օր. Տիրուհի Յովհաննէս Շաչեան Հիւանդանոցին կը կտակեն Գատըքէօյի մէջ իրենց սեփական չորս խանութները և մէկ տունը յատուկ կտակագրով մը՝ որոշուած պայմաններու համաձայն:

1912 Մայիսին, Մաքրիգիւղի բնակիչներէն այլի Տիկին Նւզիէ Տաճատ Փափազեան նոյն գիւղին մէջ իր սեփական մէկ տունը կտակով մը Հիւանդանոցին կը նուիրէ:

1912 Օգոստ. 1ին բժշկապետ Տօքթ. Դաւիթեան էֆ.ի միջոցաւ Գալուստ էֆ. Կիւլպէնկեան 2000 ֆր.ի գումար մը նուէր կուտայ Լապոնարուտի մը հաստատութեան ինպատու:

1912 Սեպտ. 15ին Կարապետ էֆ. Էգնայեան Հոգարարձութեանս դիմելով, կը յայտնէ թէ իր եղբայրը, Աթանիկ էֆ. Էգնեան 10 000 ոսկույ նուիրատուութիւն

Ունեւան Յարկարաժին

մը պիտի ընէ՝ յանուն Ազգ. Հիւանդանոցի միւլք կալուած մը զնուելու համար (*):

Հոգաբարձութիւնս 1911 Մարտին, տեղեկացած ըլլալով որ զանազան թաղերու մէջ մէկ քանի բարեխէր տիկիներ կը փափաքին ինպատար Հիւանդանոցի ճեղմակեղէններու և կերպասեղէններու հանգանակութիւն կատարել, խնդրեց Ազգ. Պատրիարքարանէն որպէս յանձնարարէ բարեկեցիկ մէկ քանի թաղերու Թաղական Խորհուրդներուն որ իրենց թաղերուն մէջ ուրոյն խնամակալութիւններ կազմեն և յօգուտ Հիւանդանոցի ճեղմակեղէններ հաւաքեն: Այս կազադրութեամբ, Գատը գիւղի և Սամաթիոյ թաղերուն մէջ բաւական քանակութեամբ ճեղմակեղէններ հաւաքուեցան: Հոգաբարձութիւնս շնորհակալութիւն յայտնելով Գատը գիւղի և Սամաթիոյ նուիրատուներուն և նպատահաւար մարմիններուն, կը փափաքի որ այս օգտակար ձեռնարկը իր շարունակութիւնը ունենայ:

Ամերիկայի Ֆրէզնո քաղաքին մէջ (Քալիֆորնիա) ինպատար Հիւանդանոցին «Փոխան Մաղկեպատիկ» և «Փոխան Մաղկեփունջի» նուիրահաւաքութիւններ կատարելու համար տեղւոյն ծանօթ ազգայիններէն Տիար Կարապետ Նշկեան 1911 Դեկտ. 14ին Հոգաբարձութեանս ներկայացուցիչ կարգուեցաւ, և ըր, զրեթէ մէկ տարուան ընթացքին, երկու անգամէն, բաւական գումար մը հանգանակեց և ուղարկեց: Ենթահակալութեամբ արձանագրելով Տիար Կ. Նշկեանի ֆանքերը, Հոգաբարձութիւնս կը փափաքի որ իրենց հայրենի գաւառներէն Ամերիկա գաղթող ազգայինք, երբ կրթական ու բարեգործական նպատակի համար նպատասխան կ'ընեն, այդ կարգին մէջ յիշեն նաև Ազգ. Հիւանդանոցը, որ պատասպարան եղած է մասնաւորապէս իր հայրենի տունէն հեռացած պանդուխտ Հայտիկեան, մատակարարելով անոր դարման, խնամք և հոգածութիւն:

Այս առթիւ ըսեց թէ Հիւանդանոցի ինպատար մայրաքաղաքիս եկեղեցիներուն մէջ պնակներ կը շրջարեւորին մասնաւորապէս Զատիկ առթիւ: Բայց հարկ է յիշել ալ թէ հասոյթի այս միջոցն ալ զոհանդուցիչ եղանակով չի կիրարկուիր, վասն զի կամ այն է որ այդ պնակները բնաւ չեն շրջարեւորիր, և կամ շրջարեւորած պնակները արդիւնաւորելու ֆանքեր չեն ըլլար:

(*) Բարեսէր նուիրատուին, առատաւնումեան արշիւնքէն օգտուեցաւ Հիւանդանոցը, զընուելով Բերալի մեծ պաղատային վրայ, Վոյնիօյի միւլք կալուած որ փոխանցման եւ յարակից ծախքերով արժած է Լ. Օ. 16, 302.68: Սոյն գումարը հայՍայՍուեցաւ ճեղմակեղէն կերպով:

Ամանիկ Էֆ. ի նուիրատուութիւն	Լ. Օսմ. 8000
Բարեյիշ. Պօղոս Էֆ. Քէլէկեանի կտակած գումարը	" " 4000
Բարեյիշ. Պաղտիկ Էֆ. Սագսեանի կտակած գումարը	" " 1161.18
Բար. յիշ. Յ. Թափանճեանի կտակած գումարը	" " 1229
Տիկին Իսկուհի Փափաղեանի կտակած գումարը	" " 103
Հիւանդանոցի սեփական ոչ-արդիւնաբեր կալուածոց վաճառումէն գոյացած դրամէն	" " 1077.17
Զանազան միջոցներով հայՍայՍուած գումարներ	" " 332.33

16 302.68

Ամանիկ Էֆ. ի նուիրատուութիւնէն 8000 ոսկին վերոյիշելով շէնքին գնման յատկացուած ըլլալով, մնացեալ 2000 ոսկին կը մնայ տաճարգրի ի նուիրատուին քով, Հոգաբարձութեանս եւ Կարապետ Էֆ. Էփեսեանի միջեւ գոյացած համա նպնէմեամբ՝ Յիմարանոցի նորագումեան յատկացուելու համար:

ԳԹՈՒԹԵԱՆ ՄԱՀԻՃՆԵՐԸ

Վատա՛հ ենք թէ Հայ ազգին մէջ շատ է թիւը այն բարեսէր անձնաւորութիւններուն որոնք կը փափաքին օգտակար ըլլալ Հիւանդանոցին՝ իրենց յիշատակը մշտնջենաւորով գործով մը, բայց որոնց նիւթական կարողութիւնը արգելք կը հանդիսանայ իրենց այդ ազնիւ փափաքին իրականացմանը:

Ահա՛ այսպիսի բարեսէրներու ուշադրութեանն է որ կը յանձնենք Գթութեան Մահիճներու գրութիւնը:

«Գթութեան Մահիճ» բացատրութիւնը ինքն իսկ գեղեցիկ դադափար մը կը ներկայացնէ: Ծուրջ 100 ոսկիի համեստ գումարով մը կարելի է հաստատել Գթութեան Մահիճ մը որ սակայն իր հիմնադրին պիտի ապահովէ անթարչամ յիշատակ մը: Արդէն Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ հաստատուած են անոնցմէ քանի մը հոտ, կրելով անունը իրենց նուիրողներուն:

Գթութեան մահիճները ո՛րքան մեծապէս նշանակելի՝ իբր մարդասիրական գործ, նոյնպէս և կարեւոր միջոցներ են հիւանդանոցի մը ներքին կատարելագործման: Ահա կրկնակ պարագաներ որոնք շատ բաղձալի կը դարձնեն «Գթութեան Մահիճ»ներու թիւին բաղմանալը Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ: Հետեւապէս այդ մահիճները Զերմապէս յաճնարարելի են բոլոր բարեսէր ազգայիններու նկատաւման և մանաւանդ անոնց, որոնք, ինչպէս ըսինք, իրենց անունը բարեգործութեան մը մէջ անմահացած տեսնելու ազնիւ իզճը կը անուցանեն բայց չեն կրնար քանդակուած տեսնել զայն շէնքի մը ճակատը, իրենց նիւթական անբաւականութեան պատճառով: Սակայն պիտի կրնան համեմատապէս աննշան գումարով մը Գթութեան Մահիճի մը վրայ իրենց անունը արձանագրել՝ խրելով օրհնութիւնն ու մեծարանքը տառապողներու:

Տասն և երեք տարի առաջ հանգուցեալ Օր. Պատրոնիկ Աւետիսեան Գրութիւնն անգամ Գթութեան Մահիճի մը Հաստատութեան համար 100 ոսկի նուիրած ըլլալով իր անունով արձանագրուած մահիճ մը կայ Հաստատութեան մէջ:

Իր օրինակին հետեւեցան Տիար Հրանդ Շիշմանեան յաջորդ տարին և ուրիշներ վերջին տարիներու մէջ, որոց անունները կ'երևան քիչ մը անդին իրենց ուրոյն բաժնին մէջ:

Փափաքելի է որ այս օրինակը զրգիւ մը ըլլայ բարեկեցիկ անձերու, որոնք համեստ նուիրատուութեամբ մը յաւերժացուցած պիտի ըլլան իրենց սիրելիներու յիշատակը Ազգին այս Հաստատութեան մէջ:

ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հիւանդանոցի հանդիպակաց պարտէզին հողերուն մշակութեանը և Հիւանդանոցի սեփական անասնոց խնամամոութեանը յանձնառու Լեւոն էֆ. Տաքէսեանի հետ կնքուած պայմանագիրը պայմանաժամուն լրանալէն յետոյ չնորոգուեցաւ, որոշեալ ժամանակամիջոցին մէջ ակնկալուած արգիւնքը լիովին ձեւք բերուած չըլլալով: Հետեւաբար Լեւոն էֆ. Տաքէսեան հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն: Այժմ Անասնարանի խնամամոութիւնը յանձնուած է մասնագէտ անասնաբույժի մը որ, պարբերաբար կայցելէ Հիւանդանոց և անասնոց հարկ եղած խնամքը կուտայ: Իսկ արտօրէից մշակու-

թիւնը կը կատարուի պարտիզայաններու ձեռք, որոնք օրավարձքով կաշխատին պէտք եղած ժամանակ:

Նոյնպէս Ազգ. Հիւանդանոցի յատուկ լուցկիին վաճառման համար մասնաւոր յանձնառուի մը հետ կնքուած պայմանագրութիւն ևս ֆնջուած է, յանձնառուին կողմէ ի նպաստ Հիւանդանոցի Սնտուկին դրամական նուիրատուութեամբ մը իբր փոխարինութիւն, նկատելով որ յանձնառուն է կրցած դործադրել պայմանագրոյն տրամադրութիւնները, իր կամքէն անկախ պատճառաւ: Այժմ լուցկիի վաճառման մենաշնորհը տրամադրելի է և կարելի է նոր յանձնառուի մը հետ պայմանաւորուիլ:

Վ Ե Ր Զ Ա Բ Ա Ն

Հոգաբարձութիւնս հրատարակելով Ներկայ Տեղեկագիրը, նպատակ ունեցած է ամփոփ տեղեկութիւններ տալ պատուարժան ազգայնոց, ի մասին Ազգ. Հիւանդանոցի վերջին վեցամիսյ դործառնութեանց, որոց մէջ բաժին ունեցած են նաև նախորդ Հոգաբարձութիւնք:

Իրաւ է թէ կարելի չեղաւ ըստ ամենայնի կատարելագործեալ վիճակի մը հասցընել Ազգին միակ Գթութեան Յարկը, սակայն Հոգաբարձութիւնս գէթ կրնայ խզճի հանգարաւթեամբ յայտարարել թէ՛ յօգուտ նոյն Հոստատութեան, ըրաւ ինչ որ մարդկօրէն հնարաւոր էր՝ տուեալ պայմաններու մէջ:

Պարադայ մը սակայն որ իր կարգին հաւաստիք մը պիտի կազմէ, կարծենք, մեր խնամոտ և խղճամիտ գործունէութեան, այն իրողութիւնն է որ, հակառակ մեր կրած բազմապիսի դժուարութիւններուն և խոչընդոտներուն, կարելի եղածին չափ զգուշացանք արդէն զոյութիւն ունեցած պարտուց վրայ նորեր աւելցնելէ:

Ձեռք կրնար հոս չչեշտել այն էական տնօրոմնշութիւնը՝ հանրութեան կողմէ Հիւանդանոցին նուիրուելիք հոգածութեան: Յորչափ այդ հանրային հաւաքական աջակցութիւնը պակսի, անիրաւութիւն կ'ըլլայ պահանջիլ ու է Հոգաբարձութենէ օգտակար և արդիւնաւէտ գործունէութիւն մը ցոյց տալ ըստ ամենայնի: Հոգաբարձութիւն մը կրնայ ի սպառ զնել իր բովանդակ ջանասիրտութիւնն ու եռանդը, կամեցողութիւնն ու աշխատութիւնը, բայց հանրութեան աջնուամիտ ու բարեսէր վերաբերմունքն է որ պիտի գայ թեւ ու թիկունք ըլլալ Անոր և արդիւնաւորել Անոր բոլոր բարի տրամադրութիւնները:

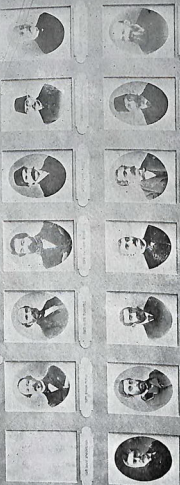
Կը սիրենք յուսալ որ այսուհետև Հիւանդանոցին համար հանրութեան օժանդակութիւնը աւելի մեծ ծաւալ մը պիտի ստանայ, և մասնաւորապէս մեր բարեկեցիկ ու ներթափանց կարողութեան տէր ազգայինները չպիտի զրանան իրենց նպաստները որպէս զի կարելի ըլլայ Ազգ. Հիւանդանոցի մէջ աւողջապահութեան, և մաքրութեան տեսակէտներով լրացնել կարգ մը պէտքեր, որոնք տնօրոմնշտ են, և զորոնք մասնաշնչած ենք արդէն Տեղեկագրիս մէջ իրենց կարգին:

Վերջացնելէ առաջ մեր խօսքը, պարտք կը համարինք մեր շնորհակալութիւնները յայտնելու առհասարակ ամբողջ Ազգին, որուն լուծման զխաւոր մէկ նեցուկն է Ազգին Տան գոյութեան, և ի մասնաւորի այն աշնիւ նուիրատուներուն որոնք վեհ հանձն մարդասիրտութեամբ եկան հարթելու մատակարարական դժուարութիւններ և ճոխացնելու և օժտելու Հաստատութիւնը զանազան կառուցումներով:

ՊԱՏԿԵՐ ՆԱԾ ԲԺՇԿԱՊԵՏԱՑ

1 ՇՈՒՄ ԱՆ ԻՐԱՆՈՒՄ

1870-1878

ՊԱՏԿԵՐ ՆԱԾ ԲԺՇԿԱՊԵՏԱՑ Ս. ՓՐԿԶԵԱՆ ՆԻԱՆԴԱՆՈՑԻՆ

1878-1888

1. Տօգթ. Բակուր Բովանանեան. — 2. Տօգթ. Բովանանեան. — 3. Տօգթ. Գեորգ Բակուրեան. — 4. Տօգթ. Բարսեղեան Զայեան. — 5. Տօգթ. Գրիգոր Մոսկով. — 6. Տօգթ. Միքայէլ Բարսեղեան. — 7. Տօգթ. Բովանանեան. — 8. Տօգթ. Գարեգին Մարտիրոսեան. — 9. Տօգթ. Մանուէլ Բարսեղեան. — 10. Տօգթ. Նշան Բարսեղեան. — 11. Տօգթ. Բարսեղեան. — 12. Տօգթ. Միքայէլ Բարսեղեան. — 13. Տօգթ. Տիգրան Բարսեղեան. — 14. Տօգթ. Վիլհելմ Գրիգորեան.

1907 Օգոստոս 10-ին մինչև 1909 Յունուար 9 պաշտօնավարող Հոգաբարձուքիւնը ունեցած է ընդ ամուր 61 նիստ որոնց ներկայ զըս-
նուած են հետևեալ Տեաբ՝

Արսլանեան Յարութիւն (Ատենապետ)	55	անգամ
Սճէմեան Տօքթ. Տիգրան	14	»
Արսէնեան Արսէն	47	»
Դարակէօղեան Աբշակ (Ատենադպիր)	31	»
Էղբէնեան Դրիգոր	13	»
Կիւմիւշկէրտան Տիրան (Դանձապետ)	47	»
Մանուկեան Տիգրան	19	»
Յակոբեան Մարթէն	10	»
Սեղրոսեան Տօքթ. Սիմօն	9	»

1909 Յունուար 16-ին մինչև 1911 Յունիս 9 պաշտօնավարող Հո-
գաբարձուքիւնը շաբաթական երկու նիստերով ունեցած է ընդամենը
171 նիստ որոց ներկայ գտնուած են հետևեալ Տեաբ՝ իրենց յաջորդաբար
Հոգաբարձութեան անդամ ընտրուելուն կարգաւ.

Ինճէեան Մկրտիչ	3	անգամ	(8 նիստէն)
(*) Խանճեան Տօքթ. Կարապետ (Ատենապետ)	129	»	
(*) Ղուկասեան Նշան (Ատենադպիր)	130	»	
Ճէլալեան Տօքթ. Դրիգոր	6	»	(33 նիստէն)
Նարկեան Միսաք	15	»	50
Շէրպէթեան Տօքթ. Մազսուտ	3	»	8
(*) Խանճեան Կարապետ ⁽¹⁾ (Դանձապետ)	137	»	159
Խանճեան Միհրան ⁽¹⁾	1	»	21
Նարկիլլէեան Մազսուտ ⁽¹⁾	87	»	159
Արապեան Տօքթ. Երուանդ ⁽²⁾	78	»	121
Աւետիսեան Բարսեղ ⁽²⁾	109	»	121
Արթինեան Յովսէփ ⁽³⁾	50	»	114
Քիւրքճեան Օգսէն ⁽⁴⁾	44	»	70
Օհանեան Ներսէս ⁽⁴⁾	56	»	70

1911 Յունիս 16էն մինչեւ 1912 Հոկտեմբեր. 24 պաշտօնավարող
Հոգաբարձուրիւնը ունեցած է՝ շարքական մէկ նիստով ընդամէնը 72
նիստ որոց ներկայ գտնուած են Տեաւր՝

Աւետիսեան Բարսեղ (Ատենապետ)	56	անգամ	
Էքսէրճեան Մարտիկ	8	»	(Տ Նիստէն)
Թարաք Անտոն	8	»	67 »
Խանճեան Կարապետ (Գանձապետ)	66	»	
Համամճեան Յակոբ	44	»	61 »
Ճէլալեան Տօքթ. Դրիգոր	45	»	
Շիրինեան Միհրան (Ատենադպիր)	45	»	51 »
Օհանեան Ներսէս	59	»	
Յընաբղեան Տօքթ. Դրիգոր	35	»	

1912 Հոկտեմբեր 21էն մինչեւ Գեղեցիկ վերջ երկու ամսուան ըն-
թացքին տեղի ունեցած է՝ 9 նիստ որոց ներկայ գտնուած են հետեւեալ
Տեաւր եւ որոց պաշտօնավարուրիւնը կը շարունակուէր Տեղեկագրիկ
հրատարակութեան պահուն.

Աւետիսեան Բարսեղ (Ատենապետ)	9	անգամ	
Թօփճեան Տօքթ. Արմինակ	4	»	
Խանճեան Կարապետ (Գանձապետ)	9	»	
Համամճեան Յակոբ	1	»	
Ղուկասեան Նշան	9	»	
Շիրինեան Միհրան (Ատենադպիր)			
Զիլինկիրեան Տօքթ. Բեդրակ	4	»	
Պահճէպանեան » Աշոտ	6	»	
Օհանեան Ներսէս	6	»	

(*) 1910 Մարտ 4 ին Նոր Դիւանի ընտրութեամբ Ատենապետ ընտրուած է Բ. Է.Ֆ. Աւետիսեան
Ատենադպիր Մարտուտ Է.Ֆ. Նարիկլէճեան եւ Կարապետ Է.Ֆ. Խանճեան Գանձապետ Վերընտրուած է:

(1) Տեաւրը Կարապետ Խանճեան, Մարտուտ Նարիկլէճեան եւ Միհրան Խանճեան 909ի Մարտ ամ-
սոյ մէջ ընտրուած են:

(2) Տեաւրը Բարսեղ Աւետիսեան եւ Տօքթ. Ներսէս Արապեան ընտրուած են 909 Հոկտեմբերին:

(3) Տեաւր Յովսէփ Արթինեան ընտրուած է 909 Հոկտեմբերին:

(4) Տեաւրը Ն. Օհանեան եւ Օ. Քիւրքճեան ընտրուած են 1910 Մայիսին:

Յ Ո Ւ Յ Ա Կ

Պօլսոյ արուարձանաց Թաղ. Խորհուրդներէն (907—912) վեց
սարուան մէջ յանձնարարուած աղբաս հիւանդաց, յիմարաց,
որոցց եւ պասսպարեղոց

	Անճ		Փոխադրեալ	Անճ
Բերայեց	1039			1812
Գասըմ Բաշայեց	14	Գասը-գիւղեց		196
Ֆերի-գիւղեց	48	Կղզիներեց		26
Միջագիւղեց	59	Խաս-գիւղեց		129
Սան Սրեճանօեց	17	Էյուպեց		15
Նառլը Գաբուեց	105	Պալարեց		138
Թօփ Գափուեց	79	Գոււմ-գաբուեց		802
Բումկի Էիսարեց	22	Գոււմ-գաբուի դուսեց		113
Էք մէյսանիեց	53	Կեսիկ-բաշայեց		310
Պեշկըպաեց	76	Նենի-գաբուեց		52
Գուրու-Չեմեհեց	18	Սամաքիայեց		237
Նենի-գիւղեց	6	Սամաքիա Սլըքմեմեհեց		10
Պօյանը-գիւղեց	8	Մաքրի-գիւղեց		82
Պէյֆօղեց	28	Գարբայեց		20
Պէյօյիւֆ-Տերեհեց	37	Գանճիլիեց		5
Իսկիւսարեց (Սէլամիե, Նոր-բաղ)	165	Ղալարիայեց		121
Գուզկունցուգեց	38	Ալեմ-սաղիեց		2
	<u>1812</u>			<u>4070</u>

907 էն ցվերջ 1912ի Ազգ. Հիւանդանոցի մէջ ի դարմանումն կամ
ի պասսպարուքիւն ընդունուած անձանց ցուցակը իրենց ծննդա-
վայրերուն վրայ բաժնուած

	Անճ		Փոխադրեալ	Անճ
ԱՖիոն-Գարահիսար	36			849
Արապկիւր	128	Արմաշ		29
Ասաբազար	254	Ասանա		136
Արսլանպէկ	59	Արան		1
Ադրիանապօլիս	60	Ալաֆիլիսե		1
Ազեհիւր	27	Ալաշէիւր		7
Ակն	220	Այնթապ		11
Արմաւան	65	Ամասիա		42
	<u>849</u>			<u>1076</u>

Փոխադրեալ 1076

Արեմք (Յունաստան)	3
Այսրն	3
Ավլոնիա	3
Ադեֆանդրիա	2
Ամսիոք	1
Ադեֆանդրոփոլ	1
Ախլաք	1
Ասալիա	2
Ազասար	2
Ալաւեհիւր	1
Ախլըր Զէլեպի	1
Անքալիա	1
Անքափիա	1
Բալու	61
Բաղէս	333
Բաբերդ	74
Բազարու Նոր-գիւղ	97
Բիկնիեան	20
Բլումք	1
Բազարներգ	2
Դուրս-պէլէն	50
Դասքեմունի	26
Դոնիա	37
Դաղասիա	42
Դրննրլար	9
Դըլըն-գիւղ	6
Դարամուսալ	6
Դուլէլի	1
Դարապիղա	2
Դըրք-ֆիլիսէ	3
Դուրու-չայ	6
Դարսազ	20
Դոնիա-էրէյլի	2
Դասապա	1
Դօսովա	2
Դըր-էհնիւր	1
Դարաման	1
Նալովա	225
Նըզնկա	331

2457

Փոխադրեալ 2457

Նալաք skrk	19
Նադոկիա	56
Նօզկաս	61
Նգիպոսս	2
Նենիկէ	11
Նանիա	9
Նդեսիա	14
Նրեւան	10
Նենի-էհնիւր	1
Նանպօլու	1
Նար հիսար	1
Նրովպիա	1
Ջրմառա	8
Ջմիւռնիա	34
Ջէյրուն	18
Ջուիցներիա	1
Ջիլէ	2
Ջառա	1
Ջանքա	1
Ջօնկուլսաք	1
Էսկի-Շենիւր	27
Էվէրէկ	88
Էօսեօմիս	3
Էրէյլի	3
Էսիմնիկ	7
Էրկէրէ	1
Էզիկէ	1
Էսկի ձումսա	1
Էֆէրէ	2
Էլմալը	1
Էլպասան	3
Թէրեման	60
Թամզարա	12
Թալաս	13
Թըրնօվա	2
Թօսիա	3
Թրիպօլի	8
Թօմարզա	2
Թարսուս	3

2949

	ԱՆՃ
Փոխադրեալ	2949
Քաշընա	1
Քեղուս	1
Քիֆիկ	2
Քարաւ բազարնրգ	1
Քեհրան	3
Քարապլուս	2
Քիւրմին	2
Իւնիա	2
Իսկէնսեռուն	3
Իսկէչէ	2
Իսկէնսէր	1
Իզնիկ	2
Իսլիմիա	8
Իլնէկէոյ	3
Իրան	1
Լէնֆէ	1
Լաբսէփի	1
Լազգըյէ	1
Լալախան	1
Խարբերդ	141
Խիզան	12
Խնուս	12
Խասկալ	5
Խուլքիկ	1
Կէլիպօլու	36
Կեսարիա	360
Կիրասոն	31
Կարին	185
Կէլլէ	90
Կիւրէ	36
Կեմէյիկ	6
Կիւմիւլէխանէ	13
Կէօյսալ	10
Կիւրին	17
Կուլկաս	2
Կիրնանիս	1
Կէյպիզէ	1
Կիւմիւլէինա	7
Կրեհէ	1
	3954

	ԱՆՃ
Փոխադրեալ	3954
Կիպրոս	1
Կեմէրէկ	1
Կարնկան	1
Կալայ	2
Կիւմիւլէ հանի գիւղ	1
Կարս	1
Կեմն	1
Հալէպ	10
Հիւսնի մանսուր	3
Հանքն	29
Համիսիէ	2
Հիսարլըզ	1
Հասան օլա	2
Հալմանա	1
Ճանիկ	1
Մուշ	1
Մերսէկէօզ	210
Մեծ Նոր գիւղ	24
Մալկարա	244
Մալարիա	50
Մանասըր	23
Մանիւեակ գիւղ	14
Միխալըն	2
Մարզուան	15
Մարաշ	22
Մանիսա	19
Մերսին	6
Մասէն	4
Մակեդոնիա	1
Միսիլլի	3
Մուրաշ չայ	1
Մուննուսուն	1
Նիկոմիդիա	1
Նիյսէ	172
Նալլուխան	10
Նեմեհնիւր	17
Նիկիոյ Նոր գիւղ	7
Շ. Գարահիսար	4
Շֆոսրա	388
	1

	Անձ		Անձ
Փոխադրեալ	5250	Փոխադրեալ	6353
Շիրի	1	Պաղչէ	1
Շիրվան	4	Պէյրուք	2
Շագճագ	10	Պաղտաս	2
Շումնու	5	Պապասաղ	1
Շուլի	1	Ռոսոսթո	378
Ուրմիա	1	Ռուսնուգ	11
Չմեկածագ	51	Ռուսասան	3
Չենկիլիք	135	Ռասոս	1
Չորլու	63	Ռումանիա	3
Չարեամպա	7	Սասուն	20
Չնուլ	10	Սեօլեօզ	178
Չանկըրը	9	Սղերդ	26
Չարսաննագ	3	Սիլիվրի	78
Չալկարա	3	Սամսոն	23
Չորում	2	Սեբասիա	652
Չուզուր գիւղ	2	Սիվրիհիսար	46
Չումաֆ	1	Սիլիստրէ	2
Չաքալնա	2	Սպարբա	1
Պիլէնիկ	63	Սաֆրանպօլ	3
Պանսրումա	94	Սերքիլ	1
Պարսիզակ	220	Սունկուրլու	7
Պրուսա	244	Սինոպ	2
Պենիլ	58	Սիլա Նենի քէօյ	1
Պալքէսէր	38	Սելանիկ	2
Պուլանըզ	4	Սիս	2
Պարքըն	6	Սալմաս	1
Պուրսուր	5	Սապաննա	3
Պօլու	12	Սուսան	3
Պարսկաստան	12	Վան	625
Պաֆրա	8	Վանոնա	31
Պաֆու	1	Տիգրանակիւրս	39
Պէրկամա	1	Տարսանկ	35
Պաւզալի	1	Տիվրիկ	199
Պոյապաս	3	Տրապիզոն	74
Պայաննըր	1	Տարէնէ	8
Պուլկարիա	2	Տիւքթոֆա	3
Պուրկազ	3	Տէնէֆ մասէն	1
Պիզա	8	Տէսէ աղան	7
Պարում	4	Տարուն	10
	6353		8838

	ԱՆՃ
Փոխադրեալ	8838
Տաղ գիւղ	4
Տուզ ճիսար	1
Տեպրե	3
Տերսիմ	1
Տիւզնե	1
Տփղիս	1
Րումեյի	2
Րեսնե	1
Քեմախ	55
Քեօքանիս	28
Քիրմասի	19
Քղի	169
Քերամեք	10
Քեսապ	1
	<u>9134</u>

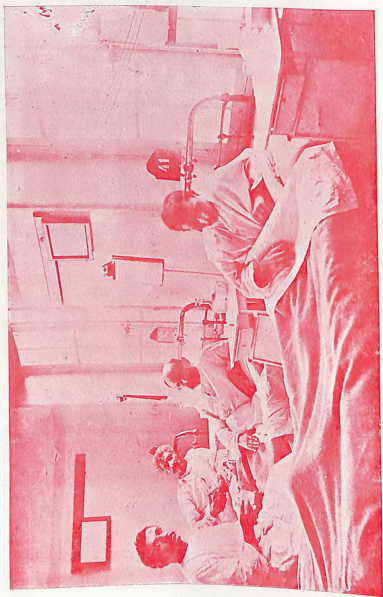
	ԱՆՃ
Փոխադրեալ	9134
Քեմեք պուրկազ	1
Քիլիս	4
Քեօսքեննե	3
Քուքալիս	1
Օլանբոզ	55
Օրսու	35
Օսեսա	1
Ֆաքսա	2
Ֆերիզլի	5
Ֆենեսե	3
Ֆիլիպե	7
	<u>9251</u>
Պոլսեցի	3328
	<u>12579</u>

Գաւառական Առաջնորդարաններէն եւ Թաղական Խորհուրդներէն
 Ըրի ի դարմանումն կամ ի պատշապարուքին յանձնարարուած
 անձանց բոլոյն վեցամեայ ցուցակը

	ԱՆՃ
Ակն	2
Ա. Պօլիս	11
Աղեքսանդրիա	3
Արմաշի դպրեւանք	8
Արմաս	50
Ասաբազար	10
Ազեհիւր	3
Ամերիկա	1
Աֆիօն Գարահիսար	6
Այնքապ	1
Ամասիա	1
Արաւանպէկ	19
Ասանա	3
Բաբերդ	4
Բազարու Մեծ Նոր գիւղ	17
	<u>139</u>

	ԱՆՃ
Փոխադրեալ	139
Բաղեօ	1
Բալու	1
Գրենըլար	1
Գասքեմունի	1
Գրլըն գիւղ	2
Գաղասիա	2
Դոնիա	6
Դարսաֆ	18
Դահիլե	3
Ելալազ Տերե	2
Եհնիսնե	4
Ելովա	2
Եւդոկիա	13
Եգիպտոս	4
	<u>139</u>

	ԱՃ		ԱՃ
Փոխադրեալ	201	Փոխադրեալ	601
Երիզա	15	Նեկեհիր	8
Եօզկաք	1	Շ. Գ. Հիսար	10
Եհնի Շեհիր	1	Շաղշաղ	1
Զմիւռնիս	12	Չօրլու	7
Զօնկուլսաֆ	5	Չուզուր գիւղ	3
Էսկի Շեհիր	8	Չենկիլիք	21
Էսիննիկ	1	Պենլի	31
Էզիննի	1	Պարսիզակ	24
Էնկիւրիւ	2	Պանգրմա	35
Էվերեկ	1	Պրուսա	22
Թրիպօլի	1	Պուլսուր	1
Թամլըզ	3	Պուրկազ	4
Թուզլա	2	Պիլենիկ	9
Ինեզօլու	1	Պալքէսէր	11
Խարբերդ	2	Պրայիլա	1
Խասկալ	1	Պաժրա	1
Կիրասուն	3	Պօլու	1
Կեսարիա	4	Պէյրուք	1
Կիւրին	1	Պիղա	4
Կեմէյիկ	3	Պէյֆօզ	1
Կեյլիպօլու	7	Պարքըն	1
Կէյվէ	4	Ռօսօքո	64
Կիւրլէ	19	Ռուսնուզ	2
Կեօլսաղ	1	Սուլիմա	2
Կովսուն	8	Սիլիվրի	22
Հիսարլըզ	1	Սիվրի Հիսար	11
Կարին	2	Սամսուն	2
Հալէալ	1	Սեօլեօզ	50
Հանիկ	11	Սեֆասիա	11
Մարմարենդ	2	Սիւրեան	1
Մանիսա	2	Սօֆիա	1
Մէրսինեօզ	10	Վառնա	15
Մըխալըն	2	Տուզասար	20
Մէրսին	1	Տարսանկ	13
Մալկարա	2	Տրապիզոն	15
Մեծ Նոր գիւղ	48	Տիվրիկ	2
Մուշ	1	Տէսեաղան	2
Նիկովիա	209	Տաղ գիւղ	1
Նիկիոյ Նոր գիւղ	1	Տարսուն	1
	601		1033

Մը ցամառ գլխիկ քանոնիկում՝ զուրից շիտիկի
դիւրիւնը

		Անձ			Անձ
Փոխադրեալ	1033		Փոխադրեալ	1069	
Տօպրիչ	1	Քեօսքենցե		4	
Քեմաքի	6	Օվանըզ		2	
Քեմալս	2	Օրսու		3	
Քեօքանիս	6	Օրքազիւղ Բազարու		1	
Քեհմէք	3	Ֆիլիպէ		1	
Քուրսպէլէն	9	Ֆրնուզի վանք		1	
Քեանդըրը	1	Ֆենեսէ		1	
Քարձի	6	Ֆերիզի		1	
Քղի	2			1	
	<u>1069</u>			<u>1083</u>	

ՅՈՒՑԱԿ

Հիւանդաբաններու մէջ զտնուած անկողիներու եւ անոնց
սպասարկող պաշտօնէից

	Անկողին	Հիւանդապահ	Գիշերապահ	Սպասուհի
Յակոբեան Ա. յարկ վիրաբուժական կանանց	21	3	1	1
» Բ. » ներքին »	20	2	1	1
Կիւլպէնկեան յարկարածին ներքին արանց	24	2	1	1
Ունճեան Ա. յարկ վիրաբուժական »	23	2	1	1
» Բ. » » »	20	2	1	1
Արանց հիւանդարան խառն	38	3	1	1
» Թոքախտաւորաց սրահ	14	1	1	
Կանանց հիւանդարան խառն	46	5		
» Թոքախտաւորաց սրահ	8	1	1	5
Վիրաբուժական սրահը ունի		2		
Միջրոպադնական աշխատանոցը ունի		1		1
Աչքի, քիթի հիւանդութեանց համար		1		
	<u>214</u>	<u>25</u>	<u>7</u>	<u>11</u>

ՅԱՆԿ ԿԱԼՈՒԱԾՈՅ Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅԻ

Թաղ	Թիւ	Կազմում	Տրվե. վարձ
Եկեղեցու Զինվորական	1	Հիւանդանոց և 1 $\frac{1}{2}$ մասո բա Զուր	
Եկեղեցու և վարդապետ Զինվորական	48	Սիվրի Թարվա 80 արտոյր. արարարայք	
» Իսրիթարիա փողոց	50	Հիւանդանոցի ղէմի	6480
» » »	50	պարտէզը	
» » »		Պօսթանի միւլք և կէտիկ (1)	
» Թիմուրխանէ »	125	սրճարան և պարտէզ (2)	
Սումաթիա Դոնա Մուսթաֆա բաշա ճատտէ	324	Վրդինի խանութի միւլք և կէտիկի $\frac{1}{2}$ բաժին	410
» Թոփրաք փողոց	14	դեսին $\frac{8}{4}$ բաժին	
» Պալքճը Հանի Դէորք փողոց	14	» 100 կանդուհ	
» Էմիրլէր Կէլմէս փողոց	22	կրկու տուններու $\frac{2}{3}$ բաժին (3)	
» Տէլիմլէն փողոց	47	տուն (4)	
Դուլմաբու Մուր Բաշի ճատտէսի	28	սրճարան	2160
Զուքուր Կէլմէ Բաշ խան	23	սենեակ	
Էթմէյտան Բէշտիմալճի խան	10	»	600
Սուլթան Պալադիա Հասան փաշա խանի տակ	139	կրպակ	
Սուլթան Պալադիա Հասան փաշա խանի տակ	143	» } (5)	
Սուլթան Պալադիա Հասան փաշա խանի տակ	7	»	
Սուլթան Պալադիա Հասան փաշա խանի տակ Սիմիտճի փողոց	125	»	1800
Մեծ Շուկայ Բէշտիմալ փողոց	35	սենեակ	860
» » Ալի Բաշա խան	27	»	900
» » » » »	3	» $\frac{1}{2}$	108
» » » » »	25	կրպակ $\frac{1}{3}$	
» » Կէլինճիք փողոց	53	» } (6)	360
» » Գաղաղճանէ փողոց	46	»	
» » Գալաֆուր »	80	»	
» » Պաթ Բաղար ճատտէ	72	»	480
» » Բէշտիմալ փողոց	3	»	360
Մեծ Շուկայ Երբըմ Բաշ խան փողոց	7	»	360
» » » » »	63	»	720
» » Եօրկանճըլար »	13	կրկու քէփէնկ տօլապ (7)	
» » Սանտալ Պէշէսթէն »	8	սենեակ	420
Ճամիլի խան Վերի Երբ	404	կրպակ	1296
Ուզուն Զարչի			

Թաղ	Թիւ	Կալուած	Տրվեց. վարձի
Ունգաւիան Զէյրէկ փողոց	27	սրճարան	3600
Բարմազ Քաբու Մաքսաճըլար	30	կրպակ	2268
Կէտիկ փաշա Բէշտիմալճի փողոց	10	տուն	3240
Վէզիր խան վերի յարկ	11	սենեակ	} ⁽⁸⁾
» » » »	13	»	
Մեծ Շուկայ Եռնճու խան	3	»	
Եաղճի խան վերի յարկ	20	»	} ⁽⁹⁾
Մեծ Շուկայ Աստարճի խան	6	»	
Գրգլար աղասի խան վերի յարկ	15	սենեակ $\frac{1}{2}$	
Մեծ Շուկայ Եաղլըգճը խան	11	»	240
Եաղճի խան վերի յարկ	14	»	480
» » » »	11	»	
Մեծ Սաֆրուն խան	13	»	720
Վարաղճի խան վերի յարկ	7	»	300
Սաղսըլը խան վերի յարկ	5	»	} ⁽¹⁰⁾
» » միջին յարկ	5	»	
Քիւրքճի խան վերի յարկ	3	»	
Զիլինի խան վարի յարկ	5	»	600
» » » »	6	»	360
» » միւլքին $\frac{1}{5}$ բաժինը		⁽¹⁾	360
Վալիտէ խան վերի յարկ	36—37	սենեակ և խոհանոց	2160
» » » »	38—39	»	
Մեծ Նոր խան վարի յարկ	29	սենեակ	2032
» » » միջին յարկ	50	} Զիւանդանոցի զրատենեակները	
» » » » »	51		
Սիւլէյիմանիէ Թիւրեաքի չարչի		կրպակ ⁽¹²⁾	
Թարազճըլար ճատտէսի	98	մաղաղա	
Այազմա գարու Քէրէստէճիլէր	412	»	4536
Ղալաթիա Թորքճըլար ճատտէսի	168—170	բասաթ 11 սենեակով	7776
Բերա Տէրվիշ փողոց	25	տուն	30132
Սամաթիա Գոճա Մըստաֆա բաշա			7776
Մէքթէպ փողոց	32	»	
Սամաթիա Գոճա Մըսթաֆա բաշա			1740
Թաղ Գոճա Մըսթաֆա բաշա			
ճատտէսի չիլիճիի խանութին			
միւլքին և կէտիկին կէօը	324	խանութ	
Սամաթիա Եէտիգուլէ ճատտէսի	37	»	420
» Միրախու ճատտէ Սուն-			480
կարա փողոց	150	գետին	
Մեծ չուկայ Գալբազճըլար ճատտէ	21	խանութ	

Թաղ	Թիւ	Կայրուած	Տրկն. վարձ f
Մեծ շուկայ Չուխտնի խան փողոց	7	խանուխ	2160
Բերա Նաւ փողոց	6	տուն	3240
» Տու վարձի »	61—63	} երեք տուն երու կէտը	960
» Թէնէլ քէնի »	4		
» Էրիկ »	1	կրպակ վրան սենեակ	2160
» Արնափուտ »	13	»	600
» Բիրէ Մէհմէա փողոց	6	տուն	3240
» Եէնի Շէշիր ճառտէսի	179	խանուխ վրան սենեակ	4680
» Մանկասար Պօսթան	15	զեախն	
Ֆէրիդիւղ Թաթաւալ ճառտէսի	1	զեախն 300 կանգուն	
» Բուսօ փողոց	6	» 749 $\frac{1}{2}$ »	
» » »	8	» 749 $\frac{1}{2}$ »	
» » »	19	» 660 »	
Սկիւտար Արապղատէ	6	տուն	1800
» » »			
» Սէլամնուղ մէլիսանէ փողոց	44	տուն	1080
» » » »	46	կրպակ	
» » » »	42	»	180
» » » »	48	»	300
» » » »	7	տուն	960
Սկիւտար Սէլամնուղ մէլիսանէ փողոց	7	զեախն 300 »	
Գնալը կղզի	7	» 948 » (13)	
Պօսթանճը Պալը քէօփրիււի	19	»	
Խաւսգիւղ Այալմա փողոց	13	»	
» Պատէմլիք	14	քէրէտալէի կէտիկ	108
Պալաթ վարձար խակէլէ ճառտէսի	2	ձիթաստան (400 ծառ)	3500
Չանազգալէ Այվաճըզ Նարլը զիւղ	3	արտ (14)	
Պայպուրիթ Բէլէվէրէկ զիւղ			
Դաւաթքէօյ Հայտար Բաշա Օթման վար-	46	տուն	3888
թալիաի փողոց		պարտէզ 13 արտավար (15)	
Ատաբաղար Դուլաւ պալը	40	զեախն 800 կանգուն	
Մադրիդիւղ Թալէվիթ փողոց	1	$\frac{1}{2}$ արտավար ձիթաստան	
Կէմէլիյի Պէնլի զիւղ Լիվարիա			
Իլմիր Օսմանիէ շուկայ Սէվիի խան	4	սենեակ	756
խան վերի յարկ		ձիթաստան 4 կտոր	1080
Պրուսա Բալար քէօյ Մեծ Նար զիւղ			

ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆԵՐ ԵՒ ՆՐԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆԵՐ ԿԱՆՈՒԱԾՈՅ ՎՐԱՅ

(1) Այս Պօսթանէն տարիներէ ի վեր վարձք աւելուած է, և դատի տակ է:

(2) Սոյն սրճարանն ու պարտէզը Ս. Յակոբայ Ուրանոցին խաւնուած են:

(3) Սոյն տան մէկ երկու սենեակը միայն բնակելի է, ուր մէկ քանի աղքատ ընտա-

նիք կը բնակին ձրիաբար:

Առնիկան Գաղափարական Սրահի մը

18.	Գառը գիւղ Ճաֆէր աղա Եէնի Զէշմէ	35	թիւ տուն	} 911 Հոկտ. 30
19.	» » Բիզա բաշա մէօնիւրտար ճատտէ	թիւ 1	խանութ	
20.	» » » » » » » »	3	»	
21.	» » » » » » » »	4	թիւ 3 »	
22.	» » » » » » » »	9	»	

23. Մաքրի գիւղ Եէնի Մահալլէ, ձէվիլիք թիւ 17 տուն. (20 Յնւր. 1913)

24. Իւսկ. Այթունի զատէ Պաղարապալի Թօփանէլի Օղլու 26 թիւ կէս տուն:

ՀՈԳԱՐԱՐՁՈՒԹԵԱՆՍ ՕՐՈՎ ԿՏԱԿԵԱԼ ԵՒ ՅԱԻԵԼԵԱԼ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐ

1. Գառըգիւղի բնակիչներէն Տէր և Տիկին Լուսն Կէմճեան և քենին Օր. Տի-
րուհի Յ. Շաշեան 1911 Հոկտեմբեր 30 թուակիր կտաղրով մը իրենց մահուընէն վերջ
Հիւանդանոցին մնալու պայմանաւ նուիրած են փայտաշէն մէկ տուն և քարուկիր չորս
խանութներ:

Ա.	Գառը գիւղ Ճաֆէր Աղա թաղ Եէնի Զէշմէ փողոց	թիւ 35	տուն
Բ.	» » Մէօնիւրտար ճատտէ Բիզա բաշա Զէշմէ փողոց	թիւ 1	խանութ
Գ.	» » » » » » » »	3	»
Դ.	» » » » » » » »	3	»
Ե.	» » » » » » » »	9	»

2. Մաղրիգիւղի բնակիչներէն Տիկին Նեզիհէ Տաճատ Բաբազեան 20 Յնւր. 1913
թուակիր կտակագրով մը, յետ իր մահու Հիւանդանոցին մնալու պայմանաւ նուիրած
է Մաղրի գիւղ Եէնի մահալլէ ձէվիլիք փողոց թիւ 17 փայտաշէն տունը:

3. Հիւանդանոցիս վազֆէն Իւսկիւտար Այթունի Զատէ Պաղար Պաշի Թօփ-
անէլի Օղլու փողոց թիւ 26 տան կէս բաժինը Հիւանդանոցիս մահիւլ մնացած է,

սեփականատիրոջ Օր. Սրբուհի Սազաեանի անժառանգ մահուամբը:

Հոգաբարձութեան օրով Հիւանդանոցի կալուածոց շարքին վրայ աւելցած
ինչպէս նաև կտակուած են հետեւեալ կալուածներն ևս զորս կը յաւելումք ներկայ ցան-
կին վրայ, օգտուելով տեղեկագրիս հրատարակութեան յապաղումէն:

1. Բերա Շիտակ ճամբան Թօմ Թօմ փողոց թիւ 383 և 385 վաճառատունները
և թիւ 387 արարթըմանը օրուն գնման մանրամասնութիւնք ևս դրուած են յաւել-
ումած արար ներկայ Տեղեկագրին մէջ: (էջ 24)

2. Անդրէտէ Զֆ. Համբարձում Սփիւրզումեանի կողմէ 913 Օգոստոս 17 թուա-
կիր կտակագրով մը Հիւանդանոցիս կտակուած են հետեւեալ կալուածները:

Ա.	Գուլգուլեճուգ Իճատիէ փողոց	թիւ 43, 45	երկու խանութներուն և անոնց վրայի թիւ 47 տան կէս բաժինները:
Բ.	Մաքրի գիւղի Զէյթունիք	թաղին մէջ 8	թիւ տուն մը:

	1907	1908	1909	1910	1911	1912
	Դանեկան	Դանեկան	Դանեկան	Դանեկան	Դանեկան	Դանեկան
Կալուածոց զօւտ հոտոյթ	35277 ¹ / ₁₂	34363	63034	53900 ¹ / ₁₂	60604 ¹ / ₄	60863 ¹ / ₄
Գարակեօզ. Յնմեծղվ.էն (ՍՅէլ խո)	64800	64800	64800	64800	64800	64800
Պետական նպաստ (հայ եւ միս)	349417	400858 ¹ / ₁₂	258499 ¹ / ₄	256587 ¹ / ₁₂	345924 ¹ / ₄	362897
Թռչակ Մայիէի	19908	19908	3318	—	—	—
Նիսիստոյի Բէժիի նպաստը	4737	4737	4737	4737	4737	4737
Արհ. վարժի խնամակ. նպաստը	64800	118800	64800	64800	64800	64800
Տարեկան կտակներէ	6326	6758	6161	6247 ¹ / ₁₂	7623 ¹ / ₁₂	5542 ¹ / ₁₂
Արժեղք.ոց կտրոն եւ ինձամի տկս.	10257 ¹ / ₁₂	20854 ¹ / ₄	18351 ¹ / ₁₂	17710 ¹ / ₁₂	14065 ¹ / ₁₂	14253 ¹ / ₁₂
Տակոսը գանձելի	7812	16902	10865 ¹ / ₁₂	13551 ¹ / ₁₂	19000	21666 ¹ / ₁₂
Օրացոյցներէ	50324	40075 ¹ / ₁₂	31784 ¹ / ₁₂	35854 ¹ / ₁₂	45348 ¹ / ₁₂	54007 ¹ / ₁₂
Սիկարի Յուղթ	49840	55363 ¹ / ₁₂	26505 ¹ / ₁₂	28767 ¹ / ₁₂	25638 ¹ / ₁₂	45821 ¹ / ₁₂
Լուցիի	1400	850	—	1404	—	—
Մոմարան	18025	17855 ¹ / ₁₂	17296 ¹ / ₁₂	14978 ¹ / ₁₂	12337 ¹ / ₁₂	12727 ¹ / ₁₂
Անցազրառուն	6212	3544	—	—	—	—
Նշանտուռւթիւն	10510	10388 ¹ / ₁₂	—	—	—	—
Վազֆի հասոյթ	13102	10756 ¹ / ₁₂	4369 ¹ / ₄	11529 ¹ / ₁₂	8 80 ¹ / ₁₂	8053 ¹ / ₁₂
Անասնոսրանէ	7807	—	—	8221	—	16801 ¹ / ₁₂
Դրամական շահ	3245	3061	3901 ¹ / ₁₂	—	—	—
Դրամական նուէր	124225	100006	104805 ¹ / ₁₂	4111 ¹ / ₁₂	4053 ¹ / ₁₂	5069 ¹ / ₁₂
Նիւթական նուէր	37342	41293 ¹ / ₁₂	19948 ¹ / ₁₂	113855 ¹ / ₁₂	122402 ¹ / ₁₂	129170 ¹ / ₁₂
Տարեկան հանգանակութիւն	19643	17159	11759	19615 ¹ / ₁₂	20385 ¹ / ₁₂	19691 ¹ / ₁₂
Եկեղ. եւ Հիւանդնոց.ի գանձանակ.	16725	13889 ¹ / ₁₂	24090 ¹ / ₁₂	17483 ¹ / ₁₂	8629 ¹ / ₁₂	13233 ¹ / ₁₂
Եկեղ. եւ Հիւանդնոց.ի պնակներ	25303	23939 ¹ / ₁₂	19846 ¹ / ₁₂	19743 ¹ / ₁₂	22995 ¹ / ₁₂	16893 ¹ / ₁₂
Փոխան այցելութեան նուէր	12427	9875	8747 ¹ / ₁₂	16975 ¹ / ₁₂	15819 ¹ / ₁₂	21006 ¹ / ₁₂
Ծաղկեպսակ յուրարկաւորութենց.	66113	63585 ¹ / ₁₂	40273 ¹ / ₁₂	10600 ¹ / ₁₂	6355 ¹ / ₁₂	5483 ¹ / ₁₂
Նուրիկիւռնը հարսանեաց	3233	7733	6196 ¹ / ₁₂	39379 ¹ / ₁₂	37436 ¹ / ₁₂	38849 ¹ / ₁₂
Նուազահանդէս	93193 ¹ / ₁₂	88394 ¹ / ₁₂	78364 ¹ / ₁₂	3234 ¹ / ₁₂	2038 ¹ / ₁₂	5569 ¹ / ₁₂
Դէյմիւլմալ	7209	33264 ¹ / ₁₂	4411 ¹ / ₁₂	—	118108 ¹ / ₁₂	94790 ¹ / ₁₂
Բանկալ Ս. Փ. Եկեղեցւոյ	2890	2306 ¹ / ₁₂	1155 ¹ / ₁₂	4337 ¹ / ₁₂	2996 ¹ / ₁₂	3112 ¹ / ₁₂
Թաղման նուէր	4383	4014 ¹ / ₁₂	3334 ¹ / ₁₂	413 ¹ / ₁₂	1988 ¹ / ₁₂	2469 ¹ / ₁₂
Ննջեցից աւանդներէն	2632	12978 ¹ / ₁₂	2488 ¹ / ₁₂	4756 ¹ / ₁₂	5022 ¹ / ₁₂	4801 ¹ / ₁₂
Գատապարելոց Յռչակներէն	141793	155890 ¹ / ₁₂	170020 ¹ / ₁₂	2056 ¹ / ₁₂	7647 ¹ / ₁₂	4490 ¹ / ₁₂
Մտից տուրբէ	25893	20283 ¹ / ₁₂	38658 ¹ / ₁₂	217996 ¹ / ₁₂	250653 ¹ / ₁₂	254518 ¹ / ₁₂
Յիկանս մտից տուրբէ	—	10227 ¹ / ₁₂	58570 ¹ / ₁₂	42703 ¹ / ₁₂	54760 ¹ / ₁₂	52259 ¹ / ₁₂
Ջանազան հասոյթ	6250 ¹ / ₁₂	4063 ¹ / ₁₂	9876 ¹ / ₁₂	11448 ¹ / ₁₂	7021 ¹ / ₁₂	25462 ¹ / ₁₂
Գատահական հասոյթ եւ նուէրք	1336	62184 ¹ / ₁₂	16930 ¹ / ₁₂	19687 ¹ / ₁₂	24487 ¹ / ₁₂	14948 ¹ / ₁₂
Կանկաւանոց	5982 ¹ / ₁₂	4556 ¹ / ₁₂	2098 ¹ / ₁₂	2160 ¹ / ₁₂	14908 ¹ / ₁₂	12960 ¹ / ₁₂
Թատերական ներկայացում	—	49553 ¹ / ₁₂	—	—	—	—
Սահմանադրութեան հանդէս	—	—	11051 ¹ / ₁₂	—	—	—
Արտօրայր	—	—	—	8640 ¹ / ₁₂	24087 ¹ / ₁₂	25775 ¹ / ₁₂
Զէն ու շահ	—	21814 ¹ / ₁₂	3004 ¹ / ₁₂	6424 ¹ / ₁₂	16056 ¹ / ₁₂	11972 ¹ / ₁₂
	1319978 ¹ / ₁₂	1546893 ¹ / ₁₂	1214055 ¹ / ₁₂	1140488 ¹ / ₁₂	1449131 ¹ / ₁₂	1499494 ¹ / ₁₂
	67647 ¹ / ₁₂	—	36245 ¹ / ₁₂	19629 ¹ / ₁₂	—	36550 ¹ / ₁₂
	1387626 ¹ / ₁₂	1546893 ¹ / ₁₂	1250301 ¹ / ₁₂	1160117 ¹ / ₁₂	1449131 ¹ / ₁₂	1536045 ¹ / ₁₂

Ծախսոց առաւելութիւն

ԲԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

	1907	1908	1909	1910	1911	1912
	Դանեկան	Դանեկան	Դանեկան	Դանեկան	Դանեկան	Դանեկան
Ընդհ. պարբերի սպառում	601963 $\frac{3}{4}$	539434 $\frac{1}{2}$	584734 $\frac{1}{4}$	498244 $\frac{1}{2}$	528471 $\frac{1}{2}$	599370 $\frac{1}{4}$
Հանդերձեղինաց	73766 $\frac{1}{4}$	82030 $\frac{1}{4}$	45416 $\frac{1}{4}$	82348 $\frac{1}{4}$	114948 $\frac{1}{4}$	99772 $\frac{1}{4}$
Կարասեաց	2781 $\frac{1}{4}$	3779 $\frac{1}{4}$	8690 $\frac{1}{4}$	21274 $\frac{1}{4}$	25816 $\frac{1}{4}$	21111 $\frac{1}{4}$
Վառելանիւթոց	107987 $\frac{1}{4}$	124228 $\frac{3}{4}$	103506 $\frac{1}{4}$	101066 $\frac{1}{4}$	115843 $\frac{1}{4}$	147842 $\frac{1}{4}$
Դեղորէից	33712 $\frac{1}{4}$	32654 $\frac{1}{4}$	39010 $\frac{3}{4}$	50002 $\frac{1}{4}$	47191 $\frac{1}{4}$	52234 $\frac{1}{4}$
Որք. դպրոց. պիտոյք եւ Պաշտ. } ամսականք	90080 $\frac{1}{2}$	63449 $\frac{1}{2}$	56961 $\frac{1}{2}$	33854 $\frac{3}{4}$	43723 $\frac{1}{4}$	52909 $\frac{1}{4}$
Ընդհ. ամսականք պաշտօնէից	342422 $\frac{3}{4}$	369514 $\frac{1}{2}$	307392 $\frac{1}{2}$	270801 $\frac{1}{4}$	290298 $\frac{1}{4}$	316133 $\frac{1}{4}$
Նորոգութիւն Հիւանդանոցի	27426 $\frac{1}{4}$	56934 $\frac{1}{4}$	6598 $\frac{1}{4}$	27106 $\frac{1}{4}$	37564 $\frac{1}{4}$	76687 $\frac{1}{4}$
Ս. Յկր. որբանոցի	2971 $\frac{1}{4}$	25042 $\frac{1}{4}$	6956 $\frac{1}{4}$	—	—	—
Ձանազան ծախք	57864 $\frac{1}{4}$	41134 $\frac{1}{4}$	21137 $\frac{1}{4}$	26584 $\frac{1}{4}$	23997 $\frac{1}{4}$	27450 $\frac{1}{4}$
Դիւանական ծախք	10405 $\frac{1}{4}$	13420 $\frac{1}{4}$	4848 $\frac{1}{4}$	9063 $\frac{1}{4}$	10235 $\frac{1}{4}$	9458 $\frac{1}{4}$
Ապահովագրութիւն	6141 $\frac{1}{4}$	6157 $\frac{1}{4}$	7850 $\frac{1}{4}$	7195 $\frac{1}{4}$	4620 $\frac{1}{4}$	6759 $\frac{1}{4}$
Յատկացեալ ամսականք	14777 $\frac{1}{4}$	18332 $\frac{1}{4}$	10435 $\frac{1}{4}$	3570 $\frac{1}{4}$	1200 $\frac{1}{4}$	8400 $\frac{1}{4}$
Տոկոսք վճարելի	8151 $\frac{1}{2}$	15426 $\frac{1}{4}$	12532 $\frac{1}{2}$	15502 $\frac{1}{4}$	15884 $\frac{1}{4}$	19491 $\frac{3}{4}$
Անասնաբան	—	17325 $\frac{1}{4}$	8662 $\frac{1}{4}$	2652 $\frac{1}{4}$	8325 $\frac{1}{4}$	9204 $\frac{1}{4}$
Կտակարարութիւն	—	—	8640 $\frac{1}{4}$	—	1650 $\frac{1}{4}$	—
Փուռի շինութեան ծախք	—	—	16930 $\frac{1}{2}$	—	—	—
Կալուածական ծախք	—	—	—	10852 $\frac{1}{4}$	—	—
Ախտոի շինութիւն	—	—	—	—	52182 $\frac{1}{4}$	—
Զէն ու շահ	2174 $\frac{1}{4}$	—	—	—	—	89218 $\frac{1}{4}$
	1387626 $\frac{1}{2}$	1408862 $\frac{1}{2}$	1250301 $\frac{1}{2}$	1160117 $\frac{3}{4}$	1321951 $\frac{1}{4}$	1536045 $\frac{1}{4}$
Հասարից առաւելութիւն	—	138030 $\frac{3}{4}$	—	—	127180 $\frac{1}{2}$	—
	1387626 $\frac{1}{2}$	1546893 $\frac{1}{4}$	1250301 $\frac{1}{2}$	1160107 $\frac{3}{4}$	1449131 $\frac{3}{4}$	1536045 $\frac{1}{4}$

		Օմմ. Մսկի 105 դր.	
ԿԱԼՈՒԱՆ ԵՒ ԱՐԺԻԹՈՒՂԹ			
Ընդհանուր կալուածոց արժէքը	1370700.—		
Արժեթուղթերու	382519.25		1753219.25
ՊԱՏՐԱՍ ՍԻՄՆԴԻ ԵՒ ԱՅԼԻ			
Աւանդ ձգուած դրամներ (Գրէտի Լիօնէ և Պանք Օթոման).	444960.—		
Բերայի կալուածոց Յանձնաժողովոյ քով	113184.—		
Վաճառեալ կալուածոց արդիւնքով գնուած արժեթղթոց արժէքը	66080.—		624224.—
Կարասեաց արժէք			596744.50
ՊԱՏՐԱՍ ՊԱՐԷՆԻ ԵՒ ԱՅԼԻ			
Անասնարանի կենդանեաց և ուսուստից արժէքը	45897.—		
Պատրաստ պարէնեղինաց	22342.50		
» Հանդերձեղինաց	286802.25		
» Վառելանիւթոց	22444.—		
» Դեղորէից	14604.75		
» դրամ սնտուկին մէջ	8361.—		400451.50
ՊԱՏՐԱՍ ԴՐԱՄԱԴՆՈՒՆ			
Մոմարանի դրամագլուխը	65724.50		
Որբանոցի արհեստարանաց պահանջը	10486.75		
Արտօրէից վերաբերեալ գոյից արժէքը	1723.—		77934.25
ԶԱՆԱԶԱՆ ՊԱՆԴԱԳՐՆԵՐ			
Մայիլէէն պահանջը	80117.75		
Իյթամի պաշտօնատուէն պահանջը	11836.—		
Պայմանաւոր պարտականներէ պահանջը	14917.—		
Պատասպարելոց թոշակներէ պահանջը	64661.75		
Զանազաններէ պահանջը	80404.50		
Ընթացիկ հաշիւներէ պահանջը	300807.25		552744.25
			4005317.75

ԾԱՆՈԹ. — 912 տարւոյ մատակարարութեան ինչպէս նաեւ 913 Յունվար 1ի Վիճակը ներկայացնող սոյն հաշուեցոյցներն Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Պատ. Տնտես. Խորհրդոյ ներկայացուած են ի վաւերացումն:

Հաճնի մեր ծերերը Գործարարական ժողովում

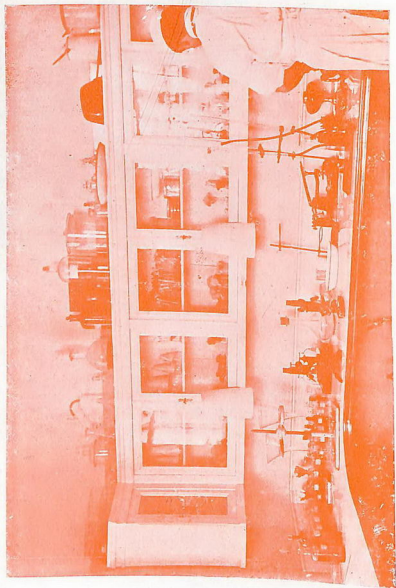
ՊԱՏՄՊԱՐԵԼՈՅ ԹՈՇԱԿՆԵՐՈՒ ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՅՈՒՅՄԱԿԸ

1907-1912

	1907	1908	1909	1910	1911	1912	Համագումար
	Ղ.բ.	Ղ.բ.	Ղ.բ.	Ղ.բ.	Ղ.բ.	Ղ.բ.	Ղ.բ.
Հիւանդներ:	48958	52198 $\frac{1}{2}$	56086	75477	91295 $\frac{1}{2}$	73824	397839
Յիմարմներ:	79973 $\frac{1}{4}$	87948	100866 $\frac{3}{4}$	122285	131608	154701 $\frac{1}{2}$	677382 $\frac{1}{2}$
Ծներէ:	5881	7175 $\frac{1}{2}$	4091 $\frac{1}{2}$	14309 $\frac{1}{2}$	23370	20817	75644 $\frac{1}{2}$
Որբեր:	6981	8568 $\frac{1}{2}$	8976	5925	4300	5176	40006 $\frac{1}{2}$
	141793 $\frac{1}{4}$	155890 $\frac{1}{2}$	170020 $\frac{1}{4}$	217996 $\frac{1}{2}$	250653 $\frac{1}{2}$	254518 $\frac{1}{2}$	1190872 $\frac{1}{2}$

ՊԱՏՄՊԱՐԵԱԼՆԵՐԷՆ ԳԱՆՁՈՒԱԾ ԴԲԱՆ ՄՈՒՏՔԵՐՈՒ ԵՒ ՅԿԵԱՆՍ ՄՈՒՏՔԵՐՈՒ
ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՅՈՒՅՄԱԿ 1907-1912

	1907	1908	1909	1910	1911	1912	Համագումար
	Ղ.բ.	Ղ.բ.	Ղ.բ.	Ղ.բ.	Ղ.բ.	Ղ.բ.	Ղ.բ.
Դրան մուտք ձեւանս "	25893	20283	38658 $\frac{3}{4}$	42703 $\frac{1}{2}$	54760 $\frac{3}{4}$	52259 $\frac{1}{2}$	234558 $\frac{1}{2}$
	—	10227	58570	11448	7021	25462 $\frac{1}{2}$	112728 $\frac{1}{2}$
	25893	30510	97228 $\frac{3}{4}$	54151 $\frac{1}{2}$	61781 $\frac{3}{4}$	77722	347287

Միջնադարյան հայկական խոշորագույն խանութ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՈՋԱՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ

1907-1912

	1907			1908			1909			1910			1911			1912		
	Ընդ. քիւ.	Քաղաքային	Անքաղաքային	Ընդ. քիւ.	Քաղաքային	Անքաղաքային	Ընդ. քիւ.	Քաղաքային	Անքաղաքային	Ընդ. քիւ.	Քաղաքային	Անքաղաքային	Ընդ. քիւ.	Քաղաքային	Անքաղաքային	Ընդ. քիւ.	Քաղաքային	Անքաղաքային
Հիւանդի	1865	11	89	2077	10	90	2289	11	89	1536	19	81	1988	17	83	1926	18	82
Ծեր	395	22	78	432	23	77	414	29	71	369	32	68	381	34	66	415	33	67
Յիվար	165	9	91	201	10	90	175	9	91	147	19	81	179	20	80	207	15	85
Ուրբ	335	8	92	298	8	92	282	9	91	221	7	93	205	8	92	223	4	96

ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ ՏԱԽՏԱԿԻՆ

Հաստատութեան ներքին հիւանդութեանց մէջ տեղի ունեցած վեցամեայ գործաւնութիւնները խտացնող նշանակալի համայնացող պատկերի քննութիւնը, մեղի թիւ կարգէ կարգ մը բացատրական գիտողութիւններ որ աւելորդ չենք համարեր նա յիշոււ :

1907—1908

Ներքին բաժնին մէջ դարձանուող հիւանդներու ընդհանուր թիւը 1907—1908
և 1910 տարեւան մէջ գրեթէ միևնոյնն է, 1909 տարեւան մէջ զգալի յաւելում մը կայ,
որուն գլխաւոր պատճառն է այդ տարւոյն մէջ Պոլսի դիմող նայ գաղթականներու
բազմութիւնը, որոնցմէ թաւական թիւով հիւանդներ ալ Ազգ. Հիւանդանոցը պատրաս-
տածութիւնը, որոնցմէ թաւական թիւով հիւանդներ ալ Ազգ. Հիւանդանոցը պատրաս-
տածութիւնը, որոնցմէ թաւական թիւով հիւանդներ ալ Ազգ. Հիւանդանոցը պատրաս-
տածութիւնը, որոնցմէ թաւական թիւով հիւանդներ ալ Ազգ. Հիւանդանոցը պատրաս-

Երբ նկատոր տուններ 1907, 1908 և 1910 տարիները, ուր ղրաադներու ընդհանուր թիւը միեւնոյն է, կը տեսնենք թէ ժանեւոր ճամնմատու թիւը աստիճանաբար կ'ընկնու զրոյ է, ինչ որ մասամբ կարելի է վերագրել, 1908ի սկզբները, նոր շէնքերի շէնքու զրոյ է, ինչ որ մասամբ կարելի է վերագրել շատ աւելի նպատաւոր պայմաններու բացուելուն, ուր անտարակոյտ իւրանդները շատ աւելի նպատաւոր պայմաններու մէջ կը գտնուին բժշկական ու այլ խնամքները կանոնաւորապէս վայելելու համար:

1909-ին մահերու թիվը եղած է 11,56% ինչ որ պետք է վերագրել այդ տար-
ւոյ մէջ բնդունուած հիւանդներու շատութեանը, իսկ 1911 և 1912 տարիներու մէջ,

Մասներու այս համեմատութիւնը որ արդէն չափազանց թիւ մը չէ, կրնար շատ աւելի պակաս ըլլալ, եթէ Ազգ. Հիւանդանոցը միանգամայն պատուարան մը եղած չ'ըլլար: Արդարեւ, շատ մը մահամերձ ծերեր Հիւանդանոց կը դիմեն պարզապէս պատահաբար: Եւ որոնց համար բժշկական լուրջ դարման մը ընել քնակատարուելու նպատակով եւ որոնց համար բժշկական թոքախտաւորներ կը զրկուին Հիւանդանոց, նարար կարելի չէ. նոյնպէս օրհասական թոքախտաւորներ կը զրկուին Հիւանդանոց, տարւոր չ'սկսեցնելու հոգի միայն, այնպէս որ եթէ այս երկու դասակարգի հիւանդները պահանջք. պիտի տեսնանք թէ՛ սուր ու տարափոխիլ, եւ միւս զանազան հիւանդութիւններու միջոցով մահացող հիւանդութեանց տեսակին, կը տեսնուին:

Գալով Հաստատություննս մէջ ըստ
նենք թէ՛ մեծագոյն մասամբ, թորերու, սորի, մարսողական գործարաններու և տա-
րափորիկ հիւանդութիւններէ՝ վարակեալներն են որ ամէնէն չափը կը դիմեն մեզի։

Ընդունում Կիւանդնորէն յամագոյն Ժողովուրդներն են, մեծ մասամբ երկ-
մասնաւորապէս Պոլսոյ մօտակայ գաւառներու Եւթարիկն: 1916 1914

Բազործ, որ ամենէն շատ կ'օգտուէր:

[illegible][illegible]

1907-ին 1912 Վեցամեայ դարմանելոյ

	1907				1908			
	Բժշկուած	Բարուորուած	Արժանութուած	Մեռած	Բժշկուած	Բարուորուած	Արժանութուած	Մեռած
Maladies des yeux et des oreilles	1	1	1				1	
„ de l'appareil réspiratoire	62	84	36	70	60	65	41	63
„ de l'appareil digestif et de ses annexes	148	10	9	26	155	15	12	30
„ de l'appareil circulatoire	5	105	17	31	10	87	19	25
„ de l'appareil urinaire et des organes génitaux	4	30	6	25	5	15	7	10
„ du système nerveux	13	10	28	34	8	11	33	26
„ infectieuses et parasitaires	164	49	4	16	168	57	7	11
„ vénériennes	4		7		2		8	
„ constitutionnelles, maladies générale }								
„ de la nutrition et intoxication }		4	5	1	1	3	6	1
„ des glandes endocrines			1					
„ de la peau	30	4	6		27	5	3	
Affections diverses	2	1	12	11	2	1	16	15
„ chirurgicales	2		4	1	1	3	8	
	435	302	136	215	439	262	161	181
Գումար դարմանելոյ				1088	Գումար դարմանելոյ			1043
Մահք օ/օին			19.77		Մահք օ/օին		17.42	

ՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ներքին հիւանդութեանց բաժնոյն

1909				1910				1911				1912			
Բժշկուած	Բարւոքուած	Աքրմակուած	Մեռած	Բժշկուած	Բարւոքուած	Աքրմակուած	Մեռած	Բժշկուած	Բարւոքուած	Աքրմակուած	Մեռած	Բժշկուած	Բարւոքուած	Աքրմակուած	Մեռած
69	64	99	90	60	80	57	3	76	107	50	74	2		1	69
180	24	23	23	125	33	10	20	190	38	22	17	256	110	20	28
22	79	59	22	6	73	10	17	7	114	30	31	3	106	34	27
9	31	14	7	4	10	6	10	8	34	12	7	12	21	12	6
31	29	68	8	6	28	23	9	15	47	44	16	9	34	55	16
438	23	42	18	167	32	7	9	143	48	6	6	177	48	11	16
2	3	9	1	1	4	6		5	9	4	3	5	6	5	
7	11	13			9	6		3	5	4		3	5	3	
										1					
61	1	6		63	3	11		23	9	8		19	2	6	1
2		28	18	3	1	13	17	5	1	7	9	1	4	10	13
6		13	3	3	4	3	1	4	6	14	1	7	3	16	
827	265	374	190	438	277	155	153	479	419	203	164	564	368	223	176
Գումար զարմանելոց				Գումար զարմանելոց				Գումար զարմանելոց				Գումար զարմանելոց			
1656				1023				1265				1331			
Մահք 0/0ին 11.56				Մահք 0/0ին 14.89				Մահք 0/0ին 12.96				Մահք 0/0ին 13.22			

1907էն 1912 Վեցամեայ դարմանելոց

ՀԻՒԱՆԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

Գլխու, վզի եւ լանջի
Վերի եւ վարի անգամներու
Ռոպայնի
Առական ծննդական գործարաններու
Իգական ծննդական գործարաններու
Ոսկորներու եւ յոդներու
Զանազան

1907						1908					
Զանազան դարմանելով թշուած կամ բարւորուած						Զանազան դարմանելով թշուած կամ բարւորուած					
Opération բնական						Opération բնական					
Opération, վերջ բարւորելով մեկնած						Opération, վերջ բարւորելով մեկնած					
Աւանց opérationի արժանութիւն						Աւանց opérationի արժանութիւն					
Աւանց opérationի կամօրք մեկնած						Աւանց opérationի կամօրք մեկնած					
Opération բնական						Opération բնական					
Աւանց opérationի մեկնած						Աւանց opérationի մեկնած					
19	26	18	10	12	1	13	25	11	7	6	2
24	21	3	4	1	5	22	22	5	4	5	2
5	74	5	7	14	3	7	88	1	12	9	4
38	64	6	5	5	5	23	66	7	10	11	3
36	69	5	8	11	4	17	57	3	11	14	1
14	24	14	4	7	2	16	20	13	14	9	2
79	36	6	4	3	1	65	32	5	4	2	3
215	314	57	42	53	13	163	310	45	62	56	14

Գումար դարմանելոց 709

Մահք 0/0ին 3.95

Գումար դարմանելոց 670

Մահք 0/0ին 5.07

Ինչպէս ընդհանուր բովանդակութեանց ցուցակէն մանրամասն կ'երեւայ 1907էն 1912, վեց տարուան շրջանին մէջ ընդամէնը 4698 երկսեռ հիւանդներ դարմանուած են Հիւանդանոցիս վիրաբուժական բաժնոյն մէջ, որոնցմէ,
 Զանազան դարմաններով բժշկուած կամ բարւոքութեամբ են 1430
 Գործողութեան ենթարկուելով բժշկուած են՝ 2149

» » բարւոքած մեկնած են՝ 330
 Առանց գործողութիւն կրելու արձակուած են՝ 287
 Գործողութեան ենթարկուել չուզելով իրենց կամօք մեկնած են՝ 273
 Գործողութեան ենթարկուելով մեռած են՝ 107
 Առանց գործողութեան ենթարկուելու մեռած են՝ 127

Մեռելոյ համեմատութիւնն եղած է ընդհանուր կերպով՝				Դուրսը	4698
1907ին	‰	3.95	1910ին	‰	5.59
1908ին	‰	5.07	1911ին	‰	4.69
1909ին	‰	5.94	1912ին	‰	4.13

Գալով իւրաքանչիւր տարուան դարմանուածներուն համեմատական-բողբա-
 տական վիճակին՝ հետեւեալ կերպով կ'եզրակացուի.

Գործողութեան ենթարկուածները՝					
1807ին	‰	54.16	1910ին	‰	58.39
1908ին	‰	55.97	1911ին	‰	55.60
1909ին	‰	50.05	1912ին	‰	56.09

Գործողութեան չենթարկուածներ՝					
1907ին	‰	15.51	1910ին	‰	10.29
1908ին	‰	19.70	1911ին	‰	11.22
1909ին	‰	21.41	1912ին	‰	10.50

Զանազան դարման կրողներ՝				1912ին	‰	10.50
1907ին	‰	30.33		1910ին	‰	31.32
1908ին	‰	24.33		1911ին	‰	33.18
1909ին	‰	28.54		1912ին	‰	33.41

Իսկ մահերու համեմատութիւնն եղած է յետադայ կերպով.

Գործողութեան ենթարկուածներէն մեռածներ՝					
1907ին	‰	3.38	1910ին	‰	3.11
1908ին	‰	5.33	1911ին	‰	4.11
1909ին	‰	4.96	1912ին	‰	3.02

Գործողութեան չենթարկուածներէն մեռածներ՝						Դիւ	3.02
1907ին	‰	13.63	1910ին	‰	36.76		
1908ին	‰	10.60	1911ին	‰	21.42		
1909ին	‰	16.11	1912ին	‰	23.23		

ԵԱՆՈԹ. — Յաջորդ էջի տախտակը կը պարունակէ Տօթթ. Պօղոսեան էջի վարչութեան ներքեւ գտնուող մտային հիւանդութեանց յարկաբաժնին մէջ տեղի ունեցած չարժան համայնապատկերը վերջին վեց տարիներու ընթացքին, այսինքն 1907-1912.

Տօքթէօրը Մայիկն հիւանդութեանց դասակարումին համար հետեւած է Միւ-
նիխի Համալսարանէն ծանօթ ուսուցիչ Իրօֆ. Բլէրլիին յօրինած դասակարգու-
թեան (classification) որ ընդունուած է այժմ բոլոր յիմարարայմեան կողմէ: Թէև
սոյն դասակարումն եւս կը պարտենակէ բաւական թերութիւններ զորս կը խոստովանի
նոյնինքն հեղինակը, սակայն նկատելով որ առ այժմ մայիկն հիւանդութեանց մեծա-
գոյն մասին մէջ ներքին գործարանային փճացումները (lésions organiques) անծանօթ
մնացած ըլլալով զիտութեան, բաւականացած է նշանակելով միայն հիւանդութեանց
անունները, հիմնուելով անոնց ներկայացուցած արտաքիններուն վրայ: Մազթեանք որ
չուտով դայ այն օրը յարուս ֆիզիքական հիւանդութիւններու մէջ եղածին պէս, զի-
տութիւնը կարողանար թափանցել ուղեղը կազմող միլիօններով միլիարներով բըլի-
ներուն մէջ տեղի ունեցող բոլոր անոլոգարածներուն և ըստ այնմ կարելի ըլլար պատրաստել
ախտացուցակ մը, ինչ որ ամենամեծ յեղաշրջման պիտի ենթարկէր ներկայ յիմարա-
բուժութիւնը:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑՈՒՑԱԿ 1907 — 1912

ԱՒՏԱՆՈՒՆ

	1 թիվ. 1907 ՆԵՐՎԱՅՔ	1907 թ. ՄՈՒՏՔ	Բժշկայր	Բարձրակարգ	Կայուն	Մեղմար	1 թիվ. 1908 ՆԵՐՎԱՅՔ	1908 թ. ՄՈՒՏՔ	Բժշկայր	Բարձրակարգ	Կայուն	Մեղմար
Ա. Ի ծնէ մախս	44	8			8	3	38	15			6	7
(Psychoses congénitales)												
Բ. Կազմային մախս	1	2		2			2	1	1	2	1	
(Psychoses constitutionnelles)												
Գ. Մաղցալ պարզ մախս	124	15	12	11	3	13	106	48	8	16	8	19
(Psychoses simples acquises)												
Դ. Գործարանային մախս	6	9		5	1	4	7	14		2	3	11
(Psychoses organiques)												
Ե. Լուսնոսային մախս	22	5	1	1	2	4	17	12		1	3	8
(Psychoses épileptiques)												
Զ. Ներքնարուցարման մախս	3	5	3			3	1	9	4	4		
(Psychoses d'intoxication)												
Է. Այլ խելագարներ	1	4					2	4			5	
(Non aliénés)												
	201	48	16	19	14	27	173	103	13	25	26	45

Տարւոյ վերջ ներկայ 173

168

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑՈՒՑԱԿ 1907 — 1912

ԱՒՏԱՆՈՒՆ

	1 թիվ. 1907 ՆԵՐՎԱՅՔ	1907 թ. ՄՈՒՏՔ	Բժշկայր	Բարձրակարգ	Կայուն	Մեղմար	1 թիվ. 1908 ՆԵՐՎԱՅՔ	1908 թ. ՄՈՒՏՔ	Բժշկայր	Բարձրակարգ	Կայուն	Մեղմար
Ա. Ի ծնէ մախս	28	5		4	6		23	6			5	5
(Psychoses congénitales)												
Բ. Կազմային մախս	4	5		4	2		3	8		4	2	
(Psychoses constitutionnelles)												
Գ. Մաղցալ պարզ մախս	66	22	8	14	5	4	58	36	7	12	2	8
(Psychoses simples acquises)												
Դ. Գործարանային մախս	2	1		1		1	2	3			1	1
(Psychoses organiques)												
Ե. Լուսնոսային մախս	5	3		1			7	5			1	2
(Psychoses épileptiques)												
Զ. Ներքնարուցարման մախս	1											
(Psychoses d'intoxication)												
Է. Այլ խելագարներ	1	2			2			2				
(Non aliénés)												
	107	38	8	24	15	5	93	60	7	16	11	16

Տարւոյ վերջ ներկայ 93

103

ԿԱՆԱՆՑ ՅԱՐԿԱԲԱԺՆԻ ՄՏԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՑ

1 թիվ. 1909 լեհղթ	1906-09 թվթ	ժողովրդ	Բարձրագույն	Կայանք	Մեծագույն	1 թիվ. 1910 լեհղթ	1910-11 թվթ	Բարձրագույն	Կայանք	Մեծագույն	1 թիվ. 1911 լեհղթ	1911-12 թվթ	Բարձրագույն	Կայանք	Մեծագույն	1 թիվ. 1912 լեհղթ	1912-13 թվթ	Բարձրագույն	Կայանք	Մեծագույն	31 թիվ. 1912 մ.Ա.ՅԵ.Ս.Լ.			
19	7		4	2	20	4			1	1	21	10		1	5	2	22	8		1	1	3	25	
6	9	2	4	3		5	2	2		1	7	3	2		1	1	7	6	3	1	1	2	6	
67	45	13	16	7	11	67	36	16	12	6	4	67	37	12	7	8	11	66	41	19	8	6	66	
2	4					2	2		1		1	4							3			2		
9	1			1	2	7	4			1	1	9	2		1	1	1	9	1			2	8	
	4			1								3				3								
103	70	15	20	16	19	103	51	18	15	8	8	105	59	14	9	18	19	104	59	22	11	8	17	105

103

104

105

Խորհրդային պատկեր մը

907-912 ՎԵՑԱՄԵՆՑ ԲԱՆԴԱՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

Ապագալ բնոմանուր պարհի առժիմները իւրաքանչիւր յադերու բաժնուած

Հիւանդանոց							Յիւմարանոց					
	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1907	1908	1909	1910	1911	1912
Աճձ	215	178	146	128	131	123	277	250	253	254	259	277
	232898 $\frac{1}{2}$	173248 $\frac{1}{2}$	205017 $\frac{1}{2}$	180293 $\frac{1}{2}$	217911 $\frac{1}{2}$	25058 $\frac{1}{2}$	171502	182727 $\frac{1}{2}$	175628	165152 $\frac{1}{2}$	156793 $\frac{1}{2}$	166576 $\frac{1}{2}$

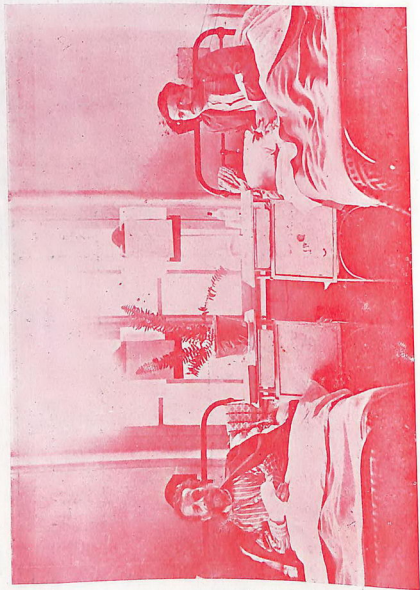
Ծրարանոց							Որբանոց					
	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1907	1908	1909	1910	1911	1912
Աճձ	69	70	92	89	111	114	232	181	202	146	143	189
	46520	51163 $\frac{1}{2}$	63864 $\frac{1}{2}$	57868 $\frac{1}{2}$	67197 $\frac{1}{2}$	68555	151043 $\frac{1}{2}$	132294 $\frac{1}{2}$	140224 $\frac{1}{2}$	94929 $\frac{1}{2}$	86569 $\frac{1}{2}$	113657

907-912 ՎԵՑԱՄԵՆՅՈՒՆ ԲԱՆԴԱՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

Սպառնալ նամդերովինաց արժեքները իւրաքանչիւր յափերու բաժնուած

Հիւանդանոց							Յիւրաքանց					
	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1907	1908	1909	1910	1911	1912
Աճ	215	178	146	128	131	123	277	250	233	254	259	277
	13053	13672	7569	13724	19158 $\frac{1}{2}$	16628 $\frac{1}{2}$	28122	27348	15138	27450	38316	33258 $\frac{3}{4}$

Ծեռանոց							Որբանոց					
	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1907	1908	1909	1910	1911	1912
Աճ	69	70	92	89	111	114	232	181	202	146	143	189
	5625	6835	3784 $\frac{1}{2}$	6862	9579	8314 $\frac{1}{4}$	31966 $\frac{1}{4}$	34175 $\frac{1}{4}$	18924 $\frac{3}{4}$	34312	47895	41571 $\frac{1}{4}$

Նոր յարկարափիններու մէջ մասնաւոր սենեակ մը

907-912 ՎԵՑԱՄԵԱՅ ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

Ապառնալ լուսառուրբեան, մաքուրեան եւ վառելանքից արձկները իւրաքանչիւր յարկերու բաժնուած

Հիւանդանոց							Յիւսուանոց					
	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1907	1908	1909	1910	1911	1912
Աճձ	215	178	146	128	131	123	277	250	253	254	259	277
	39803 ¹ ₂	34911	27155 ¹ ₂	27498 ¹ ₂	27190	33190 ¹ ₂	24396 ¹ ₂	44750 ¹ ₂	35926 ¹ ₂	38354	45807	54845 ¹ ₂

Ծերանոց							Ուրբանոց					
	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1907	1908	1909	1910	1911	1912
Աճձ	69	70	92	89	111	114	232	181	202	146	143	189
	9347 ¹ ₂	12530 ¹ ₂	13064	13439 ¹ ₄	19203	22372	22440 ¹ ₄	32037	27360	21774 ¹ ₂	23643	37234 ¹ ₂

ՀԻՍՏՈՐԻԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄԱՐԱՆԵԼՈՅ 1909 ՏԱՐԻՈՅ ՄՏԻՑ ԵՒ ԵԼԻՑ ՑՈՒՑԱԿԸ

	1908 թ. Պարտաճաճ			1909 թ. Ընդամենը			Ընդամենը	1909 թ. Արձակատեղ			1909 թ. Մեղակալ			1910 թ. Փոխադրված			Ընդամենը	
	Արք	Կնիք	Գումր.	Արք	Կնիք	Գումր.		Արք	Կնիք	Գումր.	Արք	Կնիք	Գումր.					
Հիւանդանոց Ֆինանսային Ներքին Որդանոց	126	55	181	165	423	2108	2289	1523	404	1926	178	53	231	2157	95	37	132	10.09
	168	103	271	76	67	143	414	57	42	99	42	21	63	162	150	102	252	15.00
	58	24	82	25	68	93	175	13	35	48	29	13	42	90	47	38	85	24.00
	136	93	229	40	13	53	282	72	29	101	2	—	2	103	89	90	179	0.70
Պաշտոնակալ	488	275	763	1826	571	2397	3170	1665	509	2175	251	87	338	2512	381	267	648	—
	96	72	168	72	38	110	278	104	42	146	2	1	3	149	74	55	129	1.08
	584	347	931	1898	609	2507	3438	1769	551	2320	253	88	341	2661	455	322	777	—

ՀԻՍՏՈՐԻԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄԱՐԱՆԵԼՈՅ 1910 ՏԱՐԻՈՅ ՄՏԻՑ ԵՒ ԵԼԻՑ ՑՈՒՑԱԿԸ

	1909 թ Պարտաճ			1910 թ Ընդամենը			Ընդամենը	1910 թ Արձակատեղ			1910 թ Մեղակալ			1911 թ Փոխադրված			Ընդամենը	
	Արք	Կնիք	Գումր.	Արք	Կնիք	Գումր.		Արք	Կնիք	Գումր.	Արք	Կնիք	Գումր.					
Հիւանդանոց Ֆինանսային Ներքին Որդանոց	95	37	132	1085	319	1404	1536	962	281	1243	149	39	188	1431	69	36	105	12.23
	150	102	252	68	49	117	369	48	38	86	27	8	35	121	143	105	148	9.48
	47	38	85	39	23	62	147	16	—	16	20	16	36	52	50	45	95	24.50
	89	90	179	37	5	42	221	54	44	98	1	—	1	99	71	51	122	0.45
Պաշտոնակալ	381	267	648	1229	396	1625	2273	1080	363	1443	197	63	260	1903	333	237	570	—
	74	55	129	98	59	157	286	83	61	144	1	—	1	145	88	53	141	0.35
	455	322	777	1327	455	1782	2559	1163	424	1587	198	63	261	1848	421	290	711	—

ՀԻՔԱՆԳԱՅՈՑԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳԱՏՄԱՐԱՆԻՈՅ 1909 ՏԱՐԻՈՅ ԱՏԻՅ ԵՒ ԵՒԻՑ ԶՈՒՅԱԼԸ

	1908 է. Պատահակ			1909 թ Ընդունուով			Համարներ	1909 թ Անձակակով			1909 թ Մեղակով			1910 թ Փոխակակով			Ընդամենը մո 100
	Արք	Կնք	Գումր.	Արք	Կնք	Գումր.		Արք	Կնք	Գումր.	Արք	Կնք	Գումր.	Արք	Կնք	Գումր.	
Հիանդանոց Ֆինդրանոց Ներանոց Որդանոց	126	55	181	1625	423	2108	2289	1523	404	1926	53	231	2157	95	37	132	10.09
	168	103	271	76	67	143	414	57	42	59	42	63	162	150	102	252	15.—
	58	24	82	25	68	93	175	13	35	48	29	13	90	47	38	85	24.—
	136	93	229	40	13	53	282	72	29	101	2	2	103	89	90	179	0.70
Պաշտոնակար	488	275	763	1826	571	2397	3170	1665	509	2175	87	338	2512	381	267	648	1.08
	96	72	168	72	38	110	278	104	42	146	2	3	149	74	55	129	
	584	347	931	1898	609	2507	3438	1769	551	2320	253	88	2661	455	322	777	

[illegible]

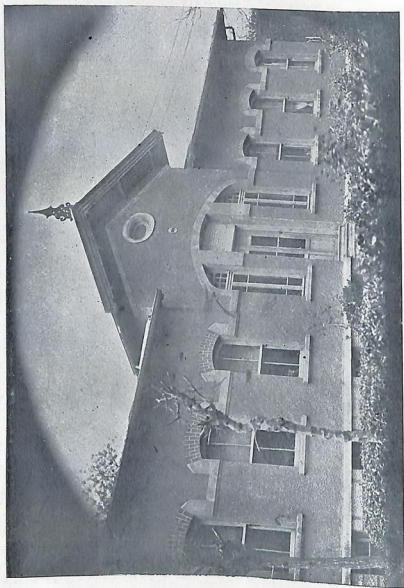
	1909 թ Պատրաստ			1910 թ Հնդուհույր			1910 թ Արձակուրդ			1910 թ Միջին			1911 թ Փոխարինում			Ընդամենը 1909-1911
	Արդ	Կնիք	Գումար	Արդ	Կնիք	Գումար	Արդ	Կնիք	Գումար	Արդ	Կնիք	Գումար	Արդ	Կնիք	Գումար	
Հիանդան	95	37	132	1085	319	1404	1536	281	1243	149	39	188	69	36	105	12.23
Յիսուսան	150	102	252	68	49	117	369	48	38	27	8	35	143	105	148	9.48
Միսուսան	47	38	85	39	23	62	147	16	16	20	16	36	50	45	95	24.50
Ուրսան	89	90	179	37	5	42	221	54	44	1	—	1	71	51	122	0.45
	381	267	648	1229	396	1625	2273	1080	363	1443	197	63	260	333	237	570
	74	55	129	98	59	157	256	83	61	144	1	—	1	88	53	141
	455	322	777	1327	455	1782	2559	1163	424	1587	198	63	261	421	290	711

ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՅԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՍՊԱՐԵԼՈՅ 1911 ՏԱՐԻՈՅ ՄՏԻՑ ԵՒ ԵԼԻՑ ՅՈՒՑԱԿԸ

	1910 է. Պատասխ			1911 թ Ընդունում			Համարներ	1911 թ Արձակում			1911 թ Մեղում			1912 թ Փոխադրում			Երկարություն մ. 100	
	Արք	Կնյր.	Գումր.	Արք	Կնյր.	Գումր.		Արք	Կնյր.	Գումր.	Արք	Կնյր.	Գումր.	Արք	Կնյր.	Գումր.		
Հիւանդանոց Յիմարանոց Ծերանոց Ողբանոց	69	36	105	1465	418	1883	1988	1336	338	1674	142	54	196	1870	75	43	118	9.86
	143	105	248	82	51	133	381	46	27	73	23	19	42	115	162	104	266	11.02
	50	45	95	36	48	84	179	2	2	4	33	29	62	66	58	55	113	34.63
	71	51	122	59	24	83	245	22	4	26	1	1	2	28	102	75	177	0.97
Պաշտօնեայք	333	237	570	1642	541	2183	2763	1406	371	1777	199	103	302	2099	397	277	674	
	88	53	141	84	64	148	289	89	49	138	4	—	4	142	85	62	147	1.40
	421	290	711	1726	605	2331	3042	1495	420	1915	203	103	306	2221	482	339	821	

ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՅԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՍՊԱՐԵԼՈՅ 1912 ՏԱՐԻՈՅ ՄՏԻՑ ԵՒ ԵԼԻՑ ՅՈՒՑԱԿԸ

	1911 է. Պատահաւ			1912 ի Ընդունուող			Խորհրդակց.	1912 ի Աւանդուող			1912 ի Մեղեալ			1913 ի Փոխադրուող			Զանգեզուր մ. 100	
	Արք.	Կնյր.	Գումար.	Արք.	Կնյր.	Գումար.		Արք.	Կնյր.	Գումար.	Արք.	Կնյր.	Գումար.	Արք.	Կնյր.	Գումար.		
Հիւանդանոց	75	43	118	1348	460	1808	926	1153	432	1625	159	50	209	1834	71	21	92	10-85
Յրմարանոց	162	104	266	101	48	149	415	59	30	89	39	17	56	145	165	105	270	13-49
Ծերանոց	58	55	113	43	51	94	207	8	13	21	37	27	64	85	56	66	122	30-91
Ողբանոց	102	75	177	35	11	46	223	4	11	15	1	1	2	17	132	74	206	0-89
Պաշտօնեայք	397	277	674	1527	570	2097	2771	1264	486	1750	236	95	331	2081	424	266	690	
	85	62	147	106	54	160	307	108	72	180	—	—	—	180	83	44	127	
	482	339	821	1633	624	2257	3078	1372	558	1930	236	95	331	2261	507	310	817	

Հասարակական Գեղարվեստի

ՄԻԱՄԵԱՅ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

1913

Ազգ. Հիւանդանոցի 1907-1912 վեցամսայ Տեղակազրին հրատարակութեան՝ կամքէ անկախ պատճառով՝ յապաղումը, միջոց ընձեռեց Հոգաբարձութեանս պատ-
րաստելու և հրատարակելու նաև 1913 տարւոյ ներկայ Տեղեկագիրը, ուր մասնաւոր
տեղեկութիւններ արուած են 'ի մասին Հասարակաց Ժիշայ Հաստատութեան:
1913 տարւոյ մատակարարութիւնը 164.470/4ի բաց մը ունեցած է զժբաղ-
դարար:

Եթէ մէկ կողմէ պատահական հասոյթներուն բաղդատական նուազումը և անդե-
ղինաց և այլ անհրաժեշտ պէտքերու գնոց բարձրացումը տեղի տուած են այս
բացին, միւս կողմէ ոչ նուազ զգալի ազդեցութիւն մը ունեցած է անոր վրայ ձրի
կամ անհշան թողակով պատասպարելոց թուոյն տակաւ աւելնալը:

Հոգաբարձութիւնս իր պաշտօնին ձեռնարկած օրէն (1909) այս պարագան,
այսինքն պատասպարելոց թիւը, նկատողութեան առած է արդէն, և քանիցս հարկադ-
րուած է մասնաւոր տեղեկագիրներով և պաշտօնական յայտարարութիւններով յոր-
դոր կարգալ Ազգ. բոլոր պաշտօնական մարմնոց, սահմանափակելու իրենց յանձնա-
րարութիւնները:

Սակայն ցաւալի է որ Հոգաբարձութեանս յորդորներն գրեթէ միշտ անհետե-
ւածք կը մնան:

Նախորդ վեց տարուան ընթացքին մէջ (1907-1912) Ազգ. Հիւանդանոց ըն-
դունուած երկու սեռէ պատասպարելոց բաղդատական ցուցակը (էջ 46) կը ցուցնէ ար-
դէն թէ ընդունուած են 13412 անձինք, այսինքն միջին հաշուով տարին 2706 և օրը
գրեթէ 8 անձ:

Այս պարագան, որ դուն ուրեք իր նախընթացը ունեցած է, և որ էական
պատճառ մը կը հանդիսանայ մատակարարութեան գժուարութեանը, պէտք է այլևս
առարկան ըլլայ ուղղորութեանը պաշտօնական Ազգ. Մարմնոց, որպէս զի ՄԻՄԻԱՅԵ-
ԱՆՀՐԱՍԺԵՏ ՊԱՐԱԳԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ԵՒ ԻՍԿԱՊԷՍ ԱՐԺԱՆԱԻՈՐՆԵՐՈՒ տան իրենց
յանձնարարականը: Այլապէս ոչ միայն չվերնար մատակարարութեան գլխաւոր դժ-
ուարութիւնը, այլև, մասնաւոր կարելի չըլլար լիովին գործադրել Հիւանդանոցի

մը համար անհրաժեշտ նկատուած առողջապահիկ բոլոր պայմանները, որոց կիրառման համար անշուշտ բարեսէր աղագայինք իրենց նուէրներովը կ'օժանդակեն, որպէս զի Աղգ. Հիւանդանոցը ըլլայ տիպար Հաստատութիւն մը:

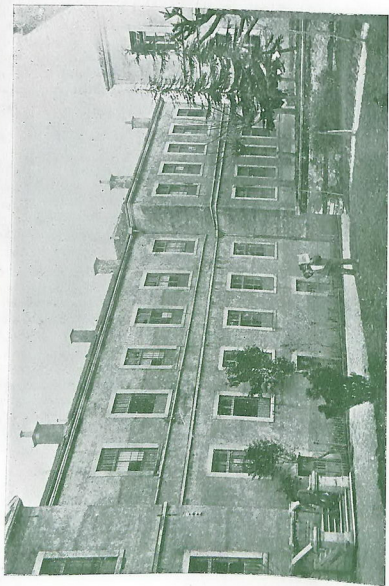
Ինչպէս զիտել տրուեցաւ վերև, 1913 տարւոյ մատակարարութեան բացին տեղի տուած է նաև պատահական հասոյթներուն բաղդատարար նուազումը նոյն տարւոյն մէջ:

Եւ արդարև, ինչպէս իրենց յատուկ հատուածներուն մէջ բացատրուած է, Աղգ. Հիւանդանոցի հաստատուն հասոյթները կը կազմեն, իսլուածոց վարձերը՝ զրշ. 127.462, պատկարեղոց թոշակները զրշ. 265.642³/₄, պետական նպաստը՝ զրշ. 363.153¹/₂, Օրացոյցի վճառումը՝ զրշ. 53719³/₄, սիկադի թուրքի՝ զրշ. 38.180, մովի վճառումը՝ զրշ. 10533¹/₄, նշանախօսութիւններէ՝ զրշ. 9492 և աւտօային՝ զրշ. 14459¹/₂ գոյացած գումարները, որոնք ամբողջութեամբ հասած են 1913 տարւոյն մէջ՝ 882.642³/₄ զրշ. ի. Թիւրք բաց չունենար, պէտք էր որ պատահական հասոյթի, որպիսիք են նուիրատուներն, արտադրէին գէթ զրշ. 657.818 զումար մը. մինչև իրականին մէջ արտադրած են միայն զրշ. 493.347³/₄, որմէ յառաջ եկած է վերոյիշեալ զրշ. 164.407¹/₄ ի ըլլալ քիչ մը շատ թուով մասնաւոր թէ ընդհանուր հանգամանք ունեցող Մարմնոց բարեսէր աղագայինք հետզհետէ կը մոռնան Աղգ. Հիւանդանոցը: Գրեթէ ամէն տարի ունեցած է Հոգաբարձութիւնս: Այս տարի ևս նոյն բաղդը կ'ունենայ, յիշատակելով փոքր Եջէի Մահալէն գտնուած իր մէկ կալուածը նուիրած է Աղգ. Հիւանդանոցին, կը վայելէ նոյն կալուածին արդիւնքը, տարեկան 40 օսմ. ոսկի: Յուսայի, մանաւ-Հիւանդանոցին, որպէս զի Աղգային այդ Հաստատութիւնը յարատեւէ հանդէպ Աղգ. Աղգ. արժանապատուութեան համապատասխան վիճակով:

*, Աղգ. Հիւանդանոցը իր հիմնարկութեան թուականն է ի վեր (1834) անցած է թիւեր (1833-1883) մասնաւոր հատորի մը մէջ ամփոփուած է, աշխատասիրութեամբ Գրասենեակին մէջ ի Մեծ-Նոր-Խան և կը վաճառուին 30 զրշ. զնով:

Տարիներու ընթացքին մէջ Աղգ. Հիւանդանոցի շէնքը կրած է զանազան նորոգութիւններ և յաւելումներ, աւելի կամ նուազ ծախքով, որոնք ձեռք կը բերուին ընդհանրապէս անհատական նուիրատուութեամբ կամ Աղգ. հանգանակութեամբ:

Սակայն այս ամէն նորոգութիւնք կամ յաւելումական շէնքեր կրած է զանազան նորոգութիւններ և յաւելումներ կրելոյն մտցնել շէնքին ընդհանուր վիճակին միմիայն տեւարար միանգամ ընդ միշտ հին շէնքը քակելու ու անոր տեղ բոլորովին նոր ու վարող Հոգաբարձութիւնը, որուն Ատենապետն էր բարեյիշատակ Միքայէլ էֆ. Յա-կոբեան:

Արամյե Յիմարանոցը

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅԻ ՄԱՍԵՐԸ

Ազգ. Հիւանդանոցը իր հաստատութեանն ի վեր, պէտքերու և դէպքերու պահանջման համաձայն, իր բուն նպատակին յատուկ մասերէն ի զատ, մանաւանդ անցելոյն մէջ, ունեցած է կարգ մը բաժանումներ, որոնք երբեք զոյութեան իրաւունք չէին կրնար ունենալ նմանօրինակ ուրիշ հաստատութեան մը մէջ, Այսօր սակայն, այդ մասերէն չատերը (Վարդապետանոց, Արհեստանոց, Ուրբանոց, Վարժարան, Տպարան ևւն.) անցեալին կը վերաբերին, ու միայն կան կարգ մը զրխաւոր և օժանդակ բաժանումներ, որոնք Հաստատութեան լրացուցիչ մասերը կը կազմեն:

ԳԼԽԱԻՈՐ ՄԱՍԵՐ

1. Հիւանդարան. — 2. Յիւմարանց. — 3. Ծերանոց-Անկեղանոց. — 4. Ուրբանոց:

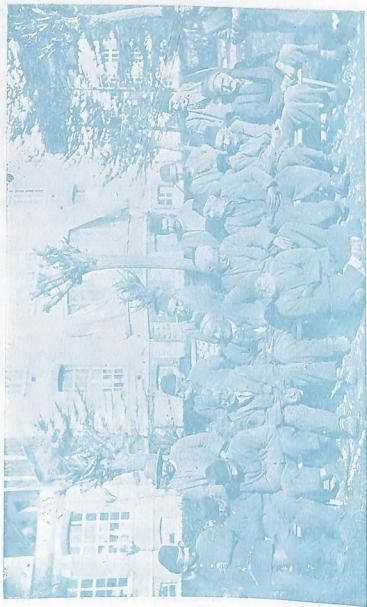
ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՍԵՐ

1. Դիւանատուն եւ Հիւրանոց. — 2. Դեղարան. — 3. Մումարան. — 4. Հանդերձատուն. — 5. Լուացարան. — 6. Բաղնիք. — 7. Մառան եւ Մթերանոց. — 8. Խոհանոց. — 9. Անասնարան. — 10. Հակաճեխիչ ջեռոց (էրիւլ). — 11. Հացի փուռ. — 12. Հոգեւուն. — 13. Աւիսասանոց (Laboratoire). — 14. Ս. Փ. Եկեղեցի. — 15. Ս. Յակոբայ մասուռ եւ շէնք:

Ա. — ՀԻՒԱՆԴԱՐԱՆ

Հիւանդարանը ի նորոյ կառուցուած է 1905-1906 տարւոյ ընթացքին մէջ, զիտական և առողջապահական պայմաններու համապատասխան եղանակաւ: Այդ հոյակապ Հիւանդարանը կը բաղկանայ երեք Յարկարածիներէ, Արեւմտեան, Կեդրոնի և Արեւելեան յարկարածիներ: Արեւմտեան յարկարածին, որ կը կոչուի Յակօրեան յարկարածին, կառուցուած և կահաւորուած է Յովհաննէս էֆէնտի Յակօրեանի ծախքով: Կեդրոնին, որ կը կոչուի Կիւլպէնկեան յարկարածին, կառուցած են իրենց ծախքով՝ Որդիք Տեաքց Սերովբէ և Սարգիս Կիւլպէնկեան հարազատաց: Արեւելեանը՝ որ կը կոչուի Ունճեան յարկարածին, իրենց ծախքովը շինած են Տեաքց Մաթուս և Արիկ Ունճեան հարազատք:

Հիւանդարանը ունի երկու բաժանում, մին ներքին հիւանդութեանց յատուկ, իսկ միւսը արտաքին հիւանդութեանց: Այս երկու բաժանումներուն մէջ դասաւորուած անկողիններուն ինչպէս և անոնց յատկացուած հիւանդապահօններուն, և սպասօններուն թիւը մասնաւոր ցուցակով մը (տե՛ս էջ 36) պատկերացուած բլլալով, ներքին հիւանդութեանց բաժնին մէջ Բժշկապետ Տօքթէօր Գ. Դաւիթեան էֆէնտիի հետ կը

Հայաստանի Սոցիալական Դաշինք

Գ. — ՈՐԲԱՆՈՅԸ

Ազգ. Հիւանդանոցի ամենակարեւոր մէկ մասը կը կազմէին, մանչերու յատուկ Որբանոց մը, ի Դաղլը, Ս. Յակոբայ մատուռին առընթեակից փայտաշէն ծովեզեր-
հայ խարխուլ շէնքի մը մէջ, և Աղջկանց Որբանոց մը, Հաստատութեանս Կանանց
Յիմարանոցին վրայ յարկի մը մէջ:

Երկու շէնքերն ևս շատ մը տեսակէտներով անյարմար ըլլալով որբերու պատըս-
պարութեան, ուր ուրեմն, յետ բազմադիմի աշխատութեանց և դիմու մներու, այդ կրկին
Որբանոցները վերջնականապէս փակուեցան, մանչերը փոխադրուելով Դարակէօղեան
Ազգ. Որբանոցն ի Շիրիլ, և աղջիկները՝ Ընդարձակ օդատուն շէնքի մը մէջ յՈրթա-
գիւղ:

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅԻ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՍԵՐԸ

Ա. ԴԻԻԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ՀԻԻՐԱՆՈՅ

Հաստատութեան Մայր դրէէն ներս աջ և ձախ կողմերը կառուցուած է երկ-
յարկ շէնք մը, որուն առաջին յարկը կը գտնուին Տնօրէնութեան սենեակը, Հաստա-
տութեան Դիւանատունը և պաշտօնէութեան Դրասենեակը, մասնաւոր ճաշարանները,
բժշկական նախաքննութեան յատուկ սենեակ մը: Իսկ երկրորդ յարկը կը կազմէ Ըն-
դարձակ շէնք Հիւրանոց մը, իրեն յարակից կտրդ մը մեծ ու փոքր սենեակներով,
որոնք յատկացուած են իբր ննջարան Տնօրէնութեան, Դիւանապետութեան և գիշերող
բժիշկներուն:

Դիւանատան մէջ Տնօրէնէն զատ կայ նաև Դիւանապետ մը, որ ի բացակայութեան
Տնօրէնին կը փոխանորդէ անոր, ինչպէս և երկու պաշտօնեաներ, մին իբր գիւանադպր
և միւսն օգն. գրագիր:

Բ. ԴԵՂԱՐԱՆ

Բարեկիցատակ Տօթ. Միքայէլ էֆ. Խորասոնճեանի նուիրատուութեամբ, որու
կարեւոր յաւելումով մը մասնակցած են իրեն ժառանգորդք, 1906 թուականին
բոլորովին նոր ու փառաւոր կառուցուած է Հաստատութեանս Դեղարանը:

Դեղարանին մէջ կը պաշտօնավարեն վկայիւ 2 վարպետ դեղագործ մին Ա.
Դեղագործ և միւսն Բ. դեղագործ տիտղոսով, 1 օժանդակ դեղագործ և 2 աշակերտ:

Գ. Մ ՈՒՄ Ա Ր Ա Ն

Հիւանդանոցի Մոմարանը, որուն մասին հարկ եղած չափեկան տեղեկութիւնները տրուած են արդէն հաստիքից կարգին մէջ, հաստատուած է Արանց հին հիւանդարանի գետնայարկը, ընդարձակ սրահի մը մէջ, ուր կալիստին 1 վարպետ և 1 օգնական իրենց 4 աշակերտներով:

Դ. Հ Ա Ն Դ Ե Ր Ձ Ա Տ Ո Ւ Ն

Մասնաւոր հանդերձապահ պաշտօնեայի մը պատասխանատուութեան և վարչութեան ներքե զրուած ուրոյն չէնք մըն է Հաստատութեան Հանդերձատունը, ուր կը պահուին, կը կարուին և կը նորոգուին Հաստատութեան պատսպարեկոց ճերմակեղէնները ու զգեստներն:

Հանդերձատան մէջ բացի հանդերձապահէն, կը պաշտօնավարեն նաև 7-8 հոգի, որոնց մին ձեւագէտ կարուհի, և միւսներն Հիւանդանոցի պատսպարեկաններէն օժանդակ կարուհի աղջիկներ:

Ե. Լ Ո Ւ Ա Յ Ա Ր Ա Ն

Հանդերձատան յարակից մասնաւոր յարկաբաժնի մը մէջ հաստատուած է Հաստատութեան լուացարանը, որուն հսկողութիւնը յանձնուած է պետ-լուացարարուհիի մը:

Լուացարանին մէջ, ուր ճերմակեղէնները մասնաւոր ջեռուցիչի մը միջոցաւ կ'ենաացուին և հականիւսի մեքենայով մը կը հականիւսուին, ամէն օր կալիստին ամսականաւոր 6 լուացարարուհիներ: Ընդմեջեղէնները ծալելու և կարկտելու կ'օգնեն նաև կանանց Անկեկանոցէն ախտախի կրցող կիներ:

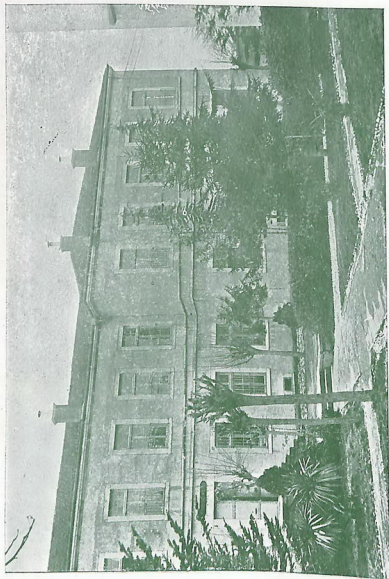
Զ. Բ Ա Ղ Ն Ի Փ

Հաստատութիւնս Հիւանդարաններուն յատուկ լոգարաններէն զատ ունի նաև արեւելեան ոճով կոկիկ բազնիք մը, ուր ատեն ատեն կարգաւ կը լուացուին Հաստատութեան պատսպարեկները:

Է. Մ Ա Ռ Ա Ն Ե Ւ Մ Թ Ե Ր Ա Ն Ո Յ

Հաստատութեան օժանդակ մասերուն կարեւորագոյններէն մին է անոր Մառան և Մրերանոցը, որոնցմէ առաջնոյն մէջ կը պահուին, սպառուած բոլոր պարէններէն, և երկրորդին մէջ կը մթերուին վառելանիւթի վերաբերեալ նիւթերու (վայտ, ղէնները, և երկրորդին մէջ կը մթերուին, քօք, ևն.) մթերքը:

Մառանի և Մրերանոցի հսկողութիւնները յանձնուած են Մառանապետ պաշտօնեայի մը, որ առանց Տնօրէնութեան զրաւոր հրամանին, արտօնուած չէ ունէ նիւթ կամ պարէն յանձնել ո՛ր և է մէկուն:

Կանանց Յիմարանոցը

Եւրոպական դրութեամբ շինուած վայելուչ մասերէն մին կը համարուի Հաստատութեանն խոհանոցը, ուր կը պատրաստուին ու կ'եփուին հիւանդաց և ընդհանուր պատասպարելոց կերակուրները:

խոհանոցինմէջ կը պաշտօնավարէ վարպետ Խոհարար մը չորս օգնականներով և երկու ծառայողներով: Բացի ասանցմէ խոհանոցի կարգ մը աշխատութեանց (քանջարեղէն մաքրելու, ստկելու) կը մասնակցին նաև Կանանց և Արանց Մերանոցներէն աշխատելու կարող պատասպարեալներ, ընդ հակողութեամբ վարպետ Խոհարարին:

Թ. Ա Ն Ա Ս Ն Ա Ր Ա Ն

Անասնարանը ի հիմանէ նորոգ կառուցուած է 1911ին և ունի երկու ուրոյն քաժանութեան, Գոմը՝ ուր կը գտնուին Հիւանդանոցին կաթ մատակարարող կովերն իւրենց հորթերով, և Ախոռը՝ ուր կը պահուին Հաստատութեանն պիտոյից փոխադրութեանը յատուկ կառքին ձիերը:

913 տարւոյն ընթացքին Հաստատութեանն մէջ սպառուած կաթին քանակութիւնն է 27286 ²/₄ օխա, որուն 21500 ³/₄ օխան հայթայթած են զովին կովերը:

Անասնարանը ունի 3 աշխատուոր պաշտօնեայ և 1 կառապան:

Ժ. Հ Ա Վ Ա Ն Ե Խ Զ Ձ Ե Ռ Ո Յ (ԷԹԻԻԻԼ)

Գարամանեան ընտանեաց նուիրատուութեամբը Հաստատութիւնն օժտուած է հականեխական ջնուցիչ (էթիլ) մեքենայով մը, որ զետեղուած է Հանդերձատան ներքե կանուած քարուկի մասնաւոր սրահի մը մէջ: Այս մեքենան, որ 15 օրն անգամ մը կը վառուի, կը հականեխէ հիւանդաց ճերմակեղէններն, անկողնի կազմածքները, եւն.:

Էթիլի գործածութիւնը տեղի կ'ունենայ մասնաւորաբար մեքենական զործառնութեանց վարժ պաշտօնեայի մը հակողութեան ներքե:

ՃԱ. Հ Ա Յ Ի Փ Ո Ի Ռ

Մէկ քանի տարիներ առաջ (1909) Արխանեան Մհտի. Կարապետ Էֆ.ի ի յիշատակ իր ծնողաց, 150 ոսկւոյ նուիրատուութեամբ մը Հաստատութեան մէջ շինել տուած հացի Փուռին մէջ կը պատրաստուին խնամով ընդհանուր պատասպարելոց կերած հացն:

Կատարուած մասնակի հաշիւներով դիտուած է որ, Հաստատութեանն Փուռին մէջ պատրաստուած հացը, թէ՛ համեղ կ'ըլլայ և թէ՛ նուազ սուղ:

Հացի պատրաստութեան համար հրապարակէ կը գնուի տարեկան միջին հաշուով 1500 պարկ ալիւր, օրուան գնով: Փուռին մէջ ամսականով կ'աշխատին հացադործ 2 վարպետներ (խաւուրխաւ և փիշիւրիճի):

ԺԲ. — Հ Ո Գ Ե Տ Ո Ւ Ն

Նորոգութեան անհրաժեշտարար կարօտ, փայտաշէն հին ու խարխուլ շէնք մըն էր Հաստատութեան Հոգեւուն ըստած այն մասը, ուր կը փոխադրուի ու կը պահուի մեռեալի մը դիակը մինչ ի կատարումն յուղարկաւորութեան հանդէսին:

Անցեալ 1913 տարւոյ ընթացքին մէջ՝ Ազգ. Հիւանդանոցը օժտուեցաւ նաեւ գեղակերտ ու քարուկիր Հոգեւուն շէնքով մը, առատածեռնութեամբ Գառնիկ էֆէնտի Սարգիսօֆի, որ ստանձնեց շինութեան ծախսոց ամբողջովին վճարումը ի յիշատակ իր հանգուցեալ ծնողաց:

Ներկայ Հոգեւունը իր մէջն ունի հետեւեալ 3 բաժանումները, 1. պաւստան մը՝ ուր կը պահուին մեռեալները, 2. դիակներու մը՝ ուր ի հարկին դիակներու թիւն կը կա-տարուի, և 3. յուացարան՝ որ մեռեալք պատանքուելէ առաջ կը լուացուին:

ԺԳ. — ԱՇԽԱՏԱՆՈՅ “LABORATOIRE”

Գալուստ էֆէնտի Կիւլպէնկեանի կողմէ ֆր. 2000ի նուիրատուութեան մը առ-թիւ Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ մօտաւորապէս 2 տարիէ ի վեր հաստատուած է Մի-րոպագնեակեան և Տարապրոծակեան Աշխատանոց մը որուն վարչութիւնը յանձնուած է 1913 տարւոյ Հոկտեմբերէն ի վեր, Պերլինի Թոյս Հաստատութենէն վկայեալ՝ ծանօթ մաս-տարւոյ Հոկտեմբերէն ի վեր, էֆէնտի Ուզունեանի:

Նազէտ Տօթթ. Ներսէս էֆէնտի մէջ գիտական վերջին պահանջմանց համեմատ կը կատար-ուին Աշխատանոցին մէջ գիտական վերջին պահանջմանց համեմատ կը կատար-ուին Միրոպագնեակեան, Հիւսուածաքանակեան և այլ առջն տեսակ դէմութիւններ՝ Հա-փաւոր վճարման մը փոխարէն:

Սոյն Աշխատանոցը, լրացնելով հանգերձ Ազգ. Հիւանդանոցի կարեւոր մէկ պէտքը, նոր հասոյթի միջոց մը ևս կրնայ ըլլալ, երբ պատու արժան ազգայինք և ի մաս-նաւոր յարգելի բժիշկները նախընտրութիւն տան անոր:

ԺԴ. Ս. Փ Ր Կ Ի Չ Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ի

Հաստատութեանս ընդափակին մէջ Թահտապրունեան հարազատաց նուիրատու-ութեամբը վերալինուած է 1906ին Ս. Փ. Եկեղեցին, ուր ումէն օր ժամերգութիւն կը կ'ըլլայ, և կտակաւ սահմանուած Հոգեհանգստեան պատարագներ ու պաշտօններ կը կատարուին ըստ կարգին: Ս. Փ. Եկեղեցւոյն ամենօրեայ ժամերգութեանց ներկայ կը դնուին ընդհանրապէս Հաստատութեանս պատասպարեալներն, անկեալներն ու բարւոքեալ հիւանդներն, ինչպէս և մօտակայ Թաղերէ ազգայիններ:

Երեղեցին ունի մէկ եկեղեցական պաշտօնեայ և մէկ լուսարար իրեն օժանդակ պաշտօնեայով մը: Նոյնպէս վեց երիտասարդ դպիրներ եկեղեցական երգեցողութիւն-ներու կը մասնակցին Կիրակի և տօնական օրերը:

ԺԵ. — Ս. ՅԱԿՈԲԱՅ ՄԱՍՏՈՒԹ ԵՒ ՇԷՆԻԲ

Հիւանդանոցի շէնքին քառորդ մասուն հեռաւորութեամբ մը, ի Դազլը ծովեզերեայ փոքր բարձունքի մը վրայ, կայսերական հրովարտակով կառուցուած Ս. Յակոբայ վանքին մէջ կայ նոյն Սուրբին անուան նուիրուած մատուռ մը, որուն պատմութիւնը կապուած է միշտ Ազգ. Հիւանդանոցի պատմութեան, իր շինութեան օրէն մինչեւ այսօր անոր (Հիւանդանոցին) մատակարարութեան մասը կազմած ըլլալուն։ Այդ վանքը, որ իր երեք քառորդ դարու գոյութեանը մէջ, մերթ վարդապետանոց, Կրքեմի ժանսպետանոց, Արհեստանոց, Վարժարան ու Որբանոց եղած է, և 1834 տարւոյն մէջ «Մեռն Ի ծովն» (Մարմարա) շինեալ կառուցու առանձին քանակաւ վասն ժանսպետ հիւանդաց յիշատակագրութիւնը կը կրէ, այսօր լքեալ և կիսափուլ վիճակի մէջ կը մնայ անգործածելի։

Մատրան մէջ տարին անգամ մը միայն Ս. Պատարագ կը մատուցուի Ս. Յակոբայ տօնին։

ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

Հաստատութեան երբեմնի օգնական վիրաբոյժ Տօքթ. Յովհաննէս Էֆ. Թաշճեան, մասնաւոր ծրագրի մը պատրաստութեամբ, առաջարկած էր Հոգաբարձութեանս Ս. Յակոբայ թափուր վանքին (Որբանոցին) վրայ մէկ քանի հարիւր ոսկւոյ ծախքով նորոգութիւն մը կատարել և զայն վերածել ոսկրային այտուցային և այլ անդամոց արտաքին ուռականութեան (tuberculos externe) իբր Դարմանատուն, որուն գոյութիւնը դժբաղդարար չկայ ամբողջ Պօլսոյ մէջ, հակառակ իր ամենամեծ կարեւորութեան։

Սոյն առաջարկութեան կարեւորութիւնը, Հոգաբարձութեանս թիւիկ անդամներէն Տօքթ. Բ. Զիլինկերեան Էֆ. ի կողմէ ուսումնասիրուած և գնահատուած էր թէև, սակայն Հիւանդանոցի մատակարարութեան արդի պայմաններով կարելի չէ եղած նպաստաւոր հետեւանք մը տալ նոյն կարեւոր ծրագրին, ինչպէս չէ կրցած արտիլ դեռ ուրիշ կարեւոր կարգ մը ծրագիրներու։

Սակայն Տօքթ. Թաշճեան Էֆ. ի կողմէ ներկայացուած վերոյիշեալ առաջարկին օգտակարութիւնը հաստատուած ըլլալով, Հոգաբարձութիւնս կը սիրէ յուսալ թէ բարերար մը կարեկցելով արտաքին ուռականութեամբ տառապողներուն, կը հաճի արամադրել մէկ քանի հարիւր ոսկւոյ նպաստ մը, ձեռնարկելու համար նոյն Դարմանատան շինութեան Ս. Յակոբայ վանքին մէջ, որ, ըստ յայտարարութեան յարգելի բժիշկին, կրնայ վերածուի Berck sur merի մը, շէնքին ծովեզերեայ դիրքին համար, նկատելով որ ծովու օդը շատ նպաստաւոր է նոյն կարգի հիւանդութեանց բուժման։

Ապահովաբար այն բարեխէր անձնաւորութիւնը, որ կը յօժարի ստանձնել առաջադրեալ այս Բուժարանին շինութիւնն ու կառուարումը, Ազգիկ և ի մասնաւորի հոն կիանք վերստացող անտաժէտ սերնդեան անսահման երախտագիտութեամբը պիտի փոխարինուի։

Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

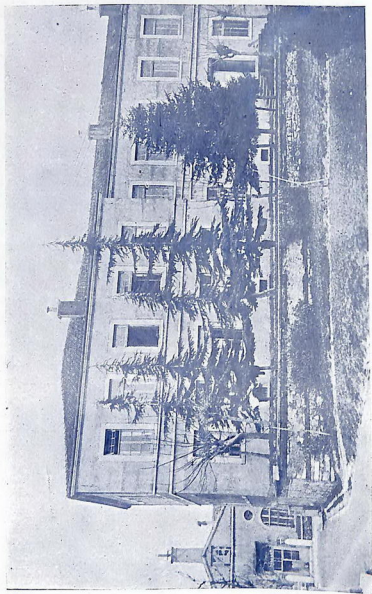
1913 ՏԱՐԻՈՅ

ՄԻԱՄԵՍՅ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԾԱԽՔ

ՀԱՍՈՑԻՔ

	Դահեկան			Դահեկան	
Մամարանէն	10533	25	Հանդերձողինաց սպառման	106231	25
Արտօրայրէն	14459	50	Կարասեաց	33390	25
Պատու. թոշակներէ	265642	75	Ձանազան ծախք	29505	75
Պետական նպաստ (հացի եւ մսի)	363153	50	Նորոգութիւնք Հիւանդանոցի	25768	50
Օրացոյցի վաճառումէ	53719	75	Գիւանական ծախք	7089	75
Մտից տուրքէ	49756	25	Վերաբաժանան պիտոյր	27078	75
Նուէրէ (զրամական)	85508	75	Դեղորէից սպառման	41065	25
Ծաղկեպատէ	31522		Որքնցի. պշտուն. եւ զրկն. պիտոյից	36637	
Դարակէօզեան խնամակալութենէ	44459		Տոկոսք վճարելի	19795	75
Արճեստ. վրձնի.	48600		Ցատկացեալ տոմսականք	7520	
Դանձանակներէ (Հիւնդոց.ի եւ այլ)	12274		Ապահովգրք. (Հիւնդոցի. եւ կարաս.)	7452	
Դրամական շահէ	5733		Զէն ու շահ	9736	75
Նշանտուութեան մամագին	9492		Ընդհ. պարէնի սպառում	625957	50
Փոխան շնորհաւորին. այցելութեան	5816		Վառելանիւթոց	171709	25
Յկեանս մտից տուրքէ	33759		Աղջկանց Ազգ. Որջանոցի նպաստ	17471	
Ձանազան հասոյթէ	13972	75	Անամարանի ծախք	30174	
Ննջեցելոց աւանդներէ	2553	75	Պատահական	22348	50
Թաղման նուէրէ	5670	50	Ընդհ. ամսականք պաշտօնէից	321529	50
Թէյթիւմալէ	6824				
Ծխախոտի քէժիւն	4737				
Սիկառի թղթէն	38180				
Ծաղկեպտուշէ (հարսանեաց)	5744				
Պանկներէ (Հիւնդոց.ի եւ եկեղեցեց.)	13359				
Կալուածից. վրձնիւք. գուտ հոյթ.	127462				
Բանկալէ (Հիւնդոց.ի եկեղեցւոյն)	2384	25			
Վազֆի գործողութիւններէ	1922				
Փոխան նուագահանգի. հնգկթն.է.	58939	50			
Հանգանակութենէ (տարեկան)	6791				
Պատահական հասոյթէ	6075				
Կտակարածիւններէ	5041	75			
Նիւթական նուէրներէ	15564				
Մահմանդը. հանդէսէ	26341	25			
	1375990	50			
	164470	25			
Ծախուց առաւելարիւց					
	1540460	75		1540460	75

Կանանց Հիւանդարանը և Ներսիսը

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՍՈՒԹԻՑ ՎՐԱՅ

Մ Ո Մ Ա Ր Ա Ն

Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի մէկ պատմական հիւղն է Մոմարանը, որ երջանկայելատակ Սուլթան Մահմուտ կայսեր հրովարտակողն ազգային առանձնաշնորհալ հաստատութիւն մըն է, ուր կը պատրաստուին միմիայն Հայ եկեղեցեաց և վանօրէից հարկաւոր, ինչպէս և հարսանեաց յատուկ ծաղկազարդ մոմերը։ Սոյն հաստատութիւնը իր հիմնարկութեան թուականէն (1835) մինչև 1872 մերթ արդիւնաւոր ու մերթ ապարդիւն շրջաններ բոլորած է, տարուած լաւ կամ յոռի ուշխատութեանց համեմատութեամբ։ Սակայն 1872 տարւոյ վերջին եռամսեայէն ցոյսօր, աւելի քան 40 տարուան ընթացքին մէջ, ի գործ դրուած զանազան դրութեանց ու կատարուած հսկողութեանց շնորհիւ, Մոմարանը հետզհետէ լաւ ուղղութեան մը մէջ դրուած է, և այսօր արտադրութիւնները հասած են ամէն ժամանակէ աւելի կատարելութեան մը աստիճանին։ Հարսանեաց մոմերը մանաւանդ ճաշակի և չքեղութեան կողմէ յաջողապէս կրնան մրցել հրապարակին վրայ ծախուած նմանօրինակ մոմերու հետ։

Սակայն ցաւալի է որ Մայրաքաղաքիս արուարձաններէն ոմնաց Պատ. Թաղ. Խորհուրդները, գնի մէկ քանի դրուի տարբերութեան պատճառաւ, հրապարակէն կը գնեն իրենց թաղին եկեղեցւոյն հարկ եղած մոմը, և այդու ազգին դրամը օտարնեւորուն կը վճարեն։

Այս առթիւ շահեկան կը նկատենք արտառպել մաս մը 1872 տարւոյ Հոկտեմբեր ամսուան մէջ գրուած պատրիարքական շրջաբերականէ մը, որ, Ազգ. Հիւանդանոցի մոմարանին վնասարացումը զոնորեանք ծանուցանելով, կ'ըսէր թէ «Բաղադական Խորհուրդի այսպէս քաջալերելով մոմարանը, պատճառ պիտի ըլլան թէ՛ մոմարանին յարսանեութեան, եւ թէ՛ Հիւանդանոցին բարեփոխելու»։ Ազգին դրամը փոխանակ օտար ձեռաց մեջ քախելու, իւր եկեղեցւոյն և իւր Հիւանդանոցին մեջ շրջան մը պիտի ընէ, ինչ մը քրիստոնեական ընտելանդութեան լոյս մը, և ուրիշ ինչ մը քաղաքագործական արդիւնք մը թողոյր»։

Մօտաւորապէս կէս դար յառաջ, յօգուտ Ազգ. Հիւանդանոցի կարդացուած այս յորդորը, այսօր կրկնելու հարկին մէջ կը գտնուի դժբաղդաբար Հոգաբարձութիւնս, մասնաւորաբար այն Թաղ. Խորհուրդներուն որոնք, Ազգ. Հիւանդանոցի օգուտը անտեսելով, իրենց եկեղեցւոյն մէջ սպառած մոմերը օտարէն գնելու սովորութիւնն ունին։ Կը ցաւիմք յաւելու նաև թէ կը գտնուին Թաղ. Խորհուրդներ, որոնք հինէն ի վեր անվճար թողած են մոմի հաւուէ Հիւանդանոցի անտուկին օնեցած իրենց պարտքերը։ Թաղային արժանապատուութիւններ չի վերաւորելու փափակապատուութիւնը կ'արգիլէ Հոգաբարձութեանս, նշանակել անունները այն Պատ. Թաղ. Խորհուրդոց, որոնք իրենց եկեղեցւոյն մոմերը Ազգ. Հիւանդանոցէն չեն գնել։

Հիւանդանոցի մոմարանին հանդէպ գաւառի անտարբերութիւնն ալ նուազ ցաւառիթք պարագայ մը չէ։ Ո՛ր գաւառի Առաջնորդարանը կամ Վարչութիւնը չի կրնար պարտադրել իր եկեղեցւոյն Թաղ. Խորհուրդին, որպէս զի իր սպառած տարե-

ԱՐՏՕՐԱՅՔ

Հաստատութեան հանգրիակաց զբօսավայր պարտէզին սահմանակից և Հիւանդանոցին սեփական 150 արտավայր հողերը, որոնցմէ 80 արտավայրը Երեսուղէմի Հանգուց. Տ. Յարութիւն Պատրիարքի հրահանաւ Հիւանդանոցին անուան փոխանցուած են իւր նուէր Ս. Աթոռոյ Միաբանութեան կողմէ, մինչև մօտաւոր անցեալի մը մէջ տարեկան աննշան վարձքի մը փոխարէն վարձու կը տրուէին զանազաններու:

Սակայն Հոգաբարձութիւնն բաղդատարար աւելի լաւ արդիւնք մը ձեռք բերելու համար, յարմար դատած էր զաննք մշակել տալ ի հաշիւ Հիւանդանոցի:

Սոյն կարգադրութեան նորոգիւ 1912 տարւոյ մէջ Հիւանդանոցի անտուկը մօտաւորապէս 100 ոսկւոյ հասոյթ մը ունեցաւ, իբր արդիւնք ցանուած եօննային արտադրութեան, որ զօրածուեցաւ իբր անուիդ Անաստարանի կողմերուն: Իսկ 1913 տարւոյ ընթացքին 140 ոսկւոյ չափ հասոյթ մը գոյացաւ ցանուած զարիէն, որուն կարեւոր մէկ մասը, ինչպէս և յարդը Անաստարանի պէտքին յատկացուելէ վերջ, տակաւին 400 քիլէի չափ ալ գարի աւելցաւ, որ կրնար վաճառուիլ թէ և, սակայն Հոգաբարձութիւնն յարմար դատեց պահել, ի կանխատեսութիւն անակնկալ պարագաներու:

Այս առթիւ կարեւոր կը համարուէր յաւելուլ թէ Հիւանդանոցի ծանօթ կանաչաւանդը, որ անցելոյն մէջ, տարւոյն համեմատ քիչ կամ չատ հասոյթ մը կը բերէր, մէկ երկու տարի առաջ քակուելով ծառապարտուեցաւ և միացուեցաւ պարտէզին, որուն ընդարձակման այէտքը զգացուած էր:

ՊԱՏՍՊԱՐԵԼՈՅ ԹՈՇԱԿ

Հիւանդանոցի կարեւոր հասոյթներէն մին կազմող պատկարեւոյց քոչակի տարուէ ապրիլ յաւելումը, ըստ ինքեան բաւական պերճախօս վկայութիւն մըն է, Հաստատութեանս վախճած այն բարոյական համբաւին, որու համաձայն Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ ըստ կարելոյն լաւ խնամք կը տարուի հիւանդաց, և հետեւապէս թոշակաւոր հիւանդներու դիմումն ալ օր ըստ օրէ կ'աւելնայ: Թէ և առ այդ Հոգաբարձութեանս կողմէ ի գործ դրուած խստապահանջ քննութիւններն ևս կարեւոր բաժին մը ունեցած են:

Հիւանդաց համար տարուած բժշկական խնամքներուն, իբր ապացոյց կրնայ ի մէջ բերուիլ, բազմաթիւ օտարազգի և լիաթոշակ հիւանդաց և յիմարաց դիմումը: Գալով Հոգաբարձութեանս կողմէ ի գործ դնել հարկ դատուած խստապահանջութեան, ասոր ալ պատճառն դժբաղդաբար շատ որոշ ու արդարացի է: Նախ Հոգաբարձութիւնն շատ անգամներ պատեհութիւն ունեցած է մերժելու բոլորովին ձրի կամ թեւրաթոշակ պատասպարութիւնը այն տեսակ անձներու, որոնք իրենց շատ մերձաւոր բարեկեցիկ ազգակիցներ- ունենալով հանգրծ, կ'ուզեն բոլորովին ձրի և կամ իրենց համար տեղի ունենալիք ծախսոց ^{1/}ին հազիւ հաւատարող թոշակով մը պատասպարուիլ և դարմանուիլ: Ապա՞ քանի քանի անգամներ, զխաւորաբար մէկ քանի թաղերու թաղ. Խորհրդոց վկայագրերովը, իբր բացարձակ աղքատ և հետեւապէս ձրի ընդունելութեան համար յանձնարարուած հիւանդներ, պարզապէս իրենց եղած թելադ-

Արանց Հիւանդանոցը

րելոց ու մանաւանդ հիւանդաց ուտեստին յատկացնել: Պաշտօնավարող Հոգաբարձու մարմիններ, պարբերաբար Ազգ. Պատրիարքարանի միջոցաւ, բողոքած և խնդրած են տարբեր անօրինութիւն մը, սակայն հիմնական արդիւնք մը չէին ունեցած նոյն բողոքներն ու խնդրանքները:

Իսկ ներկայ կարգադրութեան շնորհիւ, Հոգաբարձութիւնս իր ընտրութեամբն իսկ կը գնէ հրապարակէն օրուան գնով և եղանակին համեմատ կովու կամ ոչ-խարի միսը:

Դալով հացին, այն ալ մէկ քանի տարիներէ ի վեր, մասնաւոր վարպետ հացադործներու (խամուրքեար) ձեռամբ կը պատրաստուի համեղ և խնամեալ կերպով, Հաստատութեան սեփական փութին մէջ:

Օ Ր Ա Յ Ո Յ Յ

Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի սեփական օրացոյցի հրատարակութեան գործը եւս շուրջ 35 տարուան (1879) ձեռնարկ մըն է, որ տարեկան մօտաւորապէս 500 ոսկւոյ զուտ հասոյթ մը կ'ապահովէ յօգուտ Հաստատութեան: Ի հետեւն Օրացոյցի հրատարակութեան արտօնութիւնը Ազգ. Պատրիարքարանի կը վերաբերէր, իբրեւ կրօնական գործ, սակայն 1865ին այս արտօնութիւնը Պատրիարքարանի կողմէ թողուած էր Խաչիկի Տ. Երեմիա քահանային, պայմանաւ որ յիշեալ տարեկան որոշ գումար մը (8000 դր.) վճարէ Պատրիարքարանի անտուկին, ինպաստ այրի երիցուհիներու: Սակայն յիշեալ քահանան տասնեւհինգ տարի չարունակ, պայմանաւորեալ նպաստը առանց վճարելու, Պատրիարքարանի սոյն արտօնութիւնը չանգործելէն վերջ, հոգեւոյ Տ. Խորէն Նար-պէյ Սրբազանի առաջարկութեամբ և Ազգ. Ժողովոյ որոշմամբ 1879ին Տ. Երեմիա քահանայէն ետ կ'առնուի նոյն արտօնութիւնը, և Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան առաջարկութեամբ կը փոխանցուի Հաստատութեան, ու այն օրէն ցայսօր եր շարունակէ հրատարակել Օրացոյցը:

Ի սկզբան կը հրատարակուէր տարին 25-30000 օրինակ օրացոյց, որմէ մօտաւորապէս կ'սպառէր տարեկան 20-21000 օրինակ, իսկ հետզհետէ աւելնալով տարեկան քանակութիւնը, ներկայիս յանգած է 60000 օրինակի, որ գրեթէ ամբողջութեամբ կ'սպառուի: Հիւանդանոցի սեփական Օրացոյցին տարեկան սպառման այս անօրինակ շատութիւնը, զգրիւ մը եղած է կցելու անոր յաւելուածական մաս մը, ուր ամէն տարի Հոգաբարձութիւնս իր մատակարարութեան հաշիւը կը ներկայացնէ հանրութեան՝ համառօտ տեղեկագրով մը: Բաց աստի, նոյն յաւելուածական մասին մէջ, մէկ քանի տարիներէ ի վեր, Հոգաբարձութեան կարգադրութեամբ, կը հրատարակուին կարգ մը զրամակցան և առեւտրական զանազան հաստատութեանց ծանուցումներն, որոշ վարձքերու փոխարէն, որոնց արդիւնքովը արդէն գրեթէ կ'ապահովուի տպագրութեան ծախսոց գումարը: Սոյն ծանուցման բաժնոյն կարեւորութիւնը Հոգաբարձութիւնս պատուարժան ազգայնոց ուչադրութեանը յանձնելով, կը հրաւիրէ գիրենք օգտուելու անկէ, վստահ ըլլալով որ, եթէ Հիւանդանոցը մասամբ մը պիտի օգտուի հրատարակուած ծանուցմանց վարձքերուն արդիւնքովը, փոխադարձաբար իրենք ալ պիտի կրնան օգտուել իրենց ծանուցման բազմաթիւ օրինակներով հրատարակութեամբ և Ազգ. ամէն շրջանակներու մէջ տարածումովը: Դիւաւորաբար օտար մէկ քանի մեծ

Հաստատութիւններ, որոնք յայտարարութեանը (րիկլամ) կարեւորութիւնը չատ լաւ
ըմբռնած են, մրցմամբ կը մասնակցին իրենց ծանուցման Հաստատութեանն սեփական
օրացոյցին մէջ Հրատարակուելուն, յայտարարելով թէ իսկապէս օգտուած են անկէ:

Նոյն 60000 օրինակ օրացույցներուն գրեթէ ¹/₃-ը միայն կ'սպառուի Պոլսոյ մէջ, իսկ մնացեալ ²/₃-ը կ'սպառուի զաւառներու և արտասահմանի մէջ, Միջին հաւելով տարեկան 3-4000 օրինակ Ամերիկայի մէջ, 2-3000 օրինակ Եւրոպայի մէջ, իսկ 30-35000 օրինակ այլ զաւառներուն մէջ կ'սպառուի:

Մինչև 1910 տարին, Ազգ. Հիւանդանոցը իբր հասոյթի միջոց բաւական տարիներէ լեղի (1900էն) կ'ը հրատարակէր նաեւ ընդարձակ օրացոյց մը, որ սակայն իրեն համար տեղի ունեցած ծախուց համեմատութեամբ, մեծ շահ մը չէր բերեր: Որովհետեւ Հոգաբարձութիւնը ընդարձակ օրացոյցէն կարու որ մաս մը կազանդի առթիւ ի նուէր կ'ուղարկէր բոլոր այն բարեակէր աղագայիններուն, որոնք ամէն տարի զանազան առիթներով որոշ նպաստներ կուտային Հիւանդանոցին: Սակայն 1910էն ասդին սոսկ ռիթմներով որոշ նպաստներ կուտային Հիւանդանոցին: Սակայն 1910էն ասդին սոսկ անհատական եւ այլ ընդարձակ օրացոյցներու հրատարակութիւնը այնքան ընդհանրաւորաւ որ, Ազգ. Հիւանդանոցի ընդարձակ օրացոյցը, որ բնականաբար չէր կրնար մրցման մասնել անոնց հետ, առեւտրական ձեռնարկ մը չըլլալուն համար, հրատարակութենէ դադրեցաւ չահարեր չըլլալով:

Special
Kronch Ulyanovsk
Tadzhik - Uspenskiy

Ահաւաստիկ հասոյթի աղբիւրներէն հատ մը եւ, որ բաւականէն աւելի զբաղեցուցած է Հողաբարձութիւնս, կարգ մը Թաղական Խորհրդներու եայլ պաշտօնական ցուցած է Հողաբարձութիւնաց հետեւանօք՝ վեցամսյա բաղդատական ցուցակէն ե 913 մարմնոց անփութութեանց հաշուեցոյցէն կ'երեւայ թէ մէկը տարի տարուոյ մատակարարութեան հաշուեցոյցէն 200 ոսկոյ, Հողաբարձութեան Զանգերուն շնորհիւ կը յանգէր տարեկան 150չն 200 ոսկոյ, Հողաբարձութեան Զանգերուն շնորհիւ տարուոյ տարի աստիճանաբար բարձրացած է մինչև 500 ոսկոյ։

[illegible]

ՆՈՒԷՐԷ (ԳՐԱՄԱԿԱՆ)

Հիւանդանոցի հաստատութեան թուականին չափ հնութիւն ունեցող և անոր գոյութեան գլխաւոր ազդակներէն եղող զրամական նուիրատուութեան զրութիւնը, տարիներու ընթացքին մէջ շարունակած է, երբեմն առասպելական առատութեամբ, մերթ ասպետական ոգով, ու երբեմն ալ, աղգային մեծ աղէտներու հետեւանօք չատ վախ քանակութեամբ:

Հիւանդանոցի գոյութիւնը արդէն ըստ ինքեան մարմնացումն է անհատական մեծաւատ նպաստներու և ժողովրդական կամաւոր նուէրներու: Գթութեան յարկի մը հանդէպ վայելուչ հարկ մըն է նուիրատուութիւնը, որ երբէք չէ դադրած Աղգ. Հիւանդանոցին համար, այլ երբեմն նուազած է, մերթ տնտեսական տագնապներու և մերթ աղգային անակնկալ աղէտներու հետեւանօք: Հաստատութեանս ի նպաստ եղած տարեկան նուիրատուութեանց գումարներու բաղդատական հաշուեցոյցը կը հաստատէ այս պարագան:

Նուիրատուութեանց մէջ կարեւոր բաժին մը ունին նաև արտասահմանի մեր պատ. աղգայիններէն շատերը, որոնք զանազան առիթներով կ'օժանդակեն Աղգ. Հիւանդանոցին, իրենց նւթական ձեռնտուութեամբ: Գաւառի Հայութիւնն ալ իր բաժնէ Գաւառ. Աղգ. իշխանութիւնները ջանադիր ըլլան, ալ աւելի արդիւնաւոր կըրտնայ ըլլալ Հաստատութեանս ի նպաստ նուիրատուութեանց բաժինը, որ, ինչպէս ըստինք, հասոյթի գլխաւոր աղբիւրներէն մին է:

Հոգաբարձութիւնս գովելի օրինակ մը ի մէջ բերելու մտօք միայն՝ շնորհակալութեամբ կը յիշատակէ, կիրառանի աղգայնոց մէջ, մէկ քանի տարիներէ ի վեր, տաճակէ տեղւոյն մէջ մէկ քանի բարեւէր ծանօթ աղգայիններէ (Տեաք՝ Արիկ Զօրեան, Եղուարդ Զիւլէկճեան, Յովակիմ Յովհաննէսեան, Նշան Վէլլտեան և Վահան Պատըխեան) կազմուած Պատ. Մասնախումբ մը: Ու եթէ անոնց օրինակին հետեւողութեամբ, զրացի քաղաքներու և ներքին գաւառներու մէջ, Առաջնորդարանաց թեաւրկութեան ներքե կազմուին ի նպաստ Աղգ. Հիւանդանոցի հանգանակիչ մասնախումբեր, շատ յուսալի է որ տարեկան բաւական կարեւոր գումար մը հաւաքուի յօգուտ Հաստատութեանս (*):

Հոգաբարձութիւնս ընկալեալ սովորութեան համաձայն, ամէն ամիս հրատարակութեան կուտայ թէ՛ նուիրատու աղգայնոց անուները, սակայն հոյ թերթերէն ոմանք չեն յօժարի որ հրատարակել այդ ցանկերը, և այդու անուղղակի կերպով տեղի կուտան յանուն Հաստատութեանս եղած նուիրատուութեանց նուազման: Որովհետեւ նուիրատու աղգայինք իրաւունք ունին հրատարակուած տեսնելու իրենց նուէրներն, հակա՛կըչելու և ապահովուելու համար թէ իրենց նուէրներն յատկացուած են իրենց նպատակին:

(*) Տեղեկագրեալ հրատարակութեան պահուն Հոգաբարձութիւնս՝ իբր անակնկալ շնորհակալութեամբ տաացաւ Սեօղի Թաղ. Խորհրդայ միջոցաւ 20 օսմ. ոսկի, որ հաւաքած էր Պատ. Թաղ. Խորհրդէ, իր գիւղին բարեւէր փողովդէն 5ական 10ական 20 դրէ.ի հանգանակութեամբ: Երանի Թէ անոր գրացի գիւղօրէից Թաղ. Խորհուրդներն ևս հետեւէին այն ազնիւ օրինակին:

Young men of the group

այսօր՝ 1913ի Սեպտեմբերէն ի վեր փոխադրուած են և կը պատասպարուին 100է աւելի մանչ որբեր, և կը հետեւին Տարրական Նախակրթարաններու յատուկ ուսմանց՝ համաձայն կրթական Մրադրին։ Որբերը կը վարժուին նաև ձեռակոն աշխատութեանց, որոնք ապագային յիշեալ որբերուն համար ապրուստի միջոցներ պիտի կրնան ընձեռել։ Որբերուն փոխադրութեան թուականէն սկսեալ Գարակէօզեան Խնամակալութեան ամսովճարը դադրած է։

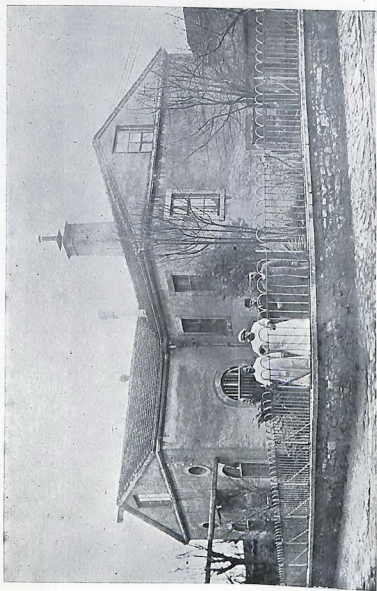
Եւ որովհետեւ ոչ նուազ կարեւոր էր որբուհիներուն այլուր փոխադրութիւնը Ազգ. Հիւանդանոցի շրջանակէն, միջնավայրին բացարձակ անյարմարութեանը հետեւանօք, Հոգաբարձութիւնն ամէն ջանք ի գործ դրաւ և իր նիւթական միջոցներուն ներած չափէն աւելի զոճողութեան մը յանձնառութեամբ, յաջողեցաւ Աղջկանց Որբանոցին Հիւանդանոցէն հնոացնելու ամենակարեւոր գործն ալ ի զլուխ հանել։ Եւ ահա այսօր շուրջ 6 ամիսէ ի վեր (1913 Նոյեմբեր 15) որբուհիներն ալ փոխադրուած են ի Միջպիղիւղ, օդասուն ընդարձակ շէնքի մը մէջ, որ վարձու ըւնուած է։

Որբուհիներուն փոխադրութեան հետեւանօք եւս դադրած է նաև Արհեստանոցի Խնամակալութեան կողմէ նոյնպէս Հիւանդանոցի Մետուկին յատկացուած ամսական 50 ոսկեայ նպաստը։ Բաց աստի յանուն որբուհեաց Հիւանդանոցի Մետուկը պարտաւորուած է տարեկան 1400 ոսկեայ գումար մը, ամսական հաւասար բաժիններով, վճարել Աղջկանց Ազգ. Որբանոցի Խնամակալութեան, ըստ որոշման Ազգ. Կեդր. Վարչութեան։ Այս վճարումը կ'ըլլայ ի փոխարէն այն ծախուց, զորս Հիւանդանոցի Մետուկը կ'ընէր Որբոց և Որբուհեաց համար, ցորքան անոնք կը ինձամուէին Հոգաբարձութեան ձեռք։ Այս հաշուով տարեկան 2600 ոսկի վճարուած կ'ըլլայ յանուն որբոց, նկատելով որ մէկ կողմէ Գարակէօզեան և Արհեստանոցի Խնամակալութեան տարեկան 1200 ոսկեայ նպաստը դադրած է, և մյուս կողմէ Հիւանդանոցի Խնամակալութեան վճարուելի 1400 ոսկի յանուն որբուհեաց։ Այս կարգադրութիւնը եղած է փոխադարձ համաձայնութեամբ Գարակէօզեան և Արհեստանոցի Խնամակալութեան հետ և վաւերացուած Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնէն։ Այս կարգադրութեամբ Ազգ. Հիւանդանոցի Մետուկը մինչև մէկ աստիճան զոճողութիւն մը ստանձնած է, սակայն Հոգաբարձութիւնը չուղեց հակառակիլ այս զոճողութեան, այն յոյսով թէ որբերն ու որբուհիները լաւաւ յոյն խնամոց և հոգածութեան առարկայ պիտի ըլլան։

ԱՐԶԵՍՏԻՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Սովիկոց Յանձնաժողովոյ յաւելեալ գումարով հաստատուած զրամագլուխին հասոյթէն ամէն ամիս 50ական ոսկեայ վճարմամբ, տարեկան 600 ոսկոյ նպաստ մը կը վճարուէր Ազգ. Հիւանդանոցի անտուկին, Արհեստանոցի Խնամակալութեան կողմէ, զորածածուկու համար Որբանոցի Արհեստանոցի ճիւղին պէտքերուն։

Սոյն գումարը, անցելոյն մէջ երբ գոյութիւն ունէին Որբանոցի արհեստարանները, կը վճարուէր Որբանոցի Խնամակալութեան։ Սակայն երբ ակնկալուած արդիւնքը ձեռք չկարեւնալ բերուելուն համար փակուեցան արհեստարանները, նոյն գումարը դարձեալ չարունակուեցաւ վճարուելի Հիւանդանոցի Մետուկին, ի պէս զորածածութեան անոր ընդհանուր մատակարարութեան։ Այսօր այդ գումարն ալ, ինչպէս վերի հատուածին մէջ բացատրուած է, դադրած և յատկացուած է Գարակէօզեան Արհեստանոց-Որբանոցի և Աղջկանց Որբանոցի մատակարարութեան։

Խոհանոցին արտաքին կերպով

ՆՇԱՆՏՈՒԹԵԱՆ ՄՈՄԱԳԻՆ

Հասոյթի այս բաժինը որ տարեկան հազիւ 70—80 ոսկւոյ համաստ զուամար մը կ'ապահովէ Հիւանդանոցի Մետուկին, բաւական հնութիւն և շահեկան ալ պատմութիւն ունեցող հասոյթ մըն է: Մինչև 1846 տարւոյ վերջերը Նշանտօքի և կամ ամուսնական հրաւանքի հասոյթները Պատրիարքին սեփական էին՝ ի պէտս մատակարարութեան Աղգ. Պատրիարքարանի, իսկ 1847ին Նշանտօքի հասոյթը, որոյմամբ ժամանակին Գերագոյն Ժողովոյ — հակառակ օրուան Պատրիարքին՝ Տ. Մատթէոսի կամօքին — յատկացուեցաւ Աղգ. Հիւանդանոցին, երբ անոր մատակարարութիւնը լուրջ մտահոգութիւն պատճառել սկսած էր: Իսկապէս ի նուազ ալ Աղգ. Հիւանդանոցը միշտ մտադրութեանն առարկայ եղած էր օրուան Աղգ. Վարդի մարմիններուն, որոնք պարբերաբար Հիւանդանոցին հասոյթի միջոցներ կ'ստեղծէին:

Այսպէս 1850 տարւոյն մէջ ալ զարձեալ Գերագոյն Ժողովոյ որոյմամբ, հաստատուած էր կանոն մը, որու համաձայն, ինչպէս փեսացուէն, նոյնպէս հարսնացուէն իրրեւ Հաղագին Հիւանդանոցի խղճարեաց մաս մը բան կ'առնուէր: Յօգուտ Հիւանդանոցի եղած այդ զանազան տնօրինութիւնները, տարիներու ընթացքին մէջ զանազան փոփոխութիւններ կրած են, և այսօր մէկ քանի տարիներէ ի վեր, Աղգ. Պատրիարքարանի մէջ կատարուած նշանախօսութեանց առթիւ, Տնտես. Խորհրդոյ կողմէ պատրաստուած և Աղգ. Վարդութիւնէն հաստատուած և ի ստորեւ նշանակուած սակացոյցին համաձայն, համեմատական բաժին մը կը վճարուի Հիւանդանոցի Մետուկին «Նշանախօսութեան առթիւ փոխան մոմագին» անուամբ: Որովհետեւ եղած է ժամանակ մը, յորում փեսացուն պարտաւոր էր Աղգ. Հիւանդանոցի Մոմարանէն գնել հարսանեկան մոմը: Եւ ատեն մըն ալ Հիւանդանոցին նուէր մը ընելով՝ կ'ստացուէր մամուռը ընկալադիր մը, որով փեսացուն ազատ էր իր ուզած վաճառատունէն գնելու իր հարսանեկան մոմը: Բայց, ինչպէս ըսինք, մէկ քանի տարիէ ի վեր, կը շարունակուի Աղգ. Պատրիարքարանի մէջ կատարուած նշանախօսութեանց Տ աստիճաններուն համեմատութեամբ յանուն Աղգ. Հիւանդանոցի նուէր մը առնել: Այս նուէրը միջոց մը ուղղակի Հոգաբարձութեան Դրասնեակին մէջ կ'ըլլար, սակայն ի վերջոյ, միջամտող անձանց զեղծութիւններուն առաջըր առնելու համար որոշուեցաւ Աղգ. Հիւանդանոցի բաժինն ալ գանձել Աղգ. Պատրիարքարանի մէջ, ուրիշ ամէն ամիս մասնաւոր հաշուեցոյցով մը կը վճարուի Հիւանդանոցի Մետուկին:

Ընկալեալ այն օրինական նուիրատուութեան բաժնոյն մէջ սակայն դիտելի է որ Պօլէն դուրս հայութիւնը գրիթէ բաժին մը չունի, մինչդեռ շատ փափաքելի էր որ Գաւառ. Գեր. Առաջնորդներն ալ ջանադիր ըլլային իրենց հովուութեաններքեւ զբաղուած թեմորէից մէջ տեղի ունեցած նշանախօսութեանց և կամ հարսանեաց առթիւ, յանուն Աղգ. Հիւանդանոցի և ըստ կարեաց հարսնետեսաց, մաս մը նուէր առնէին և փարին անգամ մը Հիւանդանոցին ղրկէին: Հոգեկան այդ օրինակ զուարթութեան մը մէջ Աղգ. Հիւանդանոցի տարարազող պատասպարելոց ինչպստ կատարուելիք ազնիւ ձեռնարկի մը արդիւնաւորութեան անկասկած ըլլալով, Հոգաբարձութիւնս կը յուսայ թէ իր այս թկալորութիւնն ալ նկատողութեան կ'առնուի: Հոգաբարձութիւնս արդէն մէկ քանի անգամ պատեհութիւնն ունեցած է Պօլսոյ մասնաւոր մէկ քանի փոքր գիււ-

դերու Պատ. Թազ. Խորհրդոց նախաձեռնութեամբը հարսանեաց հանդէսներու առթիւ ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցի կատարուած նուիրահաւաքութեան արդիւնքներն ստանալու: Հանրութեան մօտ գտնուած ազնիւ տրամադրութիւններէն եթէ օգտուի զիտան Գեր. Առաջնորդներն և Պատ. Թազ. Խորհուրդներն, ապահովարար ալ աւելի զեղեցիկ արդիւնքներ ձեռք կրնան բերուիլ ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցի:

Հարսանեական հանդէսներու չափ և թերեւս քիչ մ'ալ աւելի հոգեկան զուարթութիւն պատճառող հանդէս մըն է նորածինի մը մկրտութեան հանդէսը: Ո՞ր հայր կամ մայր, իր հոգեհատորին ծննդեան և կամ մկրտութեան առթիւ, չպիտի ուզէր զուարթութեան բաժին մըն ալ հանել Ազգ. Գթութեան Մեծ Յարկին մէջ պատասպարուած զրկեալներուն համար: Միայն պարզ թելադրութիւն մը կը կարծենք պիտի բաւէր առ այդ:

Ամուսնութեան արձանագրութեան տոց սակացոյց և Ազգ. Հիւանդանոցի բաժինը

Ա. աստիճան	Ըստ հաճոյս Պատր. քանի Հիւանդանոցի	Ե. աստիճան	Պատր. քանի Հիւանդանոցի	
			250	60
Բ. »	1000	250	150	40
Գ. »	750	200	75	20
Դ. »	500	100	37.5	10

ՓՈԽԱՆ ՇՆՈՐՀԱԽՈՐԱԿԱՆ ԱՅՅԵԼՈՒԹԵԱՆ

40 տարիի չափ յառաջ, Մանուկեան Սինեքրիմ էֆ.ի ատենապետութեամբը պաշտօնավարող Հոգաբարձութիւն մը, սահմանած իր որ, Ս. Ծննդեան ու Զատիկի առթիւ շնորհաւորական այցելութիւններ տալէ և ընդունելէ զերծ մնալ փափաքողներ, մէյմէկ մէճիտիէ նուիրելով Ազգ. Հիւանդանոցին, հրատարակել տան իրենց անունները: Այս գեղեցիկ նորութիւնը ի սկզբան սիրով ընդունուած է, և զանաւոր են մէկ քանի հարիւր ազգայիններ, որոնք վճարած են մէկ կամ աւելի մէճիտիէ: Փափաքելի է որ ըստ առաջնոյն չարունակուի այս դրութիւնը, որ տակաւ նուազ հասութեաբեր կ'ըլլայ Ազգ. Հիւանդանոցին:

Այս առթիւ չտեղեկանութենէ զուրկ չենք նկատեր ի մէջ բերել մօտաւորապէս 60 տարի առաջ հրատարակուած Պատրիարքական չըջարեականի մը հետեւեալ մասն, որով կը ծանուցուէր թէ «Ս. Ծննդեան և Զատիկի շնորհաւորութիւնք պատշաճորէ չեն բնաւ, զի կրօնային կամ բարեպաշտական պատշաճութիւն մը չեն, և որովհետեւ անհանգստութիւն և ծախք կը պատճառեն, կրնան զանց առնուիլ, զի տեղաւորական այս երկու անո՞ստներ ընդհանուր բարեպաշտից հանգստեան օրէն պիտի և համարուին» ևն:

ՅԿԵԱՆՍ ՄՏԻՅ ՏՈՒՐԳ

Այս հաստիքը զիտա որարար կը գոյանայ կարգ մը անոք ու անտէր հիւանդ կամ յիմար և կամ ծեր պատասպարեալներէ: Կը պատահին ազգայիններ, որոնք հակառակ իրենց չիթական քիչ կամ շատ կարողութիւն ունեցած ըլլալուն, չունին մէկը որ զիրենք խնամէ կամ դարմանէ իրենց ծերութեան և կամ հիւանդութեան օ-

Արանց Ծերանոցը

բերուն: Հետեւապէս այդպիսիք կը դիմեն Հոգաբարձութեանս, և իրենց նիւթական վիճակը, երբեմն անձնապէս և երբեմն պաշտօնական վկայագրերով հաստատելով, կը խնդրեն ցկեանս պատասպարտիլ Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ, ի փոխարէն անոր Սնտուկին նուիրելով իրենց նիւթական և կամ դրամական ինչքն: Բաց աստի՛ երբեմն մըշտնջեանական պատասպարտութեան փոխարէն՝ միանուագ իբր «ցիւքանս մեից» տուրք և կամ իբր պարենագին, ըստ օրինի, կը վճարուի Հիւանդանոցի սնտուկին գումար մը, այն տեսակ յիմարներու համար, որոնց անբուժելի ըլլալը բժշկական տեղեկագրով մը հաստատել կը տրուի, վերամուսնութեան հրաման ստանալու համար:

Զ Ա Ն Ա Չ Ա Ն Հ Ա Ս Ո Յ Թ

Հասոյթի այս մասը կը դրանայ ընդհանրապէս վերաբուժական գործողութեանց առթիւ դանձուած վարձքերէն, որոնց $\frac{2}{3}$ մասը ըստ ներքին կանոնագրի յատկացուած է վերաբուժապետին և անոր օգնական բժիշկներուն համեմատական չափով մը, իսկ $\frac{1}{3}$ ը կը մնայ Հիւանդանոցի Սնտուկին: Բացի ասկէ, տակաւին կը պատահին զանազան ձեւերու ներքեւ մեծ կամ փոքր հասոյթներ, որոնք ուրոյն և որոշ հասոյթ մը չըլլալով, «զանազան հասոյթ»ի անուան ներքեւ կը նշանակուին: Զանազան առիթներով տրուած վկայագրերու և բժշկական տեղեկագրերու փոխարէն դանձուած վարձքեր և կամ նուէրներ, ինչպէս և որոշ հասոյթի մը չի վերաբերող դանձումներ, ընդհանրապէս կ'արձանագրուին այս հաշւոյն, որմէ տարւոյն համեմատ 50 քն մինչև 250 ոսկւոյ և երբեմն ալ աւելի արդիւնք մը կը գոյանայ:

Ն Ն Զ Ե Յ Ե Լ Ո Յ Ա Ի Ա Ն Դ

Ընդհանրապէս Հաստատութեանս մէջ ի դարմանումն և կամ ի պատուարութիւն ընդունուող անձանց մօտ, իրենց նիւթական կարողութեան համեմատութեամբ կը գտնուին մաս մը դրամներ, որոնք աւանդաբար ի պահ կը յանձնուին Տնօրէնութեան և կ'արձանագրուին «Պատուարկոց Աւանդ» անունով:

Ամէն աւանդատուի անուան ընթացիկ հաշիւ մը լացուելով Տնօրէնութեան դիւանատան մէջ, հոն կ'արձանագրուին աւանդ յանձնուած դրամներն, և ի հաշիւ նոյն աւանդին եղած վճարումներն: Հիւանդն երբ մեկնի Հիւանդանոցէն, իր յանձնած աւանդէն յաւելեալ դրամն իրեն կը վերադարձուի: Բայց երբ պատահի որ, պատուարեալ մը իր աւանդէն մաս մը պահանջը տակաւին ունեցած ըլլալով մոռնի, այն ատեն այդ մնացորդ գումարը իբր «Ննջեցնող Աւանդ» անուամբ հասոյթ կ'արձանագրուի, մանաւանդ երբ գումարը շատ փոքր է: Իսկ երբ աւանդի գումարը թաւական խոշոր ըլլայ, ժամանակ մը ևս իբր աւանդ կը պահուի, մինչև որ հանդուցելոյն ժառանգորդը, եթէ կան, երեւան գան և պահանջեն աւանդը:

Բարեկեցիկ հանգուցելոց ժառանգորդք ընդհանրապէս ինպատ Հիւանդանոցին կը թողուն իրենց նշջեցելոց մնացորդ աւանդները, որոնք արդէն սովորաբար, մեծ գումարներ չեն կրնար ըլլալ: Իսկ միջակ և կամ աղքատ դասակարգի ազգայնոց ընտանեկան պարագաները, շատ քիչ անգամ կը փնտռեն իրենց ննջեցելոց մնացորդ աւանդը, եթէ այն կարեւոր գումար մը ըլլայ, որ խիստ հազուադէպ է:

Ահա այս պարագաներուն ներքեւ գոյացած հասոյթ մ'է «Ննջեցնող Աւանդ»ի անուամբ հասոյթը, որ տարւոյն համեմատ աւելի կամ պակաս կ'ըլլայ:

ԹԱՂՄԱՆ ՆՈՒՆԻՐ

Հիւանդանոցին մէջ մնաւ և յուղարկաւորութեան հանդէսը Ս. Փ. Եկեղեցւոյն մէջ կատարուած թէ Պօլսեցի և թէ գաւառացի Ննջեցելոց համար, իրենց ընտանեկան պարագաներուն կողմէ յանուն յուղարկաւորութեան և թաղման ծախուց վճարուած պարագաներուն հասոյթ մըն է այս, որմէ տարեկան հազիւ 30—40 ոսկւոյ արնուէրներէ գոյացած հասոյթ մըն է այս, որմէ տարեկան հազիւ 30—40 ոսկւոյ արնուէրներ մը կը գոյանայ. որովհետեւ Հաստատութեանս մէջ պատահած մահերու գիւնք մը կը գոյանայ. կամ տեղացի աղքատներ ըլլալով, անոնց պարագաները մեծամասնութիւնը պանդուխտ կամ տեղացի աղքատներ ըլլալով, անոնց պարագաները չափ անգամ ոչ թէ բան մը չեն կրնար վճարել, այլ և Հիւանդանոցի Սնտուկը անոնց համար ծախք իսկ ընելու կը հարկադրուի երբեմն. չափ քիչ անգամ կը պատահի համատ կարողութեան տէր անձի մը յուղարկաւորութիւնը, որու առթիւ փոքր նուէր մի յանուն «Թաղման» կը վճարուի Հիւանդանոցի սնտուկին: Իսկ բարեկեցիկ նուէր մի յանուն «Թաղման» կը վճարուի Հիւանդանոցի սնտուկին: Իսկ բարեկեցիկ պարագաներու տէր Ննջեցել մը ընդհանրապէս կը փոխադրուի իր բնակած թաղին եկեղեցին և հին կը կատարուի յուղարկաւորութիւնը, կամաւոր նուէր մը միայն Հիւանդանոցին վճարելով:

ՊԵՅԹԻԻԼՄԱԼ

Հասոյթի այս մասը, որ հին տարիներու մէջ կը կոչուէր նաեւ «Անկամօք Ընջեցելոց», կը գոյանայ վաճառումէն՝ Հիւանդանոցին մէջ վախճանեալ ո՛ր և է պատասպարեալ մը գոյքերուն, որոնք մնացած են Աղդ. Հիւանդանոցին:

Ընդհանրապէս Հաստատութեանս մէջ պատասպարեալ աղքատ հիւանդներուն և յիմարներուն սեփական գոյքերն կ'ըլլան ձեռք մը արտաքին հին ու մին հազուադէպ ձեռք մը ձեռքովեղէն:

Տարւոյն մէջ, 5 կամ 6 ամսուան ընթացքին պատահած Ննջեցելոց այդ օրինակ գոյքերը, առանձին առանձին պարկերու մէջ ամփոփուած և աճուրդի գրութեամբ կը վաճառուին զանազաններու:

Այդ վաճառումէն գոյացած հասոյթը որ Պէրիլընալ կը կոչուի՝ տարւոյն համեմատ 30էն մինչեւ 70 ոսկւոյ կրնայ հասնիլ, մահերու թուոյն համեմատութեամբ:

Այս հասոյթը թէեւ օրէնքի կարգ անցած է, սակայն երբեմն կը պատահի որ, Ննջեցելի մը պարագաները թախանձաճօք կը խնդրեն իրենց հանգուցելոյն սեփական հազուադէպներուն իրենց վերադարձուիլը, մերթ առարկելով թէ կը փափաքին յիշատակ մը ունենալ իրենց սիրելիէն, և մերթ առարկելով թէ իրենց կարօտ են հանգուցելոյն մը թողած զգեստներուն: Հոգաբարձութիւնս պարագային համեմատ կ'ստիպուի հարկեղած թողած զգեստներուն: Հոգաբարձութիւնս պարագային համեմատ կ'ստիպուի հարկեղած թողած զգեստներուն տալ, բնականաբար ապահովուելի վերջ. իրեն եղած զիմուքին կամ խնդրանքին բանաւորութեան:

ԾԽԱԽՈՏ ԲԵԺԻԻ

Հաստատութեանս մէջ պատասպարեալ ձեռքերուն, յիմարներուն և անկեաններուն գործածութեան համար ծխախոտի Բէժին կուտայ ամսական 1500 բաքէթ ծխախոտ, զինուորներու գործածութեան յատուկ տեսակէն: Սոյն քանակութիւնը, որ Յունաց Հիւանդանոցին տրուած նպաստին կէսն է, Հաստատութեանս պատասպարելոց թուոյն

Համեմատութեամբ անբաւական ըլլալուն, անցելոյն մէջ քանիցս դիմում եղած և խնդրուած է անոր քանակին բարձրացումը, սակայն արդիւնք մը չէ ունեցած: Այս պատճառաւ Հոգաբարձութիւնն հարկադրուած է ամէն ամիս գնել նոյն տեսակէն 6-700 բաքէթ ծխախոտ ևս, որ պատասպարեալներէն մեծ մասին, մանաւանդ յիմարաց ու եւս առաւել աշխատաւոր յիմարաց ամէնէն աւելի նախասիրած մէկ պէտքն է:

Կան կարգ մը բարեւէր ազգայիններ ևս, որոնք տարին անգամ մը որոշ քանակութեամբ մը ծխախոտ կը նուիրեն Հաստատութեանս պատասպարելոց գործածութեան համար:

Ս Ի Կ Ա Ռ Ի Թ Ո Ւ Ղ Ք

Տեղեկագրիս առաջին մասին մէջ (էջ 17) տրուած տեղեկութեանց համաձայն, Ս. փ. Աղզ. Հիւանդանոցին սեփական սիկաուի թուղթի պատրաստութեան և վաճառման արտօնութիւնը, մանաւոր պայմանագրութեամբ մը, և 5 տարուան պայմանաժամով յանձնուած է սիկաուի թղթի վաճառմամբ զբաղող Օննիկ էֆ. Սարաֆեանի, որ պարտաւորուած էր ամէն ամիս վճարել Հիւանդանոցի անուրիկին 40 օսմ. ոսկի:

Այս կարգադրութիւնը ցարդ կը շարունակէ, հակառակ յանձնառուին Օննիկ էֆ. Սարաֆեանի անակնկալ մահուան, որ տեղի ունեցաւ մէկ քանի ամիս առաջ:

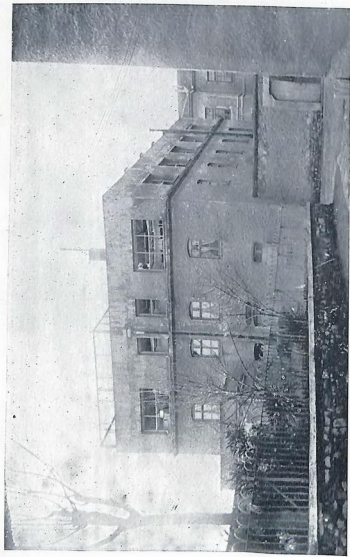
Այժմ Հիւանդանոցի սիկաուի թուղթի հայթայթման և վաճառման գործը փոխանորդաբար կը վարէ Աճէմեան Ղօնջէկիւլեան ընկերութիւնը, որ արդէն ի կենդանութեան Օննիկ էֆ. Սարաֆեանի, իր գործօն ընկերակցութիւնն ունէր, նոյն թուղթին հայթայթման և վաճառման գործին մէջ:

Աղզ. Հիւանդանոցի սեփական սոյն կարեւոր ձեռնարկին, տարիներու ընթացքին մէջ, յօգուտ Հաստատութեանս յառաջ բերած հասոյթին վրայ խօսիլն աւելորդ նկատելով, Հոգաբարձութիւնն հարկ կը համարէ այս առթիւ եւս խնդրել պատուարժան ազգայիններէն որ հաճին նախապատուութիւն տալ Ս. փ. Աղզ. Հիւանդանոցի սեփական սիկաուի թղթին, որ լաւ տեսակէ պատրաստուած է: Այդու պատ. ազգայինք Աղզ. Հիւանդանոցին նպաստ մը ըրած ըլլալու գոհունակութիւնը ևս կը վայելն:

Սոյն ձեռնարկին առաւելեւս արդիւնաւորման մէջ կրնան իրենց օժանդակութեան կարեւոր բաժինը ունենալ թէ՛ դաւառի և թէ՛ արտասահմանի աղզ. պաշտօնական մարմինները, եթէ Աղզ. Հիւանդանոցին օգտակար ըլլալու նախանձախնդրութեամբ, հաճին յորդորել իրենց միջավայրին յարգոյ ազգայինները, նախապատուութիւն տալու Աղզ. Հիւանդանոցի սեփական սիկաուի թղթին գործածութեան:

Փ Ո Ւ Ա Ն Ծ Ա Ղ Կ Ե Փ Ո Ւ Ն Ջ Ի

Յուդարկաւորութեանց առթիւ «փոխան ժողկեպտակի» Աղզ. Հիւանդանոցի նուէր մը տալու դրութեան նիտ կակի նաև Հարսանեկան հանդէսներու առթիւ ալ «փոխան ժողկեպտակի» անուամբ Հաստատութեանս նուէր մը տալու գեղեցիկ ու ազնիւ դրութիւնը: Բաղդասարաբար սակայն «փոխան ժողկեպտակի» դրութիւնը, իր հաստատութենէն ի վեր, հակառակ իրմէ ակնկալուած արդիւնաւորութեան, աւելի քիչ

Հաստատութիւնն Հանրաճատունը եւ Լուսոցարանը

ԿԱԼՈՒՍՇԱԿԱՆ ՎԱՐՁՔ

Ս. Փ. Աղզ. Հիւանդանոցի սեփական ընդհանուր կալուածոց (ցանկը տեսնել 37 էջ) տարեկան զուտ վարձքը, ինչպէս կ'երեւայ 907էն 912ի վեցամեայ մատակարարութեան բաղդադատական ցուցակէն, զգալի յաւելում մը ունեցած է բաղդադատարար՝ 909էն առկին: Այս յաւելումը նախապէս արդիւնքը եղած է այն անձնուէր ջանքերուն, զորս ի գործ դրած են Հաստատութեան սեփական կալուածոց մատակարարութեան համար կազմուած Պատ. Յանձնաժողովները, որոնց կանդամակցէին երբեմն Տեսար. Խ. Խօրասանճեան, Գ. Գառնակերեան, Ն. Ղուկասեան և Բ. Հիւսիսեան: Տեսար. Խ. Խօրասանճեան, Գ. Գառնակերեան, Ն. Ղուկասեան և Բ. Հիւսիսեան արդէն չեն եղած ի վերջոյ Տեսար. Ս. Իսմէրեան և Կ. Յանձնաձ. Բաց աստի օրըստօրէ մայրաքաղաքիս բարեգործութեան համար կառավարութեան կողմէ ի գործ դրուած միջոցներուն հետեւանօք, կալուածոց ստացած կարեւորութիւնը, պատճառներէն մէկը եղած է նաև անոնց վարձքերուն համեմատական բարձրացմանը:

Հոգաբարձութիւն իր կարգին ամէն ջանք ի գործ դրած է, օրինաւորութեան և կարելիութեան սահմանին մէջ բարձրացնելու վարձքերն Հաստատութեան սեփական կալուածներուն, որոնց օրինական ծախքերն աւելցած և ենթարկուած են յաւելուածական զանազան նոր տուրքերու:

Վերջացող 913 տարւոյ մատակարարութեան մէջ կալուածական վարձք իրր զուտ հասոյթ նշանակուած մօտաւորապէս լիւր. օսմ. 1200ի զուտարին մէջ կայ նաև յանուն Ս. Փ. Աղզ. Հիւանդանոցի ի Բերա գնուած Վուչինո Արարքլմանիկ 10½ ամսուան զուտ հասոյթը, որ եղած է լիւր. օսմ. 270. 95: Սոյն կալուածին յանուն Աղզ. Հիւանդանոցի փոխանցման ծախք եղած է լիւր. օսմ. 302. 68 և կալուածական տրոց, նորոգութեան, ապահովագրութեան, դեմապանի, խօսքի ցրի, քեմիկալի, և այլ զանազան ծախսոց համար ալ վճարուած է 450. 21 օսմ. ոսկի:

Սոյն կալուածին գնման յատկացուած զուտարին 1/6ին, որ Բէլէկեան կտակի 4000 ոսկւոյ զուտարը կը ներկայացնէ, բերած համեմատական արդիւնքին 1/6 բաժինը, ըստ Բէլէկեան կտակի տրամադրութեան, կը վճարուի Մաքրի-Գիւլի եկեղեցւոյն, որուն բաժինը եղած է 913 տարւոյ համար լիւր. օսմ. 10. 95½:

ԲԱՆԿԱԼ

Հաստատութեան Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյն բանկալը ուր կը վաճառուին զանազան առիթներով դիմող բարեպաշտ ուխտաւորաց և Հաստատութեան մէջ պատասպարեայ հիւանդաց համար եկեղեցական մօմեր, տարւոյն համեմատ կ'ունենայ 20էն մինչև 30 ոսկւոյ չափ հասոյթ մը:

910 տարւոյ մատակարարութեան մէջ իրր Բանկալի հասոյթ երեւցած գումարին աննշանութիւնը արդիւնքն է նոյն տարւան մէջ եղած ֆոլքայի համաճարակին, որուն պատճառաւ բաւական երկար ատեն ժողովրդեան մուտքը արգիլուեցաւ Հիւանդանոցէն ներս:

Սոյն բանկալին արդիւնաւորութեան հոգը կը յանձնուի ընդհանրապէս Հաստատութեան Մերանոյն մէջ պատասպարեալ վստահելի ծերերէն միոյն, որուն վրայ հարկ եղած հսկողութիւնը կը կատարուի նաև Տնօրէնութեան կողմէ:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍԻ ԿԱՄ ՓՈՍԱՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԵՍԻ

Հասոյթի ամենագլխաւոր աղբիւրներէն մէկն է, տարին անգամ մը ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցի տրուած Նուագահանդէսը, որմէ մօտաւորապէս կը գոյանար երբեմն 1000 ոսկւոյ չափ գումար մը: Ազգ. Հիւանդանոցին ո՛ր է է հանդէսով մը նպաստ ձեռք բերելու գրութիւնը 40 տարուան հնութիւն մ'ունի: Այդ հանդէսներուն առաջինը եղած է, Չարդարեան Գէորգ էֆ.ի Ատենապետութեամբ կազմուած Հոգարար-ձուլեան նախաձեռնութեամբ՝ 1874 տարւոյ Յունւար 26ին տրուած հասարակային պարահանդէս մը որուն հասոյթը եղած է 50 — 60 ոսկւոյ աննշան գումար մը: Սակայն տարիներու հոլովմամբ, և Ազգ. Հիւանդանոցի նկատմամբ տածուած համակրանքին յաւելմամբ տարեկան այդ հանդէսները հետզհետէ աւելի արդիւնաւոր եղած են: Այդ արդիւնաւորութիւնը ձեռք բերելու համար Հոգարարձուլիւնք միշտ պարտաւորուած են ընտրել կարգ. Մասնախումբեր, որոնք կ'ըզաղին այդ հանդէսին մանրամասնութիւններովը:

Բաղդատական վեցասեայ հայուեցոյցին մէջ 1911 տարւոյ Նուագահանդէսին արդիւնք ցոյց տրուած աւելի քան 1000 ոսկւոյ գումարին նպաստած ըլլալ կը թուի՝ 1910 տարւոյ ընթացքին ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցի ո՛ր է է հանդէս մը տեղի չուենալը:

Գալով 913 տարւոյն, դժբաղդաբար քաղաքական կարգ մը տխուր պատահարներ, (Պալքանեան պատերազմը) անհնարին դարձուցին, ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցի ո՛ր է է հանդէսի մը ձեռնարկութիւնը: Հոգարարձուլիւնս՝ Հիւանդանոցի անտուկը կարեւոր գրկանքի մը չենթարկելու համար, ամէն ջանք ի գործ դրաւ և Պատ. կարգ. Մասնախումբի մը աջակցութեամբ հաղիւ յաջողեցաւ հաւաքել 550 ոսկւոյ գումար մը:

Հ Ա Ն Գ Ա Ն Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Բաւական տարիներէ ի վեր հաստատուած է ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցի տա-
րեկան հանգանակութիւնը, որ երբեմն կ'արտադրէր աւելի քան 200 ոսկւոյ հասոյթ մը: Սակայն այդ գումարը հետզհետէ զերջուած է առանց որոշ պատճառի և 1913 տար-
ւոյն մէջ գոյացած է հաղիւ 60 ոսկի:

Պ Ա Տ Ա Հ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Ս Ո Յ Թ Վ

Այս հասոյթը, նուէրի, նպաստի և այլ այս կարգի որոշ հասոյթներու կարգէն է'ըլլալով, ըստ դիպաց տարեկան մեծ կամ փոքր գումարներու կը յանգի:

Գ Ա Ն Ձ Ե Լ Ի Կ Տ Ա Կ Ա Ր Ա Ժ Ի Ն Վ

Ազգ. Հիւանդանոցին համար կարգ մը բարեսէր աղգայնոց կողմէ եղած զանա-
զան հին ու նոր կտակներու արդիւնքով կը գոյանայ տարեկան 60-70 ոսկւոյ գումար մը: Սոյն գումարին ոչ միօրինակութիւնը՝ արդիւնքն է մէկ քանի կտակներու զրա-
մագլխին տարեկան հասոյթի մերթ աւելի և մերթ պակաս ըլլալուն, որոց համմա-
տութեամբ կը զանձուրի Հաստատութեանս բաժինները:

ԱԶԳ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԻՒ

1876էն, այսինքն մօտաւորապէս 40 տարիէ ի վեր Ազգ. Սահմանադրութեան տարեդարձի հանդէսը, բացի մէկ քանի տարուան ստիպեալ ընդհատումներէ, կը տօնուի իրեն վայելուչ փառաւորութեամբ մը, Հաստատութեան սեփական հանդիպակաց պարտէզին մէջ, և այդ առթիւ 200-250 ոսկւոյ հասոյթ մը կը զոյանայ ամէն տարի:

ԾԱԽՈՒՅ ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆ

Հասոյթներու իւրաքանչիւր տեսակին վերաբերեալ նախընթաց տեղեկութիւնները կը բացատրեն ըստ բաւականին 913 տարւոյ մատակարարութեան մէջ յառաջ եկած մօտաւորապէս 1500 ոսկւոյ ծախուց առաւելութեան շարժառիթը:

Մէկ կողմէն կարգ մը կարեւոր հասոյթներու նուազումը, և միւս կողմէն երկրին մէջ տիրող տնտեսական տագնապներուն հետեւանօք սպառելի նիւթոց վրայ յառաջ եկած տարապայման սղութիւնը պիտի գոյացնէին այդ ծախուց առաւելութիւնը:

Բնական է թէ Հոգաբարձութիւնս, խնայողութեան համար ո՛չ կրնար անուղի քանակը նուազեցնել կամ որակը ստորնացնել, ո՛չ կրնար պատասպարեալները մերկ պահել, ո՛չ վառելանիւթոց և ո՛չ ալ դեղօրէից հայթայթման մէջ խնայողութիւններ ներմուծել: Անոնց զինքնուր զրայ միայն, բաղդատելով 912 տարւոյ մատակարարութեան հետ 6-700 ոսկւոյ բարձրութիւն մը կը տեսնուի:

Յուսալի է սակայն որ Ազգ. Հիւանդանոցի մատակարարութեան դժուարութիւնները լուրջ նկատողութեան առնուելով ամեն դասակարգի Պատ. ազգայնոց կողմէ, հարկ եղած նիւթական օժանդակութիւնը չզլայուի: Հոգաբարձութեան, որպէսզի սա կարենայ ի գլուխ հանել այդ դժուար մատակարարութիւնը առանց ԲԱՅԻ:

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ ԾԱՌՈՒՅ ՎՐԱՅ

ԿԱՐԱՍԵԱՅ ՍՊԱՌՈՒՄ

Մատակարարութեան ծախուց բաժնոյն մէջ ապառնալ կարաւանաց իրր փոխարժէք նշանակուած գումարները կը ներկայացնեն Հիւանդանոցին մէջ գործածութեամբ հինցած կամ վնասուած ինչպէս և ի նորոյ գնուած կարասեաց արժէքները:

Հոգաբարձութիւնս ամեն տարեգլխուն մատակարարութեան հաւուց պատրաստութեան առթիւ կը կազմէ պատրաստ կարասեաց նոր ցանկ մը, օրուան գնահատեալ արժէքներով, որոնց վրայ տարուան մէջ գնուած կարասիներու փոխարժէքն ևս աւելցնելէ վերջ, Մտից Կիւտով պատրաստ ապրանքաց արժողութենէն յառաջ եկած տարբերութիւնը կը փոխադրէ մատակարարութեան իրր ապառնալ կարասիք:

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԻՆԱՅ ՍՊԱՌՈՒՄ

Մտիւց այս այս զլխուն մէջ կը բովանդակին ընդհանուր պատասպարելոց դգեստի, ճերմակեղէնի, կօլիկի, գգակի, և այլ այս կարգի պիտոյից համար տեղի ունեցած բոլոր ծախքերն:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԾԱԽՔ

Նիւթական այն կարգի զանազան գնումներ, և կամ դրամական վճարումներ որոնք ունենալու է որոշ ծախքի մը հատուածին չեն պատշաճիր, ընդհանրապէս կ'արձանադրուին «զանազան ծախք» անունին ներքեւ: Զոր օրինակ, աղքատ հիւանդներու ճամբարներ, նպաստ, ողորմութիւն, զանազան սոսկիներով զանազաններու տրուած բուժական, նպաստ, ողորմութիւն, փոխադրութեան ծախքեր, իրենց ծնողալայրը վերադառնալու համար պահուելու աղքատներու տրուած ճանապարհածախսեր, և տակաւին կարգ մը նիւթական գնումներ, սովորաբար կ'արձանագրուին զանազան ծախքի հաշիւին ներքեւ: Նիւթական գնումներ, տարեկան առնուազն 200 ոսկիէն առ առաւել 500 ոսկի, պարագայներուն համեմատ, տարեկան առնուազն 200 ոսկիէն առ առաւել 500 ոսկի, բարձրացած կերելայ բաղադրական վեցամսայ, նոյնպէս և 913 տարւոյ մատակարարութեան հաշիւին մէջ:

ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆՔ

913 տարւոյ մատակարարութեան մէջ երեւցած մօտաւորապէս 270 ոսկւոյ գումարին միայն 50 ոսկին ծախսուած է կանանց հիւանդարանի պատուհաններու շրջանակաց նորոգութեան, 70 ոսկի պատանայի, իսկ մնացեալ մասը ծախսուած է ներքին զանազան նորոգութիւններու համար:

ԳԻՒԱՆԱԿԱՆ ԾԱԽՔ

Այս անունին ներքեւ կ'արձանագրուին գլխաւորաբար Հոգաբարձութեան տրամադրութեան ներքեւ գնուած երեք գրասենականքներէն երկուքին համար (որովհետեւ մին Հիւանդանոցին սեփականութիւնն է) վճարուած տարեկան վարձքերը, գրասենական կապի յատուկ գրական և այլ պիտոյից համար եղած վճարումներն, և ստամարներու ու զանազան սպառարկան գործերու համար տեղի ունեցած ծախքերը, որոնք միջին հաշուով տարեկան 80-85 ոսկւոյ կը յանգին:

ՎԻՐԱՐՈՒԺԱԿԱՆ ՊԻՏՈՅՔ

Վեցամսայ մատակարարութեան բաղադրական հաշիւոց մէջ այս բաժինը ըստ սովորութեան կ'արձանագրուի յեղադրանի հաշիւին մէջ. սակայն 913 տարւոյ մատակարարութեան մէջ վիրարութեան վերաբերեալ զանազան պիտոյքներու (պանսմի, փոխադրութեան մէջ վիրարութեան վերաբերեալ կտակներ, մոմաթ, բամպակ, ևն.) առանձին հաշիւ մը բանալ փոխարէն վերաբերեալ կտակներ, վիրարութեան պիտոյք անուամբ նոր հաշիւ բացուեցաւ յարմար դատուած ըլլալով, վիրարութեան տարեկան ծախք մը տեղի ունեցած է նոյն տեսակ որմէ, ինչպէս կերելայ, 250 ոսկւոյ տարեկան ծախք մը տեղի ունեցած է նոյն տեսակ պիտոյքներու համար:

Հոգաբարձութիւնն իր նիւթական միջոցներուն ներած չափով կը ջանայ այսօրինակ ապրանքները, (մանաւորապէս cotton hydrophile) ուղղակի եւրոպայէն բերել իրենց ապրանքները, (մանաւորաբար տարեկան չափ Աղզ. Հիւանդանոցը, որ իբր բաւարար, որպէս զի 11% մաքսի տարեկան ծախք մը եւրոպայէն բերել տուած ապրանք համար բնականաբար Հաստատութիւն, ազատ է՝ եւրոպայէն բերել տուած ապրանք համար մաքս վճարելու հարկէն:

ՈՐԲԱՆՈՅԻ ՊԱՇՏՈՆԷՈՒԹԻՒՆ

913 տարւոյ ընթացքին, որ առնն տակաւին Ս. Յակոբայ Որբանոցին աշակերտները Շիլլիի Գարակէօզեան Ազգ. Որբանոցը, և որուհինները ի Միջագիւղ իրենց ուրոյն Որբանոցը Հէին փոխադրուած, Հիւանդանոցի Մետուկէն Որբանոցներուն կրթական և այլ պատճենէից վճարուած է գումար մը, որ նոյն տարուան մինչև Նոյեմբերի 15ը, յանգած էր 36637 զրի:

Որբանոցներուն փոխադրութեան թուականէն առէին փակուած է Հոգաբարձութեան համար Որբանոցի Պաշտօնէի հաշիւը, և բացուած է Աղջկանց Ազգային Որբանոց անուն նոր հաշիւ մը, որուն մասին՝ իր կարգին տրուած են հարկ եղած ծախսութիւնները,

ՏՈԿՈՍԻՔ

Վեցամեայ մատակարարութեանց բաղդատական ցուցակէն ինչպէս կ'երեւայ, մինչև 1912 տարւոյ վերջը, Հիւանդանոցի Մետուկէն իբր հասոյթ ունէր «Գանձեղի տոկոսներ» և իբր ծախք ունէր «Վճարեղի տոկոսներ»:

Գանձեղի տոկոսները կը գոյանային 1. Բէլէկեան կապի զրամագլուխը ներկայացնող 4000 ոսկիէն, որ կէս առ կէս ի պահ ձգուած էր Գրէտիլիոնէի և Օսմ. Պանքային մէջ 3 $\frac{1}{2}$ % տոկոսով, և 2. Հիւանդանոցի սեփական վաճառեալ կալուածներէն գոյացած և Բերայի Պարտուց Բարձման Յանձնաժողովոյ մօտ 5 $\frac{1}{2}$ % տոկոսով աւանդ ձգուած 2000 ոսկիէն: Եւ որովհետեւ այսօր նոյն գումարները յատկացուած են Բերայի Վուչինօ Արարթրմանին գնմանը, հետեւապէս դադրած է «Գանձեղի տոկոս»ի հաշիւը:

Իսկ «Վճարեղի տոկոսի»ի հաշիւը կը ներկայացնէ, Հիւանդանոցի Մետուկէն նախապէս Գրէտիլ-Լիօնէին, իսկ այժմ Բերայի Բանկայիի Գերեզմանասան Դրամագլուխէն փոխ առած 3300 ոսկւոյ գումարին 5 $\frac{1}{2}$ % տարեկան տոկոսը:

Նախորդ Հոգաբարձութեան օրով Ազգ. Հիւանդանոցի սեփական արժեթուղթերն ու պարտաթուղթերը Գրէտիլ-Լիօնէի քով ձգուած և իշխեալ Դրամատունէն փոխ առնուած էր 4 $\frac{1}{2}$ - 5 $\frac{1}{2}$ % տոկոսով իշխեալ գումարը, Ազգ. Հիւանդանոցի պէտքերուն համար:

Հոգաբարձութիւնս Ազգ. Պատրիարքարանի միջոցաւ Բանկայիի Գերեզմանասան Դրամագլուխը յանձնացող Մարմինէն փոխ առնելով իշխեալ գումարով փակած է Գրէտիլ-Լիօնէի հաշիւը և արժեթուղթերը փոխադրած է նոյն Ազգ. Մարմնոյն քով:

ՅՈՏԿԱՅԵԱԼ ԱՄՍԱԿԱՆՔ

Տարիներէ ի վեր, Ազգ. Հիւանդանոցի Մետուկէն, զանազաններու յատկացուած էր, ըստ հարկին, զանազան քանակութեամբ ամսաթուղթներ, որոնցմէ մին մասնաւորաբար յատկացուած էր Վարչական որդմամբ:

Մինչև 1909 թուականը վճարուած յաջիւղեալ ամսականաց գումարը, տարւոյն համեմատ, 100էն մինչև 160 ոսկւոյ կը յանգէր, բայց Հոգաբարձութիւնս նոյն վճարումները մեծ մասամբ բանաւոր ջնկատելով, զեղջից զանոնք, որոնցմէ ինչպէս կ'երեւայ 913 տարւոյ մատակարարութեան մէջ, մնացած է միայն 70 ոսկւոյ չափ գու-

ծախուց գումարն աւելի ըլլայ, և երբեմն ալ կը պատահի որ բոլորովին հակառակը տեղի ունենայ:

Այս երևոյթին պատճառն է զլիսաւորապէս գնուած նիւթերուն գնոյն աժանութիւնը կամ աղութիւնը: Եւ ճիշդ ասոր համար է որ 913 տարւոյ մատակարարութեան մէջ սպառեալ պարէնի գումարին վրայ բաղդատարար կարելի որ յաւելում մը յառաջ եկած է: Որովհետեւ Պալքանեան պատերազմին հետեւանօք անունդի, ինչպէս և այլ նիւթոց գներուն վրայ անհամեմատ յաւելումներ տեղի ունեցան:

Մեծաքանակ գնումներու ընդհանրապէս արժողութեան և սպառման տեսակէտով խնայողական լինելուն Հոգաբարձութիւնս փորձով համոզուած ըլլալով, զլիսաւոր նիւթոց գնումը սովորաբար մեծաքանակ կը կատարէ, երբ նիւթական միջոցները թոյլ տան:

ՎՍՈՒՆԱՆԻԹԻ ՍՊԱՌՈՒՄ

Վառելանիւթի այս բաժնոյն մէջ, բացի փայտէն, ածուխէն, համաժուխէն և զօքածուխէն, կը գտնուին նաև Լուսաւորութեան յատուկ ֆաբրիկի և ռոմի, և Մաքրութեան վերաբերեալ ամառի նման նիւթերն:

Բոլոր այս նիւթերուն համար տեղի ունեցած տարեկան ծախուց գումարն ալ բաւական կարեւոր տեղ մը կը զբաւէ Հաստատութեանս ընդհանուր մատակարարութեան մէջ, ինչպէս կ'երեւայ հաշուեցոյցերէն:

Միջին հաշուով տարեկան 1000 ոսկիէն աւելի ծախքի մը կը կարօտին բոլոր այս նիւթերը, որոնց սպառումը պատասխարելոց թուոյն միջինին հետ համեմատութեան չի կրնար դրուիլ, որովհետեւ այդ ծախքերը անձերու թուոյն հետ մեծ առնչութիւն մը չեն կրնար ունենալ բնականաբար:

Զոր օրինակ փայտի, ածուխի, համաժուխի և զօքածուխի գործածութիւնը հասարակաց պէտք մըն է, ինչպէս և ֆաբրիկը, իսկ ամառի սպառումը համեմատական է պատասխարելոց թուոյն միջինին հետ:

Պարէնին նման՝ այս նիւթերուն մեծաքանակ գնումին համար ալ ջանադիր եղած է Հոգաբարձութիւնս և մասամբ յաջողած:

ԱՂՋԿԱՆՑ ԱՂԳ. ՈՐԲԱՆՈՑ

Որբանոցի կրթական ծախուց բաժնոյն մէջ, ինչպէս յայտնած եմք, Աղգ. Հիւանդանոցի որբուհներուն և Ս. Յակոբայ Որբանոցին որբերուն փոխադրութեան հետեւանօք Որբանոցի հաշիւը փակուած է, մինչև 913 Նոյմ. 11, և անկից ապրիլն Բացուած է «Աղջկանց Աղգ. Որբանոց» անուն նոր հաշիւ մը, որ կը ներկայացնէ Աղջկանց Որբանոցին մատակարարութեանը համար Հիւանդանոցի Սնտուկէն նոյն Որբանոցի Խնամակալութեան վճարուած դրամներուն քանակութիւնը:

Աղգ. Կեդր. Վարչութեան, Խնամակալութեան և Հոգաբարձութեանս միջև գոյացուած համաձայնութեան մը համեմատ. որոշուած է տարեկան 1400 ոսկւոյ դրամար մը վճարել Հիւանդանոցի Սնտուկէն Աղջկանց Որբանոցի Խնամակալութեան, նոյն Հաստատութեան ընդհանուր մատակարարութեան պիտոյից գործածուելու համար:

Ու այս կարգադրութեան համաձայն, տարեկան 1400 ոսկւոյ գումարին ի հաշիւ և հաւասար բաժանումներով, սկսած է վճարուիլ Հիւանդանոցի Սնտուկէն ամսական 116.⁰⁰/₁₀ ոսկի:

Ա Ն Ա Ս Ն Ա Ր Ա Ն

Հաստատութեան Անասնարանին համար տեղի ունեցած ծախուց գումարը կը ներկայացնէ՝ անասնոց տրուած զանազան սնունդներուն (ալիւր, խոտ, յարդ, թեփ, վարսակ եւն), հովիւներու և կառապանի վճարուած թոշակներու, ինչպէս և մասնաւորապէս մը ալ՝ յայցելութեանց փոխարէն վճարուած այցելագիններուն քանակութիւնը։

Ներկայ տարուան (913) մէջ, անասնոց ուտեստին համար գնուած նիւթոց սղութեան և կարգ մը հիւանդ կողմերու և ձիերու իրենց գնահատուած արժէքէն պակաս գնով վաճառման հետեւանօք, մատակարարութեան մէջ նշանակուած գումարը (30174) բաղդատարար նախորդ տարիներու գումարէն աւելի եղած է։

Անասնոց մէջ պատահած երբեմնակի հիւանդութիւնները դարմանելու և անոնց հարկ եղած առողջապահական դարմանները տրուելու համար, մասնազէտ անասնաբոյժ մը պարբերաբար կ'այցելէ Անասնարանը և քննելով կենդանիները պէտք եղածը ի գործ կը դնէ, ի փոխարէն ստանալով 40 դրշ. ի այցելագին մը։ 913, տարւոյ ընթացքին բժշկական 32 այցելութիւն տրուած է Անասնարանին։

Դ Ե Ղ Ա Ր Ա Ն

Բացի վերաբուժական պիտոյքներէն, որոնց համար 913 տարւոյ մատակարարութեան մէջ առանձին հաշիւ բացուած է, հիւանդաց համար գործածուած դեղորէից գումարը յանգած է մօտաւորապէս 400 ոսկւոյ։

Այս գումարին մէջ է նաև Պօմօնթի ընկերութեան կողմէ ամէն ամիս ինպատակ Հաստատութեան յատկացուած, 240ական քաշ սառի փոխարժէքը, որ իրր նուէր արձանագրուելով Դեղարանի ծախուց մէջ կ'անցնի։

Հիւանդանոցի դեղորէից գնումը կը կատարուի, ամէն ամիս, նուազուրդի դրութեամբ։ Ամսական սպառելի դեղորէից ցուցակները կը ղրկուին կարգ մը դեղորէից վաճառականներու, որոնք զոց պահարաններու մէջ իրենց գինները կը հաղորդեն և Հոբարձութիւնս իր գնումը կը կատարէ նպաստաւոր գին տուողէն։

Պ Ա Տ Ա Հ Ա Կ Ա Ն Ն Ա Խ Ք

913 տարւոյ մատակարարութեան մէջ երեւցած սոյն պատահական ծախիս հաշիւը կը ներկայացնէ փոխարժէքները այն կարգ մը կտրաթիւներուն և հանդերձեղեններուն, որոնք յանձնուեցան թէ՛ Գարակէօղեան Որբանոցի և թէ՛ Ազլկանց Ազգ. Որբանոցի Պատ. Խնամակալութեանց, որբերուն և որբուհիներուն գործածութեանը համար։

Գարակէօղեան Որբանոցին յանձնուած են Ազգ. Հիւանդանոցին արհեստարաններէն մնացած գործիքներ, 6970½ դրշ. գնահատուել արժէքով, և մաս մը արհեստական առարկաներ 445 դրշ. արծողութեամբ։ Իսկ ազլկանց Ազգ. Որբանոցին յանձնուած են (70 երկաթ մահակալ իրենց կազմածներով, 17 նստարան, 27 գրասեղան ½ գրատախտակ և 3 շրվաղի) որոց փոխարժէքն է 8500 դրշ. և հանդերձեղէնաց (շապիկ, վարտիկ, գուլպա, շրջագիւտ, գլխարկ, ևն.) փոխարժէքը 6433 դրշ. համա-գումար 22,348½։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՄՍԱԿԱՆՔ

Հաստատութեանս մէջ պաշտօնավարող զանազան պաշտօնէից վճարուած ամսաթուղաներու քանակը, մօտաւորապէս կը յանգի տարեկան 3000 Օսմ. ոսկւոյ, որուն մէջն է նաև Հոգաբարձութեանս Գրասենեակի պաշտօնէութեան տարեթուական գումարը: Տարեկան այս գումարը կը վճարուի աւելի քան 80 պաշտօնէից, որոնք կը պաշտօնավարեն թէ՛ Ազգ. Հիւանդանոցի և թէ՛ Գրասենեակին մէջ: Նկատի ունենալով Ազգ. Հիւանդանոցի գործառնութիւն և մատակարարութեան բազմաճիւղ հանգամանքը, կարելի եղած չէ ղեղչել ամսականաւոր պաշտօնէից թիւը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Հաստատութեանս նիւթական և յարոյսական ընդհանուր հանգամանաց վրայ ցայս վայր տրուած համառօտ ծանօթութիւններէն ինչպէս կ'երեւայ, Հայ ազգին մարդասիրական զգացմանց յիշատակարանը նկատուող Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցը, իր հիմնարկութեան թուականէն ցայսօր, աւելի քան ութսուն տարի շարունակ կարողացեր է, հակառակ իր անցուցած փոքր ու մեծ տաղնապներուն, պահպանել իր գոյութիւնը, չնորհիւ Ազգին գուրգուրանքին, ու իր այդ գոյութեան ամբողջ տեւողութեանը ընթացքին դարման տուեր է անթիւ հիւանդաց, պատսպարան ընծայեր է անոք ու անկեալ շատ մը ծերերու, ու արցունքը սրբեր է ընտանեզուրկ բազմաթիւ որբերու:

Ուրեմն սոսկ մարդասիրական ու զուտ ազգային այսպիսի մեծագոյն Հաստատութիւն մը իրաւունք ունի վայելելու միշտ Ազգին սէրն ու հոգածութիւնը, որպէս զի ինչպէս ցայսօր, նոյնպէս յետ այսօրիկ շատ մը տարիներ կարենայ պահել իր գոյութիւնը ի սփոփանս տառապեալներուն:

Հետեւապէս Տեղեկագրին զանազան մասերուն մէջ Հաստատութեանս օգտին տեսակէտով արտայայտուած փափաքներն ու թելադրութիւններն, միւս անգամ եւս պատուարժան ազգայնոց նկատառման յանձնելով, Հոգաբարձութիւնս կը սիրէ յուսալ թէ՛ մօտաւոր ժամանակի մէջ Ազգ. Հիւանդանոցը, լրացնելով իր անհրաժեշտ պէտքերը, որոնք չեղտուած են Տեղեկագրին մէջ, կը հանդիսանայ իսկապէս ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ:

23 Ապրիլ 1914

ԱՆԴԱՄՔ ՀՈԴԱՐԱՐԶՈՒԹԵԱՆ

Աւետիսեան Բարսեղ (Ասեմապետ)

Թոփճեան Տօֆ. Արմենակ

Համամեան Յակոբ

Ղուկասեան Նշան

Շիրինեան Միհրան (Ասեմապետ)

Չիլիկեան Տօֆ. Բնդաւ

Օհանեան Ներսիս (Գանձապետ)

1913 թուականի մէջ Պոլսոյ արուարձանաց Թաղ. Խորհուրդներէն յանձնարարուած ձրի պատասխարեւոյնց ցուցակն է

	Փոխադրեալ 418	Փոխադրեալ 676
Այսրեֆանօ	1	Գուրուչեան 5
Ալեմսաղի	1	Նարլը գաբու 20
Բերա	178	Պէֆօզ 9
Դումգաբու	162	Պեհկըբաշ 14
« ի դուրս	30	Պալաթ 21
Դասըմ Բաշա	4	Պեօլլիֆեհէր 4
Դասըմ-Գիւլ	30	Սամաթիա 36
Դարակօմրիւկ	1	Բումսիկի Հիսար 5
Դարբալ	3	Ֆեհիֆեօյ 13
Դուզկունցուֆ	8	
Փոխադրելի 418	Փոխադրելի 676	Գումար 803

1913 թուականի մէջ Դաւառական Առաջնորդներէն եւ Թաղ. Խորհուրդներէն ձրի դրկուած պատասխարեւոյնց ցուցակն է

	Փոխադրեալ 42	Փոխադրեալ 117
Ասաբազար	1	Պարսիզակ 4
Արսլանպէկ	7	Պենլի 2
Ասանա	1	Պանցում-Պալլեհէր 5
Աֆիօն Դարահիսար	1	Պիլեհիկ 1
Ամասիա	1	Պուրկազ 1
Բաբերդ	3	Պարթըն 1
Գաղաթիա	3	Ռոսոսթո 7
Գարսագ	4	Սեօլէզ 7
Գըլլըմ գիւլ	2	Սեբասթիա 14
Դոնաթանձա	1	Սամսոն 2
Դուրսպէլէն	4	Սիվրի Հիսար 1
Երզնկա	5	Տարսանէլ 1
Եհնիկէ	1	Տօպրիշ 1
Զօնկուլթաֆ	1	Տրապիզոն 1
Էսկիեհէիւր	1	Փեհեմէր 6
Եալօլա	4	Փիւմասթի 2
Էզիկէ	2	
Փոխադրելի 42	Փոխադրելի 117	Գումար 163

Օսմ. Ոսկի 108 դր.

ԿԱՆՈՒԱՅ ԵՒ ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Ընդհանուր կալուածոց արժէքը	3.125.389			
Արժեթուղթերու	224.429	25	3.349.818	25

ՊԱՏՐԱՍ ԿԱՐԱՍԻՔ

Պատրաստ կարասեաց արժէքը			580.718	
-----------------------------------	--	--	---------	--

ՊԱՏՐԱՍ ՆԻՒԹԵՐ

Պատրաստ պարէնեղինաց արժէքը	36.991			
» հանդերձեղինաց »	228.776			
» վառելանիւթոց »	44.819	50		
» դեղորէից »	9.800			
» զրամ սնտուկին մէջ	1.886			
			322.272	50

ՊԱՏՐԱՍ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ

Մոմարանի զրամագլուխը	71.610			
Անասնարանի կենդանեաց եւ սննդոց արժէքը	38.712			
Որբանոցի արհեստարանաց պահանջքը	3.516	25		
Արտօրէից վերաբերեալ գոյից արժէքը	1.595			
			115.433	25

ԶԱՆԱԶԱՆ ՊԱՀԱՆՋՔՆԵՐ

Մալիէէն պահանջք	80.117	75		
Իյթամի պաշտօնատունէն պահանջք	11.836			
Պայմանաւոր պարտականներէ պահանջք	14.890	25		
Պատսպարելոց թոշակներէ »	83.720	75		
Զանազան պարտականներէ »	70.535			
Ընթացիկ հաշիւներէ »	240.335	50		
			501.435	25
			4.869.676	25

Սոյն հաշուեկշռոյն տոմարաց ըստ ամենայնի
համաձայն լինելը կը հաստատեմք

29 Մարտ 1914 Համարակալ Տեսուչ Դրասեմեկի
Գ. ՎԱՆԼԵԱՆ Յ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ

		Օտմ. Օսկի 108 դր.	
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ՊԱՐՏՔԵՐԸ			
Կարւածական տրոց վարչութեան	41.020	75	
Զանազան պահանջողներու պարտք	363.008	25	
Փոխատուներու պարտք	6.995	50	
Բանկայթիի Գերեզմանատան դրամագլխին պարտք .	369.765		730 789 50
ԱՌԱՆԴՔ			
Պատասպարելոց աւանդ ձգած դրամները		24.614	25
ԿՏԱԿ			
Շրջմանեան կտակ		108.000	
ԸՆԹԱՅԻՆ ՀԱՇԻԻ			
Ընթացիկ հաշիւներու պարտք		197.072	
		1.110.475	75
<u>Ներկայ վիճակ</u>		3.759.200	50
		4.869 676	25
Սոյն Հաշուեկշռոյն ճշդութիւնը կը հաստատուի Ի Դիմաց Հոգաբարձութեան			
Դանձապէս Ն. ՕՀԱՆԱՆ	Ասեմաղայի Մ. ՇԻՐԻՆԵԱՆ	Ասեմաղայ ԲԱՐՍԵՂ ԱՌԵՏԻՍԵԱՆ	

ՆԵՐՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

1913 տարւոյ ընթացքին ներքին հիւանդութեանց բաժիններուն մէջ դարձանուած են, երկու սեռէ և զանազան հիւանդութեամբ, ընդ ամէնը 1254 հիւանդներ, որոնցմէ 1064ը բժշկուելով կամ բարւոքուելով սեկնած են՝ և 190ը մեռած :

ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

Վերարուժական հիւանդութեանց բաժնոյն (արտաքին) մէջ, 1913 տարւոյ ընթացքին դարձանուած են ընդ ամէնը 726 հիւանդներ երկու սեռէ զանազան հիւանդութեամբ, որոնցմէ 476ը գործողութեան ենթարկուած են և 250ը գործողութիւն չեն կրած :

Սոյն 726 հիւանդներէն 691ը բժշկուելով կամ բարւոքուելով մեկնած են՝ և 35ը մեռած :

ՄՏԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

1913 տարւոյ ընթացքին Յիմարանոցի բաժիններուն մէջ դարձանուած են ընդ ամէնը 422 յիմարներ, որոցմէ 251ը այր և 171ը կին, բուժուած են 24՝ և բարւոքուած կրած են 8 այր յիմարներ, և բուժուած են 10՝ և բարւոքուած կրած են 9 կին յիմարներ : Զանազան հիւանդութեամբ մեռած են 43 այր և 25 կին յիմարներ :

1913 ՏԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Հոգաբարձութիւնս ամէն շաբթու (Զորեքշաբթի օրերը) մէյ մէկ գումարումով ունեցած է ընդամենը 53 նիստ որոնց ներկայ գտնուած են՝

Աւեսխան Բարսեղ եղբնի	53 անգամ
Թօփանեան Տօֆ. Արմենակ «	14 «
Խանճեան Կարապետ «	10 « (10 նիստեր)
Համանճեան Յակոբ «	38 «
Ղուկասեան Նշան «	45 «
Շիրիկեան Միհրան «	40 «
Զիլիկիարեան Տօֆ. Բնարաբ «	40 «
Պանճեպանեան « Աշոտ «	13 « (30 նիստեր)
Օհանեան Ներսիս «	49 «

— — — — —

F. U U

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐ
ԾՈՒԴԱՍԵՆԷԼԷ ԳՐ-ԴԱՐԱՆ
ՄԱՅԻ Կ

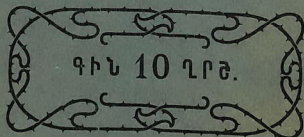
ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0541440

[In. 504]

ԼԿԿ
266

ՀԱՅԿԱՆ
ՆԱԽԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ — ԵՐԵՎԱՆ